Μέσα και Μέθοδοι Ποινικής Καταστολής στην εξέλιξή τους

Ερευνητική Εργασία 2ου Γενικού Λυκείου Καρδίτσας

Ερευνητική Ομάδα:

Αρχοντή Βασιλική
Βασιλάκος Χαρίλαος
Γεωργατζιάν Γεώργιος
Δανιήλ Θωμάς
Κατσίκα Κωνσταντίνα
Κοράκη Μαίρη
Κωστούλη Ερασμία
Λαλέα Ελένη
Λούκα Βασιλική
Μαριολά Μαριέλα
Μπαντελά Στεφανία
Μπρακατσούλα Μαρία
Νικολάου Αικατερίνη
Πουρδαλά Βανέσσα
Σιώκα Ευθυμία
Τζαφάλια Έλλη
Τζιατζιάφης Γεώργιος
Τσιλίκη Νικολέτα
Χανή Ευαγγελία

Υπεύθυνη Καθηγήτρια: Χασιώτη Μαρία ΠΕ 02

Διαδικασία εκπόνησης της εργασίας με θέμα την ποινική καταστολή

1. **Επιλογή του Θέματος**. Βασικά κριτήρια επιλογής είναι οι ευρύτερες προεκτάσεις του σε παράλληλους επιστημονικούς χώρους (π.χ. ιστορία, φιλοσοφία) και οι δυνατότητές μας να αναπτύξουμε το θέμα επαρκώς με την ύπαρξη ικανοποιητικής βιβλιογραφίας για την ολοκληρωτική κάλυψη του θέματος.
2. **Γενικός Προσανατολισμός**. Επιδιώκουμε να διαμορφώσουμε μια γενική εικόνα της εξελικτικής πορείας της ποινικής καταστολής μέσα από τη διερεύνηση στοιχείων που αναφέρονται σε ένα μακρύ χρονικό φάσμα από τους ανατολικούς λαούς μέχρι σήμερα.
3. **Στόχος** μας είναι όχι μόνο η παρατήρηση ιστορικών στοιχεία, αλλά και η καταγραφή κοινωνικών και ηθικών παραμέτρων που καθόρισαν την εκάστοτε μορφή του σωφρονιστική συστήματος.
4. **Βιβλιογραφία**. Παράλληλα θα ανατρέξουμε σε ιστοσελίδες κατάλληλες για το θέμα μας με σχετικές αναφορές για την ουσιαστικότερη διερεύνηση των επιμέρους ενοτήτων.
5. **Συγκέντρωση, μελέτη και αξιολόγηση του υλικού**. Το υλικό που θα βρούμε μελετώντας την υπάρχουσα βιβλιογραφία θα το καταγράψουμε σε καρτέλες. Έπειτα θα διαμορφώσουμε ένα διάγραμμα ύλης, όπου θα περιλάβουμε: μια εισαγωγή με τον σκοπό της έρευνας και την πορεία που θα ακολουθήσουμε, τον προσδιορισμό του ερευνητέου αντικειμένου, την ιστορική του εξέλιξη, τις νεώτερες νομοθετικές, νομολογιακές και επιστημονικές εξελίξεις κυρίως στην Ελλάδα. Τέλος θα υπάρξει ένα συμπέρασμα με ανακεφαλαίωση των κυριότερων πορισμάτων και κριτική των εξελίξεων στη νομοθεσία μας. Με βάση το διάγραμμα αυτό θα ταξινομήσουμε το υλικό μας.
6. **Συγγραφή της εργασίας**. Η εργασία θα γραφεί με τρόπο απαγωγικό, δηλ. από το γενικό προς τα επί μέρους. Θα επιδιώξουμε ώστε η παρουσία του υλικού να είναι συνθετική (όχι δηλ. προσκόλληση σε ορισμένους μόνο συγγραφείς ή πηγές), να διασταυρώνονται οι πληροφορίες μας από περισσότερους συγγραφείς. Η εργασία θα πρέπει τέλος να είναι εμπλουτισμένη με ακριβείς βιβλιογραφικές παραπομπές και πίνακες βιβλιογραφίας – περιεχομένων.

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή
• Η επιστήμη της Σωφρονιστικής-στοιχεία γενικά με τους σκοπούς και τις λειτουργίες της ποινής.
2.Ποινική καταστολή στην αρχαιότητα
• Τα ανατολικά δίκαια
• Ποινική καταστολή στην αρχαία Ελλάδα
• Ποινική καταστολή στην αρχαία Ρώμη
3.Βυζαντινό δίκαιο
• Επίδραση του χριστιανισμού
• Οι ποινές στην ιουστινιάνεια νομοθεσία και μετέπειτα.
4. Το σωφρονιστικό σύστημα στη Δύση κατά το Μεσαίωνα
• Μοντεσκιέ
• Μπεκκαρία
• Τα σωφρονιστικά συστήματα
5.Η εξέλιξη στον ελληνικό χώρο
• Η πρώτη νεοελληνική ποινική κωδικοποίηση
• Η κατάσταση στη σημερινή Ελλάδα
• Πώς θα έπρεπε να είναι το σωφρονιστικό σύστημα
6.Θανατική ποινή
7.Βεντέτα-αυτοδικία
8.Αγροτικές φυλακές
9.Φυλακές ανηλίκων
10. Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων
11.Γενική θεώρηση του θέματος
• Η αναποτελεσματικότητα του συστήματος και τρόποι βελτίωσης αυτού.
• Σκέψεις και προβληματισμοί
12.Επίλογος

Εισαγωγή

Η επιστήμη της Σωφρονιστικής-στοιχεία γενικά με τους σκοπούς και τις λειτουργίες της ποινής

Είναι φανερό, ότι τα μέσα και οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται για την ποινική καταστολή, δηλαδή για την αναχαίτιση του εγκλήματος με ποινικές κυρώσεις, είναι τόσο παλαιά όσο και το ίδιο το έγκλημα. Έως την εποχή, όμως, των Διαφωτιστών και της Γαλλικής Επαναστάσεως του 1789, τα μέσα αυτά είχαν κατά κανόνα τον χαρακτήρα μιας στυγνής ανταποδόσεως για την εγκληματική πράξη και εξοντώσεως ή στιγματισμού του εγκληματία. Με τους διαφωτιστές επιζητήθηκε η καθιέρωση ποινών που να είναι σκληρές μόνο κατά το αναγκαίο μέτρο της προλήψεως νέων εγκλημάτων από τον δράστη ή τους άλλους κοινωνούς. Κρίθηκαν έτσι προτιμότερες οι ποινές που εξασφάλιζαν διαρκή εκφοβιστική δύναμη και μεγάλη δυνατότητα κλιμακώσεώς τους προς το βαθμό ηθικής απαξίας του κάθε εγκλήματος.

Η ποινική καταστολή είναι πάντοτε και πάντως έργο αχάριστο. Οι ρομαντικοί εις το χώρο της επιστήμης οραματίστηκαν τη βελτίωση του εγκληματία ανθρώπου και την απόδοσή του στους κόλπους της κοινωνίας ως υγιούς και ενεργού μέλους, αναγόρευσαν δε τη βελτίωση αυτή ως τον ύψιστο σκοπό της Σωφρονιστικής. Η πραγματικότητα τους διέψευσε και τους διαψεύδει. Με ποινική καταστολή ,με στέρηση της ελευθερίας, με φυλακές, με κρατικό εξαναγκασμό, ο άνθρωπος δε βελτιώνεται γιατί το μέσον είναι εντελώς απρόσφορο. Φαίνεται να είναι διαλεκτικό, αλλ' εν όψει της ανθρώπινης φύσεως είναι οξύμωρο το να προσπαθούμε να μάθουμε τον παραστρατημένο άνθρωπο να ζει σωστά στην ελευθερία του στερώντας του ακριβώς την ελευθερία αυτή.

Όπως και να έχει το θέμα, η φυλακή επιτυγχάνει πολλά, άλλα καλά και άλλα απαίσια, ανθρώπους όμως δεν εξανθρωπίζει. Γι' αυτό προκύπτει η ανάγκη εξανθρωπισμού του σωφρονιστικού συστήματος, ώστε να επιτυγχάνεται ο σωφρονισμός του δράστη αλλά και ο παραδειγματισμός των πολιτών ως υγιείς στόχοι ενός σωφρονιστικού συστήματος αντάξιου του πολιτισμού της εποχής μας.

2. Ποινική καταστολή στην Αρχαιότητα

Ανατολικό Δίκαιο

Οι ποινικές καταστολές βρίσκουν τις απαρχές τους στην Ανατολή, με τη νομοθεσία του βασιλιά της Βαβυλώνας, Χαμουραμπί, που αποτελεί την αρχαιότερη γνωστή συλλογή νομικών διατάξεων, καθώς περιλαμβάνει νόμους για την αντιμετώπιση της παρανομίας, οι οποίοι χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερη βαναυσότητα. Η δεύτερη ποινική νομοθεσία που αντικατοπτρίζει την ουσιαστική πάταξη των εγκλημάτων στους αρχαίους εξωευρωπαϊκούς πολιτισμούς και είχε ιδιαίτερη επίδραση στις μετέπειτα χριστιανικές νομοθεσίες είναι η Βιβλική νομοθεσία, σύμφωνα με την οποία η καταβολή της ποινής σχετίζεται άμεσα με την θρησκεία. Τέλος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η νομοθεσία που απορρέει από το Κοράνι, το οποίο δεν περιέχει μόνο κανόνες θρησκευτικής συμπεριφοράς αλλά και καθήκοντα και νόμους που καθορίζει την γενικότερη συμπεριφορά των πολιτών, των κυβερνώντων αλλά και των υπαλλήλων και αποδεικνύει άμεσα ότι ο χαρακτήρας του οθωμανικού κράτους ήταν θεοκρατικός.

Κώδικας του Χαμουραμπί

Ο Κώδικας του Χαμουραμπί αποτελεί μια από τις αρχαιότερες σειρές νόμων κι ένα άριστα διατηρημένο εύρημα της αρχαίας Μεσοποταμίας.

Το περιεχόμενο του Κώδικα

Ο κώδικας περιγράφει νόμους και τιμωρίες, στην περίπτωση παράβασης των κανόνων. Κάποια από τα κυρίως θέματά του είναι: η κλοπή, η γεωργία, η καταστροφή περιουσίας, ο γάμος και τα δικαιώματα μέσα σε αυτόν, τα δικαιώματα των γυναικών, τα δικαιώματα των παιδιών, τα δικαιώματα των δούλων, η δολοφονία, ο τραυματισμός κι ο θάνατος. Οι τιμωρίες ποικίλουν ανάλογα με την τάξη των θυτών και των θυμάτων.

Οι νόμοι δε συγχωρούσαν δικαιολογίες για λάθη ή παρερμηνείες, καθώς ο Κώδικας ήταν εκτεθειμένος δημοσίως, ώστε να μπορούν να τον βλέπουν όλοι και να μην υπάρχει άγνοια. Ωστόσο, το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού εκείνη την εποχή δεν μπορούσε να διαβάσει. Βασική αρχή του ποινικού δικαίου στον Κώδικα του Χαμουραμπί ήταν η αρχή της ανταπόδοσης των ίσων. Ο Χαμουραμπί θέλησε να γράψει τους νόμους αυτούς για να ευχαριστήσει τους θεούς του. Σε αντίθεση με προγενέστερους βασιλείς, αλλά και άρχοντες της εποχής του, δε θεωρούσε ότι καταγόταν από κάποιο θεό, αν και αποκαλείτο "ο εκλεκτός των θεών". Στο πάνω

μέρος της στήλης με τους νόμους, ο Χαμουραμπί απεικονίζεται ενώπιον του θρόνου του Σαμάς, θεού του ήλιου.

Η στήλη με τον Κώδικα

Η πλάκα του μαύρου διορίτη, περιέχει χαραγμένες επάνω σχεδόν τριακόσιες παραγράφους των νομικών διατάξεων που ασχολούνται με την εμπορική, κοινωνική, εγχώρια και ηθική ζωή των Βαβυλωνίων του χρόνου του Hammurappi (περίπου 1792-1750 π.Χ). Οι νόμοι είναι γραμμένοι στην ακκαδική γλώσσα σε μια στήλη από μαύρο βασάλτη. Ανακαλύφθηκε το 1901 στα Σούσα του Ελάμ, στο σημερινό Ιράν. Σήμερα βρίσκεται στο Μουσείο του Λούβρου στο Παρίσι. Ο Κώδικας του Χαμουραμπί θεωρείται η πρώτη οργανική συλλογή νόμων, αλλά και μια εκ των παλαιότερων, ανάμεσα στις οποίες ξεχωρίζουν κι ο Κώδικας του Ουρ-Ναμμού, βασιλιά της Ουρ κι ο Κώδικας Εσνούννα.

Ομοιότητες και διαφορές Μωσαϊκού Νόμου και Κώδικα Χαμουραμπί

Ο μεταγενέστερος Μωσαϊκός Νόμος περιέχει αρκετές ομοιότητες και διαφορές με τους νόμους του Κώδικα του Χαμουραμπί. Οι ομοιότητες μεταξύ Μωσαϊκού Νόμου και του Κώδικα οφείλονται στην ομοιότητα των προγόνων και γενικά της πνευματικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι φυσικό ότι σε κώδικες που ασχολούνται με λαούς που βρίσκονται σε παρόμοιες συνθήκες ή σχετίζονται φυλετικά και πολιτισμικά, θα πρέπει να υπάρχει κάποια ομοιότητα στα γεγονότα που οδηγούν σε διαφορές και επίσης στις κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παράβασης των κοινών καταστατικών. Εντυπωσιακές διαφορές, ωστόσο, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου υπάρχει ομοιότητα, δεν υπάρχει άμεσος δανεισμός και ο Μωσαϊκός δεν εξαρτάται από την Βαβυλώνα. Το βιβλικό δίκαιο του διαζυγίου, για παράδειγμα, επιτρέπει στον άνθρωπο να θέσει μακριά τη γυναίκα του, αλλά δεν επεκτείνει το ίδιο δικαίωμα στη γυναίκα, όπως ακριβώς και ο κώδικας της Βαβυλώνας. Οι νόμοι παρουσιάζουν διαφορές και ως προς την κοινωνία στην οποία ανταποκρίνονταν. Ο νόμος Χαμουραμπί, είναι προσαρμοσμένος στην άρδευση, τον πολιτισμό και την αστική εμπορευματοποιημένη κοινωνία της Μεσοποταμίας. Οι διαταγές του Μωσαϊκού, από την άλλη πλευρά, ταιριάζουν σε ένα γεωργικό, ποιμενικό λαό της ξηράς, όπως η Παλαιστίνη, πολύ λιγότερο προχωρημένες στην κοινωνική και εμπορική ανάπτυξη, αλλά έντονα συνειδητές σε όλες τις φάσεις της ζωής τους και της θείας κλήσης τους.

Παραδείγματα νόμων

Συνολικά υπήρχαν 282 νόμοι, οι οποίοι έγιναν ιδιαίτερα γνωστοί για την ακρίβεια, αλλά και τη σκληρότητά τους. Μεταξύ άλλων, περιείχε διατάξεις που ρύθμιζαν το κανονισμό λειτουργίας των "οίκων οινοποσίας", την ευθύνη των καραβανιών για οποιαδήποτε ζημιά, ακόμα και σε περιπτώσεις φυσικών καταστροφών, ενώ προστάτευε το οικιακό άσυλο και τιμωρούσε με θάνατο την παραβίασή του.

Κάποιοι από τους νόμους είναι οι εξής:

- Αν κάποιος κατηγορήσει κάποιον άλλο, αλλά δεν μπορεί να αποδείξει τις κατηγορίες, τότε θα θανατώνεται.

- Αν ένας ληστής συλληφθεί την ώρα της ληστείας, θα θανατώνεται.
- Αν κάποιος χτυπήσει κάποιον ανώτερης τάξης, τότε θα μαστιγώνεται δημοσίως εξήντα φορές με μαστίγιο από τρίχες βοδιού.
- Αν ένας σκλάβος χτυπήσει κάποιον ελεύθερο άνθρωπο, θα του κόβεται το αυτί.
- Αν κάποιος επιχειρήσει να ληστέψει ένα σπίτι σπάζοντας τον τοίχο του και τελικά συλληφθεί, σαν τιμωρία θα χτιστεί μες στον τοίχο για να καλύψει την τρύπα που έκανε.
- Αν κάποιος έχει χρέος και δεν μπορεί να το πληρώσει, έχει τη δυνατότητα να πουλήσει τον ίδιο, τη γυναίκα του και τα παιδιά του σαν σκλάβους για εργασία και να αποκτήσουν την ελευθερία τους μετά από τρία χρόνια.
- Αν κάποιος παντρευτεί μια γυναίκα, αλλά δεν έχει σωματική επαφή μαζί της, τότε ο γάμος ακυρώνεται.
- Αν μια παντρεμένη γυναίκα έχει σχέση με κάποιον άλλο, κι οι δυο θα πρέπει να δεθούν και να πεταχτούν μες στο νερό, αλλά ο σύζυγος μπορεί να συγχωρήσει τη γυναίκα του και να τη δώσει στο βασιλιά σαν σκλάβα.
- Αν κάποιος εκβιάσει τη γυναίκα κάποιου άλλου για να κοιμηθεί μαζί του, τότε η γυναίκα δεν έχει κανένα φταίξιμο, αλλά αυτός θανατώνεται.
- Αν ένας χτίστης κατασκευάσει ένα σπίτι για κάποιον, και δεν το κατασκευάσει σωστά, και το σπίτι που κατασκεύασε καταρρεύσει και σκοτωθεί ο ιδιοκτήτης του, τότε ο κτίστης αυτός θα θανατωθεί. Αν σκοτωθεί ο γιός του ιδιοκτήτη σπιτιού, θα θανατωθεί ο γιός του χτίστη. Αν σκοτωθεί ένας σκλάβος του ιδιοκτήτη του σπιτιού, τότε θα δώσει στον ιδιοκτήτη του σπιτιού ένα δικό του σκλάβο. Αν καταστραφούν αγαθά, θα τον αποζημιώσει για όλα τα αγαθά που καταστράφηκαν, και επειδή δεν κατασκεύασε σωστά το σπίτι που κατέρρευσε, θα το ανακατασκευάσει με δικά του έξοδα. Αν ένας χτίστης κατασκευάσει ένα σπίτι για κάποιον και οι τοίχοι καταρρεύσουν, πριν την αποπεράτωσή του, ο κτίστης θα ανεγείρει τους τοίχους με δικά του έξοδα.

<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΡΘΡΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ.</u>

Μέσα από τον Κώδικα του Χαμουραμπί για πρώτη φορά προσφέρεται κατά κάποιο τρόπο κοινωνική μέριμνα για την ευάλωτη γυναικεία φύση μέσα στον σκληρά ανδροκρατούμενο πολιτισμό των Ασσύριων. Ξεκινά, λοιπόν, μια διαδικασία προστασίας της χηρεύσασας γυναίκας την οποία μπορεί κάποιος να πλανέψει χωρίς να έχει σκοπό να τη νυμφευθεί ή της νεαρής κοπέλας όπου κάποιος την διέφθειρε και άρα οι γονείς της πρέπει να αναλάβουν την άμεση αποκατάστασή της με τον άντρα αυτόν, ή της αρραβωνιασμένης που απήχθη βίαια από την πατρική της οικία και υπέστη σεξουαλική παρενόχληση και συνεπώς πρέπει να καθαρθεί η ντροπή με τη θανάτωση του δράστη.

Ακόμη, της παντρεμένης γυναίκας, η οποία θα προσβληθεί από κάποιον άνδρα σε δημόσιο χώρο όπου εκεί η ποινή για αυτόν τον άνθρωπο είναι διασυρμός στην πόλη, ή της κόρης που ασελγεί πάνω της ο πατέρας της, ο οποίος τιμωρείται με εξορία, ή αν στην ίδια θέση βρεθεί ο πεθερός της που τιμωρείται

με πνιγμό στο ποτάμι. Επίσης, της μητέρας στην οποία «έγειρε στο στήθος της» ο γιος της και εκεί η τιμωρία είναι θανάτωση με φωτιά, ή ακόμη της μητριάς της οποίας ο θετός της γιος την βίασε και συνεπώς θα πρέπει εκείνος να τιμωρηθεί με πνιγμό.
Όπως συμπεραίνεται από τα άνωθεν, ο Κώδικας ασχολείται πιο πολύ με την προστασία κατά της σεξουαλικής κακοποίησης της γυναίκας , ζήτημα το οποίο έχαιρε επιτακτικής ανάγκης αφού η ασέλγεια στη βαβυλωνιακή και συνοπτικά στο σύνολο της ανατολικής επικράτειας, ήταν ένα σύνηθες φαινόμενο. Το γεγονός αυτό ελάμβανε χώρα διότι η θέση της γυναίκας στους ανατολικούς πολιτισμούς ήταν υποβαθμισμένη και η ίδια λαμβανόταν ως όργανο στην υπηρεσία του ανδρός. Δυστυχώς δεν υπάρχει κανένας νόμος ο οποίος να προστατεύει τα βασικά έστω δικαιώματα των σκλάβων. Αντιθέτως, υψηλών προστατευτικών παροχών έχαιραν οι ιέρειες των ναών, οι καλόγριες και οι ιερόδουλες.

Βιβλική νομοθεσία
Η δεύτερη ποινική νομοθεσία που κατοπτρίζει με ενάργεια τον τρόπο αντιμετωπίσεως των εγκλημάτων στους αρχαίους πολιτισμούς εκτός των ευρωπαϊκών συνόρων είναι η εβραϊκή νομοθεσία, η οποία περιέχεται διασπαρμένη στη Βίβλο αλλά κυρίως στα βιβλία της Πεντατεύχου.
Εκείνο που εντυπωσιάζει στην βιβλική νομοθεσία είναι ο βαθύτατος θρησκευτικός χαρακτήρας και η ταύτιση του εγκλήματος με το αμάρτημα. Κύριο καθήκον κάθε πιστού είναι η πίστη στον ένα και μοναδικό Θεό, τον Γιαχβέ. Η λατρεία ξένων θεών, η βλασφημία κατά του Θεού, η άσκηση μαγείας ή νεκρομαντείας και η παράβαση των ιερών κανόνων, τιμωρείται με αποβολή από το κοινόβιο, ακόμη και θάνατο. Επίσης, με θάνατο τιμωρείται και η βλασφημία και χειροδικία κατά των γονέων, αλλά και ο βιασμός μιας μνηστευμένης κόρης, ενώ ο φόνος, η κλοπή και η ψευδομαρτυρία δεν συνεπάγονται θανάτωση, αλλά η τιμωρία εξαρτάται από την βαρύτητα της κατηγορίας.
Η βιβλική νομοθεσία διέπεται από πνεύμα υποστήριξης των φτωχών και απροστάτευτων και στοχεύει στην τιμωρία των προσβολών κατά της ομάδας. Γενικότερα, η επιβολή των ποινών αποσκοπεί στην απομόνωση των ασεβών και στον εκφοβισμό των παραβατών του νόμου.

Κοράνι
Το Κοράνιο είναι το ιερό βιβλίο του Ισλάμ. Το όνομά του σημαίνει κυριολεκτικά "Απαγγελία" και ονομάζεται συχνά "Αλ Κουράν Αλ Καρίμ", δηλαδή το "Ευγενές Ανάγνωσμα". Οι Μουσουλμάνοι πιστεύουν ότι το Κοράνιο είναι ο λόγος του Θεού, η καταγραφή της αποκάλυψής του στο ανθρώπινο γένος, έτσι όπως μεταδόθηκε στον προφήτη Μωάμεθ σε μια περίοδο 23 ετών από τον άγγελο Γαβριήλ.

Η δομή του έργου

Το Κοράνιο συντίθεται από 114 κεφάλαια που αναπτύσσονται σε ένα σύνολο 6.236 στίχους. Κάθε κεφάλαιο περιλαμβάνει από 3 μέχρι 286 στίχους. Τα πρώτα κεφάλαια είναι τα πλέον σύντομα που χαρακτηρίζονται από ποιητικό λόγο σε ρυθμική μορφή. Τα επόμενα δεν παρουσιάζουν παρόμοια χαρακτηριστικά πλην όμως έχουν έκδηλες επιδράσεις από τον Ιουδαϊσμό και τον Χριστιανισμό με πολλές επαναλήψεις, όπως παρατηρείται ομοίως και στα λεγόμενα εξ αποκαλύψεως βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης π.χ. στους Ψαλμούς.

Οι Μουσουλμάνοι συνήθως αναφέρονται στα κεφάλαια όχι με τον αριθμό τους, αλλά με την επικεφαλίδα τους. Η διάταξη των κεφαλαίων δεν είναι χρονολογική — σύμφωνα δηλαδή με την περίοδο που αποκαλύφθηκαν κατά τους μουσουλμάνους λογίους— αλλά σύμφωνα με το πως μεταδόθηκε στον προφήτη Μωάμεθ από τον άγγελο Γαβριήλ.

Η γλώσσα

Το Κοράνιο είναι ένα από τα πρώτα κείμενα που γράφτηκαν σε μια πρώιμη μορφή της αραβικής γλώσσας, τη λεγόμενη Κορανική που είναι η καθαρότερη (καθαρεύουσα) γλώσσα της Χετζάζης (σημερινής Σαουδικής Αραβίας). Στην πραγματικότητα επιβιώνουν ως σήμερα μόνον πέντε προϊσλαμικές επιγραφές που επιβεβαιώνουν τη γραπτή μορφή της γλώσσας σε εκείνη την εποχή και ένα κείμενο, του οποίου όμως η χρονολόγηση αμφισβητείται, το Μουαλλακάτ, δηλαδή οι Απαγορευμένες Ωδές.

Οι Μουσουλμάνοι ισχυρίζονται ότι το Κοράνιο διαθέτει τα χαρακτηριστικά της πνευματικής ποίησης και χάρης και είναι η ίδια η λογοτεχνική του τελειότητα μια απόδειξη της θείας προέλευσής του. Εφόσον αυτή η τελειότητα είναι εμφανής μόνον σε εκείνους που μιλούν Αραβικά, μόνον το αρχικό κείμενο θεωρείται το πραγματικό Κοράνιο. Όλες οι άλλες μεταφράσεις έχουν απλά σχολιαστικό χαρακτήρα. Σύμφωνα μάλιστα με την παράδοση στη μετάφρασή του το ιερό βιβλίο δεν πρέπει ποτέ να λέγεται απλά Κοράνιο, για να μη συγχέεται με άλλες "απαγγελίες" και πρέπει να συνοδεύεται από επιθετικούς προσδιορισμούς όπως το Ένδοξο, το Ευγενές κ.α.

Ένας Μουσουλμάνος λόγιος θα πρέπει να είναι ικανός να διαβάσει και να καταλάβει το Κοράνιο στην αρχική του μορφή. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο αρκετοί πιστοί που δε γνωρίζουν την Αραβική αποστηθίζουν το αρχικό κείμενο, θεωρώντας ότι με αυτή την πράξη τους πλησιάζουν περισσότερο τον Θεό.

Μουσουλμανική και κοσμική άποψη

Όπως είναι φυσικό οι απόψεις των κοσμικών λογιών από εκείνες που προβάλλουν οι θρησκευτικοί λόγιοι ανά τους αιώνες και σε όλες τις θρησκείες διαφέρουν. Για τους

κοσμικούς λόγιους το Κοράνιο παραμένει ένα έργο στο οποίο ενσωματώνονται αρκετά στοιχεία από ιουδαιοχριστιανικά κείμενα, γεγονός που έρχεται σε πλήρη αντίφαση με τον ισχυρισμό της ισλαμικής διδασκαλίας που θέλει αυτά τα κείμενα σε μεγάλο βαθμό διεφθαρμένα.

Σύμφωνα με μία παράδοση, η πρώτη πλήρης σύνθεση του Κορανίου έγινε υπό την διακυβέρνηση του πρώτου χαλίφ (χαλίφη), Αμπού Μπακρ. Ο Ζαΐντιμπν Ταμπίτ, ένας από τους γραμματείς του Μωάμεθ, συγκέντρωσε τα κείμενα "από τις μνήμες των ανθρώπων", καθώς ήδη πριν από τον θάνατο του Προφήτη πολλοί ακόλουθοί του ήξεραν απ' έξω όλο το Κοράνιο. Το Κοράνι συχνά κατηγορείται για απρόκλητη βία και δήθεν τα εδάφια του προωθούν τον πόλεμο. Αυτές οι κριτικές, καθώς επίσης και άλλες παρόμοιες κατηγορίες, δεν έχουν καμία απολύτως βάση όταν μελετάμε το Κοράνι στο σωστό του θεολογικό και ιστορικό πλαίσιο. Μελετώντας τα «βίαια» εδάφια του Κορανίου θα δούμε ότι απευθύνονται σε όσους είναι σε κατάσταση πολέμου με τους Μουσουλμάνους και όχι γενικά και αόριστα χωρίς αιτία εναντίων των μη Μουσουλμάνων.

Πηγές:

Julius Oppert and Joachim Menant (1877). Documents juridiques de l'Assyrie et de la Chaldee. París.

Thomas, D. Winton, ed. (1958). Documents from Old Testament Times. London y New York.

Α. Βγόντζας (2006) Η ποινική ευθύνη των μηχανικών. Ενημερωτικό Δελτίο ΤΕΕ, τεύχος 2410

Ποινική καταστολή στην αρχαία Ελλάδα

Όταν μιλάμε για ποινική καταστολή, αναφερόμαστε στα μέσα και τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται, σε μία δεδομένη κοινωνία, για την αναχαίτιση του «εγκλήματος» με ποινικές κυρώσεις ,όπως: Σήμερα εν χρήσει σε διάφορα κράτη ως μέθοδοι "εκτέλεσης" παραμένουν ο τυφεκισμός, ο απαγχονισμός, ο στραγγαλισμός, ο θάλαμος αερίων, η ηλεκτρική καρέκλα, και τέλος πολύ σπάνια ο λιθοβολισμός (Αφρική, Αφγανιστάν κ.α.).

Από την αρχαιότητα όμως είχαν αναπτυχθεί και άλλοι τρόποι όπως , ο πυροβολισμός, η συγγνωστή δηλητηρίαση, η καύση ο αποκεφαλισμός (με ξίφος ή ξιφίδιο, πέλεκη ή λαιμητόμο), η Σταύρωση, ο πνιγμός, ο τεμαχισμός, η εντοίχιση, ο βρασμός, ο επιτρόχιος ή δια τροχού, η κατάσχιση, η απαγκίστρωση, ο ανασκολοπισμός, η εγκατάλειψη, η έκθεση, ο ενταφιασμός ζώντος κ.ά.

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι ο ποινικός νόμος ,η ποινική καταστολή και η «ηθική δικαίωση» αυτών, η αποδοχή τους δηλαδή ως τέτοιων από την ίδια την κοινωνία, είναι προφανές ότι είναι επινόηση και επιλογή ενός συστήματος που έχει καταφέρει, με οποιοδήποτε τρόπο, να μπορεί, να εξουσιάσει, δηλαδή να επιβληθεί ακριβώς ως «εξουσία» στη συνείδηση της κοινωνίας ενός συνόλου και των ανθρώπων.

Στη συνέχεια ακολουθεί μια ιστορική αναδρομή:

1. Η αρχαιότερη ποινική νομοθεσία περιλαμβάνεται στον βαβυλωνιακό «Κώδικα του Χαμουραμπί» (αποτελείται από 282 άρθρα που εμπεριέχουν ποινικές και αστικές διατάξεις) και ανακαλύφθηκε το 1902, γραμμένος σε μια κυλινδρική στήλη από διορίτη. Στον Κώδικα αποτυπώνεται η νομοθεσία της περιόδου της βασιλείας του Χαμουραμπί, που ηγεμόνευσε από το 1792 π.Χ. έως το 1750 π.Χ.

Ο Κώδικας διέπεται κυρίως από πνεύμα ανταποδόσεως ή ταυτοπάθειας και οι ποινές είναι κυρίως σωματικές, αφαιρετικές της ζωής, αν και υπάρχουν και ποινές ατιμωτικές.

2. Κύριο χαρακτηριστικό της εβραϊκής νομοθεσίας είναι ο θρησκευτικός της χαρακτήρας και η, σχεδόν χωρίς εξαιρέσεις, ταύτιση του εγκλήματος με το αμάρτημα. Η λατρεία ξένων θεών, η βλασφημία του Γιαχβέ, η άσκηση μαγείας ή νεκρομαντείας, η παραβίαση της αργίας του Σαββάτου, η χειροδικία κατά των γονέων, η μοιχεία, η αιμομιξία, η κτηνοβασία, ο βιασμός μνηστευμένης κόρης, τιμωρούνται με θάνατο.

3. Η αλήθεια είναι ότι δε μπορεί να βρει κανείς πολλές πληροφορίες. Τα περισσότερα στοιχεία τα αντλούμε από κείμενα αρχαίων οι οποία περιέγραφαν εγκλήματα ή ποινές που είχαν επιβληθεί.

Στην αρχαία Ελλάδα, τα είδη των ποινών ήταν τρία: εξορία, επιβολή προστίμου, και θανατική ποινή. Όσον αφορά την εξορία, αυτό που γνωρίζουμε είναι ότι θεωρούταν η πιο ατιμωτική ποινή, γιατί αυτός που διωχνόταν από την πόλη, δεν είχε πλέον πατρίδα, και ήταν εξόριστος για όλη του τη ζωή. Η εξορία αντικαθιστούσε συχνά την θανατική ποινή (π.χ. επιτρεπόταν σε εκούσιο φόνο πλην της πατροκτονίας) και είχε ως συνεπακόλουθο την ολοκληρωτική στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων, την στέρηση της περιουσίας και την απομάκρυνση από οικογένεια, φίλους και ιερούς χώρους.

Σχετικά με τις χρηματικές ποινές, αυτές προσφέρονταν στις οικογένειες των θυμάτων περισσότερο ως οικονομική υποστήριξη, παρά ως τρόπος απολογίας. Αναφέρεται ότι στην περίπτωση της μοιχείας από τη σύζυγο προς το σύζυγο, ο δεύτερος μπορούσε να ζητήσει χρήματα από τον εραστή της γυναίκας του ως αποζημίωση. Βέβαια, μπορούσε ακόμα και να τον σκοτώσει. Τώρα, αναφορικά με την θανατική ποινή, και αντίθετα απ' ότι πιστεύουμε, επιβαλλόταν αρκετά συχνά.

Γενικά, η θανατική ποινή επιβαλλόταν με στόχο την αποφυγή της προσωπικής απονομής δικαιοσύνης, της εκδίκησης, ή ακόμα και τη γέννηση μιας βεντέτας μεταξύ οικογενειών.

Αυτό που διαπιστώνουμε όμως είναι ότι οι αρχαίοι ήταν ιδιαίτερα αυστηροί και όχι τόσο πολιτισμένοι όσο θεωρούμε εμείς σήμερα ότι ήταν. Ωστόσο, ο τρόπος με τον οποίο αντιμετώπιζαν διάφορα γεγονότα δείχνει να είναι λιγότερο βάρβαροι από τους βαρβάρους. Αυτό φαίνεται και από τις μορφές θανατικής ποινής που ίσχυαν εκείνη την εποχή.

-Αποκεφαλισμός με τσεκούρι

-Λιθοβολισμός (Συχνά λιθοβολούνταν και οι συγγενείς του εγκληματία, πληρώνοντας και οι ίδιοι για ένα έγκλημα που δεν τέλεσαν.)

-Εκτέλεση με κώνειο (Η πιο γνωστή εκτέλεση ήταν φυσικά αυτή του Σωκράτη. Κατά πόσο άξιζε να θανατωθεί ένας άνθρωπος επειδή αμφισβητούσε τις αντιλήψεις της εποχής του; Με τα σημερινά δεδομένα, καθόλου. Με τα δεδομένα της αρχαίας Ελλάδας όμως, αυτή ήταν ύψιστη προσβολή και μπορούσε να διαλύσει τα θεμέλια της πόλης.)
-Σταύρωση (Αντίθετα απ' ότι πιστεύουμε, η σταύρωση ήταν τρόπος τιμωρίας ήδη από τα αρχαία χρόνια. Πολλές πηγές αναφέρουν την εφαρμογή αυτού του μέτρου για την τιμωρία εγκληματιών.)
-Το βασανιστήριο της σκάφευσης. (Είναι από τις πιο αποτρόπαιες μορφές θανατικής ποινής.)
-Αποτυμπανισμός (Δεν γνωρίζουμε ακριβώς τι είναι, αλλά αναφέρεται σε αρκετές πηγές ως μορφή τιμωρίας.)
Βλέπουμε λοιπόν ότι η θανατική ποινή στην αρχαία Ελλάδα ήταν όχι απλά διαδεδομένη, αλλά και εφαρμοζόταν με πολλούς τρόπους και σε πολλές περιπτώσεις.
Ενάντια στη θανατική ποινή ήταν ο Θουκυδίδης, όπως αναφέρεται. Παρ' όλα αυτά, δεν υπάρχει σχετική βιβλιογραφία. Ευτυχώς που σήμερα η κατάσταση είναι πιο ελεγχόμενη και οι αντιλήψεις των ανθρώπων πιο προοδευτικές... στον ανεπτυγμένο κόσμο τουλάχιστον.
-Εξοστρακισμός, πολιτικό μέτρο που έπαιρνε η πολιτεία, στην αρχαία Ελλάδα και κυρίως στην Αθήνα, ενάντια σ' εκείνους τους διάσημους άντρες που θεωρούνταν, για τον άλφα ή βήτα λόγο, επικίνδυνοι για αυτήν.
Ο θεσμός επιβλήθηκε από το νομοθέτη Κλεισθένη τον 6ο αιώνα π.Χ. και πρόβλεπε απομάκρυνση από την Αθήνα για δέκα χρόνια. Είχε περισσότερο προληπτικό χαρακτήρα και καμιά φορά η ποινή μπορούσε να μειωθεί, αν ο δήμος έκρινε ότι αυτό ήταν αναγκαίο.
Η απόφαση για εξοστρακισμό κάποιου παιρνόταν μετά από ψηφοφορία, στην οποία συμμετείχαν οι πολίτες. Πάνω σε όστρακα (από όπου και ο όρος) καθένας χάραζε το όνομα εκείνου που το θεωρούσε περισσότερο επικίνδυνο. Κατόπιν, γινόταν καταμέτρηση των οστράκων κι αυτός που είχε τα περισσότερα όστρακα εξοριζόταν από την Αθήνα.
Μ' αυτό το μέσο εξορίστηκαν, όπως είναι γνωστό, ο Αριστείδης ο δίκαιος και ο Θεμιστοκλής. Το 418 π.Χ. καταργήθηκε ο θεσμός, ενώ είχε αρχίσει να γίνεται μέσο διωγμού πολιτικών αντιπάλων.
ψηφοφορία με όστρακα για την απομάκρυνση από την Αθήνα για δέκα χρόνια εκείνου του πολίτη που θεωρούνταν από τους περισσότερους ψηφοφόρους επικίνδυνος για το δημοκρατικό πολίτευμα
Κάθε πολίτης κατέγραφε σε όστρακο το όνομα όποιου θεωρούσε επικίνδυνο για το πολίτευμα της δημοκρατίας. Σε ειδική συνεδρίαση της Εκκλησίας του Δήμου, με μυστική ψηφοφορία, αποφάσιζαν οι Αθηναίοι την απομάκρυνση ή όχι για δέκα (10) χρόνια από την πόλη εκείνου που το όνομά του είχε γραφεί στο μεγαλύτερο αριθμό οστράκων.
Εξοστρακισμός ή Οστρακισμός, ήταν μία διαδικασία ψηφοφορίας με την οποία αποφασιζόταν ελεύθερα, άνευ δίκης, η υποχρεωτική εξορία ή όχι ενός ατόμου που

κρινόταν επικίνδυνο για την πόλη. Ο οστρακισμός εφαρμοζόταν στην αρχαία Αθήνα, από όπου τον πήραν και οι άλλες πόλεις με δημοκρατικό πολίτευμα.

Ο οστρακισμός γινόταν ως εξής: έφραζαν την Αγορά και δημιουργούσαν έτσι έναν περίβολο, που τον διαιρούσαν σε 10 τμήματα, με κοινή είσοδο. Σε αυτά εισερχόταν κάθε πολίτης, ανάλογα με τη φυλή που ανήκε και άφηνε ένα όστρακο (θραύσμα πήλινου αγγείου), όπου είχε γράψει το όνομα του πολίτη του οποίου την εξορία επιθυμούσε. Για να εξοριστεί κάποιος έπρεπε το όνομά του να βρεθεί σε περισσότερα από 6.000 όστρακα. Ο πολίτης που καταδικαζόταν είχε διορία δέκα ημερών για να τακτοποιήσει τις προσωπικές του υποθέσεις. Αρχικά, η εξορία διαρκούσε δέκα χρόνια αλλά αργότερα μειώθηκε σε πέντε.

Ο οστρακισμός θεσπίστηκε αρχικά ως ένα μέσο προστασίας του δημοκρατικού πολιτεύματος. Αργότερα όμως,ο θεσμός αυτός έχασε βαθμιαία τη σημασία του, διότι χρησιμοποιήθηκε από τις διάφορες παρατάξεις σαν τρόπος απαλλαγής και εξόντωσης πολιτικών αντιπάλων.

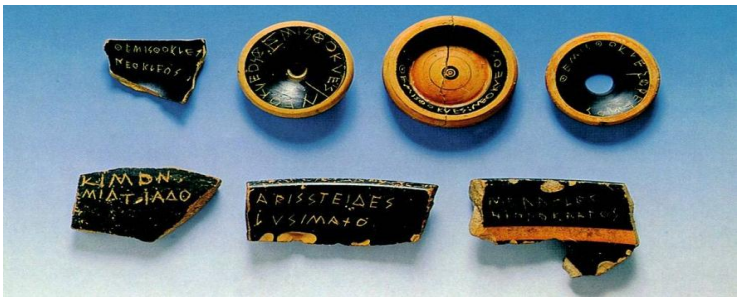

Τα λαμπρά πνεύματα, όπως οι μεγάλοι φιλόσοφοι μας κάνουν να πιστεύουμε ότι οι περισσότεροι κάτοικοι των πόλεων ήταν εξίσου μορφωμένοι και καλλιεργημένοι. Από φιλοσοφική άποψη, σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, σκοπός της ποινής ήταν η αποκατάσταση της ισότητας και της ισορροπίας που διαταράχθηκαν από την αδικία, ενώ, σύμφωνα με τον Πλάτωνα, η ποινή δεν αποκαθιστούσε μόνο την φυσική τάξη και το νόμο αλλά επιδίωκε να γίνει ευεργετική για τον εγκληματία ή/και την κοινωνία μέσα στην οποία αυτός ζει, ήταν «το μέσο για την εκρίζωση και θεραπεία της ψυχικής νόσου που λέγεται αδικία». Ως προς τους σκοπούς της ποινής διατυπώθηκαν δύο κυρίως απόψεις. Πρώτα ο Αριστοτέλης που υποστηρίζει ότι η ποινή στοχεύει στο να αποκαταστήσει την ισότητα και την ισορροπία που διαταράχθηκαν από την αδικία. Έπειτα ο Πλάτωνας υποστήριξε ότι η ποινή δεν αποκαθιστά μόνο τη φυσική τάξη και τον νόμο, αλλά επιδιώκει επίσης να γίνει ευεργετική για τον ίδιο τον αδικούντα και την κοινωνία, δηλαδή το μέσο για την εκρίζωση και θεραπεία της ψυχικής νόσου που λέγεται αδικία. Ο εγκληματίας επιβάλλεται σε τιμωρία για να απαλλαγεί από το κακό της αδικίας.

ΠΛΑΤΩΝΑΣ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

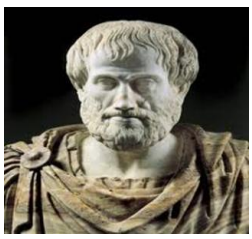

ΤΥΦΕΚΙΣΜΟΣ

ΑΠΑΓΧΟΝΙΣΜΟΣ

ΑΠΟΚΕΦΑΛΣΜΟΣ ΜΕ ΤΣΕΚΟΥΡΙ

ΣΤΡΑΓΓΑΛΙΣΜΟΣ

ΛΙΘΟΒΟΛΙΣΜΟΣ

ΤΡΟΧΟΣ

Ο τροχός αποτελούσε μια μέθοδο βασανιστικής εκτέλεσης, αρχικά στην Αρχαία Ελλάδα, που είναι και ο τόπος έμπνευσής του, και κατόπιν στη Γαλλία, τη Γερμανία, τη Σουηδία και τη Ρωσία.
Έμοιαζε με έναν μεγάλο τροχό κάρου, πάνω στον οποίο δενόταν, με ανοιχτά χέρια και πόδια ο κρατούμενος. Στη συνέχεια ο τροχός περιστρεφόταν αργά, ενώ ο εκτελεστής με ένα σφυρί ή με έναν σιδερένιο λοστό έσπαζε τα κόκαλα του καταδικασμένου. Αν κάποιο από τα χτυπήματα, στο στήθος ή στο κεφάλι, δεν ήταν αρκετά δυνατό ώστε να τον σκοτώσει και να θέσει έτσι τέλος στο μαρτύριό του, ο άνθρωπος υπέφερε φρικτά για πολλές ώρες.
Μετά το θάνατο του καταδικασμένου, ο τροχός με τα υπολείμματά του στερεωνόταν σ' έναν ψηλό στύλο, ώστε τα όρνια να φάνε ό,τι είχε απομείνει.

ΔΗΛΗΤΗΡΙΑΣΗ

Σε όλη την ανθρώπινη ιστορία, έγινε εντατική χρήση της δηλητηρίασης ως μεθόδου δολοφονίας, αυτοκτονίας και εκτέλεσης. Η χρήση του δηλητηρίου ως μεθόδου εκτέλεσης, συνίστατο στον εξαναγκασμό του καταδίκου να καταπιεί το δηλητήριο, όπως έγινε με τον Σωκράτη στην Αρχαία Αθήνα

ΜΠΡΟΥΤΖΙΝΟΣ ΤΑΥΡΟΣ

Ο μπρούτζινος ταύρος ήταν μια συσκευή βασανισμού/εκτέλεσης, που σχεδιάστηκε και κατασκευάστηκε στην Αρχαία Ελλάδα. Επρόκειτο για ένα άγαλμα, κατασκευασμένο εξ ολοκλήρου από μπρούτζο, κούφιο εσωτερικά και με μια πόρτα στο πλάι. Ο καταδικασμένος κλεινόταν μέσα στον ταύρο, κάτω από τον οποίο άναβαν φωτιά. Το μέταλλο πύρωνε και ο έγκλειστος, κυριολεκτικά, ψηνόταν ζωντανός.
Εκτός από τους αρχαίους Έλληνες, τη μέθοδο αυτή χρησιμοποίησαν και οι Ρωμαίοι, κυρίως για να βασανίζουν και να εκτελούν χριστιανούς. Ο Άγιος Ευστάθιος μαρτύρησε με αυτόν τον τρόπο, μαζί με τη γυναίκα και τα παιδιά του, επί αυτοκράτορος Αδριανού και η Αγία Πελαγία επί αυτοκράτορος Διοκλητιανού.

ΤΑΦΗ ΖΩΝΤΑΝΟΥ

ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
Αντιγόνη σοφοκλέους (σχολικό βιβλίο Β΄ λυκείου) σελίδα 891-928
Αντιγόνη Σοφοκλέους (σχολικό βιβλίο Ά λυκείου) σελίδα 54 στίχοι 194-210
Ξενοφώντος ελληνικά (σχολικό βιβλίο Ά λυκείου)παράγραφος 31
Wikipedia, el.wikipwdia.org , κώνειο-θάνατος Σωκράτη
Wikipedia, el.wikipedia.org , μέθοδοι εκτέλεσης θανατικής ποινής
Thanatikipoini.blogspot.gr θανατική ποινή (χρονολογία έκδοσης 24-05-09)
Live-pedia.gr ,exostrakismos.gr
Wikipedia, el.wikipedia.org ,οστρακισμός (χρονολογία έκδοσης 20-09-12
Eagainst.com, μέρος Ά : ορισμός και ιστορική αναδρομή (χρονολογία έκδοσης 15-07-2011)

Ποινική καταστολή στην αρχαία Ρώμη

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο όρος Αρχαία Ρώμη περιγράφει έναν πολιτισμό που είχε τις ρίζες του σε μια μικρή αγροτική κοινότητα η οποία ιδρύθηκε στην ιταλική χερσόνησο κατά τον 10ο αιώνα. Ανήκοντας γεωγραφικά στο χώρο της Μεσογείου θάλασσας εξελίχθηκε σε μια από τις εκτενέστερες αυτοκρατορίες στην ιστορία.

Με την πάροδο των αιώνων, το ρωμαϊκό πολίτευμα μετατράπηκε από μοναρχία σε ολιγαρχική δημοκρατία και κατόπιν σε μια όλο και πιο συγκεντρωτική αυτοκρατορία. Κατέληξε να κυριαρχήσει στο σύνολο της Δυτικής Ευρώπης και της Μεσογείου διαμέσου της κατάκτησης και της αφομοίωσης.

Η παρακμή της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας επήλθε τον 5ο αιώνα μ.Χ. Μαστιζόμενη από πολιτική αστάθεια και αφού δέχτηκε πολυάριθμες επιθέσεις από μεταναστεύοντες πληθυσμούς, το δυτικό τμήμα της αυτοκρατορίας, συμπεριλαμβανομένων της Ισπανίας, της Γαλατίας και της Ιταλίας, διαιρέθηκε σε ανεξάρτητα βασίλεια κατά τον 5ο αιώνα. Το ανατολικό τμήμα της αυτοκρατορίας, του οποίου η κυβέρνηση είχε σαν έδρα την Κωνσταντινούπολη επιβίωσε της κρίσης και συνέχισε να υφίσταται για μια ακόμη χιλιετηρίδα, μέχρι που τα υπολείμματά του κατακτήθηκαν από την ανερχόμενη Οθωμανική Αυτοκρατορία. Το μεσαιωνικό αυτό κράτος της Ανατολής συνήθως αναφέρεται από τους ιστορικούς ως «Βυζαντινή Αυτοκρατορία».

Ο ρωμαϊκός πολιτισμός συχνά κατατάσσεται στην «Κλασική Αρχαιότητα» μαζί με την Αρχαία Ελλάδα, ενός πολιτισμού που επηρέασε καθοριστικά αυτόν της Αρχαίας Ρώμης. Ο τελευταίος είχε σημαντική συνεισφορά στη διαμόρφωση της νομοθεσίας, της τέχνης, της λογοτεχνίας, της πολεμικής τέχνης, της αρχιτεκτονικής, της τεχνολογίας και της γλώσσας στον δυτικοευρωπαϊκό κόσμο, και η ιστορία του εξακολουθεί να επηρεάζει το σημερινό παγκόσμιο πολιτισμό.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΡΩΜΗ

Οι ρίζες των νομικών αρχών και πρακτικών των αρχαίων Ρωμαίων μπορούν να ανιχνευθούν στο νόμο των Δώδεκα Πινάκων (449 π.Χ.). Η αναζήτηση αυτή φτάνει μέχρι το 530, οπότε και ο Αυτοκράτορας Ιουστινιανός εξέδωσε τον περίφημο Ιουστινιανό Κώδικα. Ο ρωμαϊκός νόμος όπως διαφυλάχθηκε στον Κώδικα αυτό συνέχισε να υφίσταται και τη βυζαντινή εποχή, αποτελώντας τη βάση άλλων νομοθετικών συστημάτων στην ηπειρωτική Δυτική Ευρώπη. Ο ρωμαϊκός νόμος συνέχισε να εφαρμόζεται, με μια ευρύτερη έννοια, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες μέχρι το πέρας του 17ου αιώνα.

Οι κύριες κατηγορίες νόμων στην αρχαία Ρώμη, όπως διαφυλάσσονται στον Ιουστινιανό και Θεοδοσιανό Κώδικα ονομάζονται Ius Civile, Ius Gentium, και Ius Naturale. Ο Ius Civile (νόμος των πολιτών) ήταν το κομμάτι των νόμων που αφορούσαν την τάξη των Ρωμαίων Πολιτών. Οι Αστικοί Πραίτορες (Praetores Urbani) ήταν τα άτομα που είχαν την αρμοδιότητα να κρίνουν υποθέσεις τέτοιου τύπου. Ο Ius Gentium (νόμος των εθνών) ήταν το κομμάτι των νόμων που αφορούσαν τους ξένους και τις σχέσεις τους με τους Ρωμαίους Πολίτες. Αρμόδιοι αξιωματούχοι για αυτές τις υποθέσεις ήταν οι Praetores Peregrini. Τέλος, ο Ius Naturale περιελάμβανε τους φυσικούς νόμους, το κομμάτι εκείνο των νόμων που θεωρούταν κοινό για όλα τα πλάσματα.

ΠΗΓΗ:

http://el.wikipedia.org/arxaiarwmi

ΕΓΛΗΜΑ ΚΑΙ ΤΙΜΩΡΙΑ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΡΩΜΗ

Στην αρχαία Ρώμη, τις Εστιάδες που παραβίαζαν τους όρκους τους, τις «έθαβαν ζωντανές», κλείνοντάς τες σε μια σπηλιά με ελάχιστη τροφή και νερό. Σε περίπτωση που ήταν αθώες, η θεά Εστία θα φρόντιζε να τις απελευθερώσει!

Άλλος τρόπος ταφής ζωντανού ανθρώπου ήταν να ανοιχτεί απλά μια τρύπα στο έδαφος, να τον πετάξουν μέσα και να τη σκεπάσουν, στη συνέχεια, με χώμα. Αυτή η μέθοδος, γνωστή ως «το πηγάδι», χρησιμοποιήθηκε στη μεσαιωνική Ιταλία ως τρόπος εκτέλεσης των δολοφόνων και στη Ρωσία, κατά τον 17ο και 18ο αιώνα, όπου τιμωρούσαν έτσι τις γυναίκες που είχαν σκοτώσει τους συζύγους τους.

Στη σύγχρονη εποχή χρησιμοποιήθηκε ευρέως, κατά το τέλος του 1937 μέχρι τις αρχές του 1938, από τους Γιαπωνέζους κατά τη Σφαγή του Νανκίν, όπου έθαβαν ζωντανούς τους κινέζους πολίτες καθώς και τους αιχμαλώτους πολέμου.

3. Βυζαντινό δίκαιο

Από τη Δωδεκάδελτο έως τις τελευταίες μεταρρυθμίσεις της ύστερης βυζαντινής περιόδου το ρωμαϊκό δίκαιο παρουσιάζει μια διαρκή ανανεωτική τάση όσον αφορά στη σχέση του με θεσμούς και πρόσωπα. Στην ιστορική διαδρομή του στο βυζαντινό περιβάλλον, δηλαδή το Βυζάντιο, όπως καταγράφτηκε στην ιστορία η ανατολική ρωμαϊκή αυτοκρατορία το ρωμαϊκό δίκαιο παρουσιάζει μια σειρά ιδιαιτεροτήτων σε ό,τι αφορά στον τρόπο με τον οποίο γινόταν η απονομή δικαιοσύνης στα βυζαντινά διοικητικά πλαίσια.

Ιστορική εξέλιξη του βυζαντινού δικαίου

Ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος Α' ήταν ο πρώτος που προχώρησε στη σύνθεση ενός νομικού κώδικα υπό τον γενικό τίτλο Codex Theodosianus. Τούτη η σύνθεση περιελάμβανε μόνον έδικτα σε διάφορα θέματα τα οποία είχαν εκδώσει αυτοκράτορες από την εποχή του Κωνσταντίνου Α΄, 306-337.

Μετά από το θάνατο του Αυτοκράτορα Θεοδοσίου το 395 οι δύο διάδοχοί του κυβέρνησαν ως συναυτοκράτορες. Ο ένας ήταν αρμόδιος για τα θέματα της ανατολής και ο άλλος για τα θέματα της δύσης. Ενώ οι δύο θεωρητικά ήταν συναυτοκράτορες μιας ενιαίας αυτοκρατορίας, στην πραγματικότητα τα δύο μισά ποτέ δεν ενώθηκαν ξανά. Όταν ο Ιουστινιανός ήρθε στην εξουσία το 527 ως κυβερνήτης του ανατολικού μισού, ένας από τους στόχους του ήταν να ενημερωθούν και να κωδικοποιηθούν όλοι οι νόμοι, καθώς εξαιτίας των κοινωνικών αλλαγών οι νόμοι που υπηρέτησαν τις προηγούμενες γενεές χρειάζονταν αναθεωρήσεις προκειμένου να γίνουν λειτουργικοί στην εποχή του. Ο νέος αυτοκράτορας ήταν αποφασισμένος να λύσει μια και καλή το πρόβλημα, συγκεντρώνοντας όλους τους νόμους σε μια ενότητα. Φαίνεται πως η πρόθεσή του δεν ήταν να δημιουργήσει κάτι νέο, αλλά να συλλέξει όλους τους νόμους που ήταν ακόμη εν ισχύ, να διαγράψει εκείνους που είχαν περιπέσει σε αχρηστία και να αποβάλλει οποιοδήποτε είδος αντινομίας. Όλα όσα είχαν απόλυτη ισχύ νόμου, λοιπόν, συγκεντρώθηκαν στα παρακάτω:

Εισηγήσεις: Μια αναμόρφωση των εισηγήσεων του Γάιου, του 2ου αι.

Πανδέκτης: Οι απόψεις περίπου 39 δικηγόρων, οι οποίοι έζησαν στη χρονική περίοδο που καλύπτει η μετάβαση από τον Αύγουστο ως τον Ιουστινιανό. Μερικοί ξαναγράφτηκαν για να συμφωνούν με το σύγχρονο νόμο, ενώ περικόπηκαν οι αντιφάσεις και οι διαφοροποιημένες απόψεις. Το τελικό αποτέλεσμα υποτίθεται ότι αντιπροσώπευσε το νόμο με τον οποίο κυβέρνησε ο Ιουστινιανός

Κώδικας**:** Όλα τα διατάγματα που εκδόθηκαν από τους προηγούμενους αυτοκράτορες και ήταν ακόμα σε ισχύ.

Νεαραί: Νέοι νόμοι. Η πρόθεση του Ιουστινιανού ήταν να κρατήσουν στην αιωνιότητα, αλλά όπως φαίνεται το όνειρο δε διήρκεσε πολύ περισσότερο από τον ίδιο τον Ιουστινιανό. Από τον 16ο αι. το έργο αποκαλείται Corpus Juris Civilis.

Η σπουδαιότητα του έργου, πέραν της μεγάλης απλοποίησης των νόμων του ρωμαϊκού δικαίου, έγκειται στο ότι ουσιαστικά αποτέλεσε μια εναρμόνιση των θεσμών Πολιτείας και Εκκλησίας. Μέσα στο έργο αυτό φαίνεται ξεκάθαρα η επιρροή της πολιτικής θεολογίας της Εκκλησίας, αφού ουσιαστικά αποτέλεσε την καταστατική βάση της πολιτικής θεωρίας του Βυζαντίου, όπως αυτές κυρίως αποδόθηκαν στα διατάγματα της ΣΤ΄ Νεαράς. Στα κείμενα καθίσταται εμφανές πως η ορθή και προσήκουσα άσκηση της πολιτικής εξουσίας προϋποθέτει τον κοινό σεβασμό του θείου νόμου. Επίσης στις ίδιες διατάξεις εμφανίζονται πλήθος νόμων που εφαρμόζονταν στη ζωή της Εκκλησίας να εντάσσονται στους νόμους του κράτους, με ιδιαίτερη βάση στους κανόνες των Οικουμενικών συνόδων, οι οποίοι θα εφαρμόζονταν ως «τάξιν νόμων». Η καταστατική αυτή βάση σύγκλισης των δύο θεσμών, απέρρεε από την ένταξη του Χριστιανισμού στις θεμελιακές δομές της νέας ρωμαϊκής κοσμοθεώρησης και ο Ιουστινιανός κώδικας θα παρέμενε το κέντρο αυτής της σύγκλισης, σε όλη την βυζαντινή εποχή. Σε πολιτειακό επίπεδο ο κώδικας αναδεικνύει τη θέση του αυτοκράτορα ως απόλυτου μονάρχη με απεριόριστη νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική εξουσία.

Νόμος και Αυτοκράτωρ

Καθώς γίνεται αρκετός λόγος για τη σχέση του βυζαντινού αυτοκράτορα και την ιδιάζουσα σχέση του με το νόμο, θα πρέπει να λάβουμε υπ’ όψιν μας ότι εν τη γενέσει του το ρωμαϊκό αυτοκρατορικό πολίτευμα είναι προϊόν μιας αντίφασης. Κουρασμένοι οι Ρωμαίοι από τους διαρκείς εμφύλιους πολέμους εμπιστεύθηκαν τα δημόσια πράγματα (res publica) στις πνευματικές και ηθικές αρετές και συνεπώς τις επιλογές ενός απόλυτου μονάρχη προικισμένου με τη θεία χάρη. Τούτη η ασιατική κατά βάσιν αντίληψη του «θείου ανδρός» σωτήρος είναι παρούσα και στη φυσική συνέχεια –αν και ελαφρά τροποποιημένη- της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, τη βυζαντινή κοινωνία. Μια ματιά στο έπος της Ηρακλειάδας του Γεώργιου Πισίδη, στην οποία ο Ηράκλειος χαρακτηρίζεται ως ισόθεος, αρκεί για να δείξει πως ο αυτοκράτωρ των βυζαντινών χρόνων περιβάλλεται την αίγλη της θείας χάριτος και του σωτήρος, γεγονός που τον οριοθετεί ως μοναδικό και απόλυτο νομοθέτη του βυζαντινού κράτους, αιτιολογώντας παράλληλα την έλλειψη διακριτής δικαστικής εξουσίας σε μια κοινωνία αρχόντων και αρχομένων.

Έχει κατατεθεί η άποψη πως ο μοναδικός φραγμός στην απόλυτη εξουσία του βυζαντινού αυτοκράτορα είναι ο ίδιος ο Νόμος, ως αρχετυπική ύψιστη παρουσία σε κάθε οργανωμένη κοινωνία. Είναι, όμως, έτσι τα πράγματα ή ο αυτοκράτωρ απλά δεσμευμένος από την consensus omnium (γενική συναίνεση) για τη σταθεροποίηση της θέσης του, αναγκάζεται να υποταχθεί στο νόμο; Δε θα πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας το γεγονός ότι σε αρκετές περιπτώσεις στις οποίες δεν υπάρχει η γενική συναίνεση ή θεωρείται πως ο αυτοκράτορας δεν υπηρετεί την ευημερία της πολιτείας, παρατηρούνται βίαιες ανατροπές και στάσεις ή έκπτωση από το αυτοκρατορικό αξίωμα.

Φαίνεται, λοιπόν, πως η συμμόρφωση του αυτοκράτορα στα θέσμια της βυζαντινής κοινωνίας είναι αναγκαστική και όχι προϊόν ταπεινότητας που προκύπτει από τη χριστιανική ιδεολογία. Κατά τον Πέτρο Πατρίκιο (6ος αι.) το κράτος πρέπει να υπακούει σε νόμους ακόμα και για την εκλογή του αυτοκράτορα, ενώ το θέμα θέτει πιο καθαρά ο Μανουήλ Μοσχόπουλος πολύ αργότερα, κατά τον 14ο αι., εκφράζοντας την άποψη ότι το κοινόν ανάμεσα στον μονάρχη και το κράτος είναι ένα συμβόλαιο που στηρίζεται σε πρακτικούς και όχι μεταφυσικούς συλλογισμούς.

Ρωμαϊκό Δίκαιο και Χριστιανισμός

Είναι προφανές, λοιπόν, ότι οφείλουμε να αναζητήσουμε επιδράσεις του Χριστιανισμού στην εξέλιξη του ρωμαϊκού δικαίου στις ανατολικές επικράτειες της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Είναι γεγονός ότι ο βυζαντινός νομοθέτης είναι περισσότερο ανθρώπινος στο νομοθετικό του έργο και είναι τόσο έντονες οι διαφορές σε σχέση με ορισμένες αρχαίες ρωμαϊκές περί δικαίου αντιλήψεις, ώστε δεν μπορεί κανείς παρά να στραφεί στην ιδεολογική επίδραση του χριστιανικού ηθικού παραδείγματος, ή στις επιδράσεις του Στωικισμού, προκειμένου να ερμηνεύσει τις αντιθέσεις. Για παράδειγμα τα έδικτα που απαγόρευαν την έκθεση νεογνών και περιόριζαν τη σκληρότητα προς τους σκλάβους, όπως και εκείνα που αφορούσαν στη μοιχεία, το διαζύγιο και τα αφύσικα εγκλήματα φέρουν έντονη τη σφραγίδα μιας διαφορετικής αντίληψης για την ηθική. Ένα άλλο παράδειγμα επίδρασης της χριστιανικής ιδεολογίας είναι το νομοθετικό έργο του Κωνσταντίνου, θεμέλιο ουσιαστικά του Θεοδοσιανού Κώδικα, στο οποίο ανατρέπονται οι περίφημες ποινές του Αυγούστου για την αγαμία, καθορίζονται ποινές για το αδίκημα της απαγωγής και διαμορφώνονται τα νομικά πλαίσια που καθιστούν δύσκολη την υπόθεση του διαζυγίου χωρίς τη συναίνεση και των δύο ενδιαφερομένων.

Η εκκλησία υποστήριζε επίσης την πολιτική δύναμη εκείνων που θεωρούσε φίλους της [και επεδίωξε τη συμμετοχή της στο διοικητικό σύστημα. Τούτο είχε ως αποτέλεσμα τη συμπερίληψη του κλήρου στη διαδικασία απονομής δικαιοσύνης και τη σταδιακή εξύψωση της πολιτικής του δύναμης.

Ποινές και επιρροές στο βυζαντινό δίκαιο

Ο αυτοκράτορας επιλύει διαφορές ανάμεσα σε στρατιωτικούς. (Βυζαντινή μικρογραφία από το χειρόγραφο του Ιωάννη Σκυλίτζη, Μαδρίτη, Εθνική Βιβλιοθήκη)

Κατά την τρέχουσα ορολογία η φράση «Βυζαντινή Αυτοκρατορία» αναφέρεται σε μια πολιτική πραγματικότητα, που κάποτε κυριάρχησε στον κόσμο της Μεσογείου. Το πολίτευμα της αυτοκρατορίας είναι η απόλυτη μοναρχία. Στα βήματα του ρωμαϊκού προτύπου, ο αυτοκράτορας κυβερνά πλέον ως εκπρόσωπος του Θεού επί της γης, θεωρείται βασιλεύς «ελέω Θεού». Από αυτόν πηγάζει κάθε μορφή εξουσίας, πολιτικής, στρατιωτικής, εκκλησιαστικής και δικαστικής.

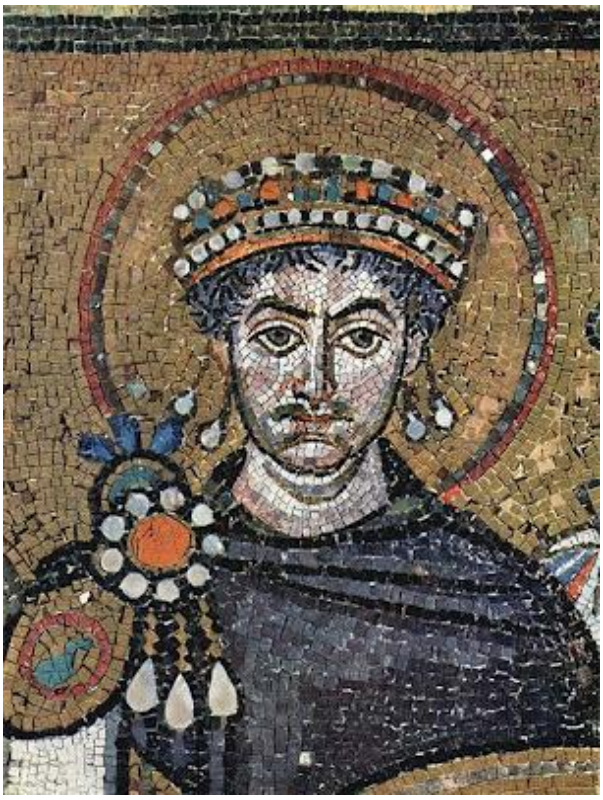

Ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός, θεμελιωτής της βυζαντινής νομοθεσίας, όπως απεικονίζεται ψηφιδωτό του ναού του Αγίου Βιταλίου, στη Ραβέννα της Ιταλίας.

<u>Εγκλήματα – ποινές – η επιρροή του χριστιανισμού</u>

Στοιχεία για την επιβολή ποινών , ανάλογα με τα εγκλήματα, βρίσκουμε σε όλα τα μεγάλα νομοθετικά έργα των βυζαντινών. Από τον Πανδέκτη, τον Κώδικα, τις Εισηγήσεις και κυρίως τις Νεαρές του Ιουστινιανού, έως και τη μεταγενέστερη Εκλογή και τα Βασιλικά, κωδικοποιούνται οι κυρώσεις του βυζαντινού ποινικού κώδικα. Η επίδραση όμως το χριστιανικού πνεύματος δρα καταλυτικά πάνω στο υιοθετημένο corpus του ρωμαϊκού δικαίου. Ο έγκριτος νομομαθής Μ. Βασίλειος, επίσκοπος Καισαρείας, μας δίνει μια σαφή εικόνα της επίδρασης του χριστιανισμού στην επιβολή των ποινών, ορίζοντας την ποινή σαν μέσο σωφρονισμού του δράστη και παραδειγματισμού των υπολοίπων και όχι σαν τιμωρία αξιόποινης πράξης. Ο Μ. Βασίλειος «δεν μιλάει για κακό σώμα, αλλά για καταδικαστέο φρόνημα σαρκός, για

χωρισμό από τα πάθη, για «σάρκινο» άνθρωπο. Αυτό σημαίνει ότι καταξίωνε απόλυτα τον άνθρωπο ως καλόν καθ' εαυτόν και τη δυνατότητά του να απαλλαγεί από το κακό φρόνημα και να θεωθεί ολόκληρος, πνεύμα και σώμα». Απόρροια της αντίληψης αυτής, όπως και της χριστιανικής θεώρησης για την αξία της ανθρώπινης ύπαρξης, είναι η μείωση των θανατικών ποινών, που αντικαταστάθηκαν στο μεγαλύτερο μέρος τους με ποινές ακρωτηριασμών, αποσκοπώντας στην αποτροπή του εγκληματία να επαναλάβει κάποιο αδίκημα, ή με ποινές εγκλεισμού σε μοναστήρια ή εξορίας με κύριο στόχο τη μετάνοια. Όντως (οι βυζαντινοί) δεν σκότωναν. Και η μεγάλη διαφορά φαίνεται στους πρώτους χρόνους. Όταν η ρωμαϊκή αυτοκρατορία έγινε χριστιανική, μια από τις βασικότερες αλλαγές ήταν να σταματήσουν οι μονομαχίες, να μην πετούν πια ανθρώπους στα λιοντάρια, κι όλα τα σχετικά. Η αυτοκρατορία έγινε πολύ πιο ανθρωπιστική. Και πάντα, απέφευγαν όσο μπορούσαν τη θανατική ποινή. Κατά καιρούς, κάποιοι αυτοκράτορες κατέφευγαν σε αυτήν, αλλά οι περισσότεροι χρησιμοποιούσαν ως εσχάτη τιμωρία, μια μέθοδο που σήμερα μας φαίνεται αποτρόπαια: τον ακρωτηριασμό κάποιας μορφής. Αλλά μου φαίνεται, ότι οι περισσότεροι άνθρωποι θα προτιμούσαν να τους κόψουν π.χ. ένα χέρι, παρά να τους θανατώσουν. Για τους λόγους αυτούς καταργήθηκαν κάποιες πρακτικές θανάτωσης των ρωμαϊκών χρόνων, όπως η σταύρωση και οι μονομαχίες με τα θηρία. Καταργήθηκε επίσης η απαγόρευση της ταφής για τους καταδικασμένους σε θάνατο.

Το βυζαντινό ποινικό δίκαιο προέβλεπε εκτός από την ποινή του θανάτου και του ακρωτηριασμού, ποινές εξορίας, σωματικού κολασμού, εξανδραποδισμού, ποινή στέρησης της ελευθερίας και χρηματικά πρόστιμα ή δήμευση περιουσίας. Οι καταδικαστικές αποφάσεις είχαν ως κυριότερη συνέπεια τον αποκλεισμό του ενόχου από πολιτικές η αστικές διαδικασίες και την ηθική του μείωση.

Επιβολή της ποινής αποκεφαλισμού με ξίφος αναπαριστάται σε μικρογραφία βυζαντινού χειρογράφου.

Η ποινή του θανάτου

Η ποινή του θανάτου αποτελεί την κυριότερη κληρονομιά του ρωμαϊκού δικαίου. Παρά την καταφανή πραότητα των βυζαντινών ποινών, κάτω από την επιρροή της χριστιανικής διδασκαλίας, η ποινή του θανάτου επιβάλλεται στα χρόνια του Ιουστινιανού με ιδιαίτερη σκληρότητα. Ο κανόνας προέβλεπε αποκεφαλισμό με ξίφος

ή πέλεκυ, δεν αποκλείονταν όμως η σταύρωση, ο ενταφιασμός εν ζωή, η ρίψη στη θάλασσα μέσα σε σάκο με φίδια, η θηριομαχία και επιβαλλόταν σε περιπτώσεις φόνου, εμπρησμού, μοιχείας ή βασκανίας. Η πρακτική εξαρτιόταν αποκλειστικά από την κρίση του εκάστοτε δικαστή, εκτός από ορισμένες περιπτώσεις που ο νόμος καθόριζε με σαφήνεια τον τρόπο θανάτωσης. Παράλληλα η Ιουστινιάνεια νομοθεσία περιορίζει το δικαίωμα χρήσης του ασύλου της εκκλησίας, στους αθώους, τους οφειλέτες των ιδιωτών και τους κακοποιημένους δούλους.

Η νομική μεταρρύθμιση των Ισαύρων περιόρισε κατά πολύ την εκτέλεση της θανατικής ποινής. Μέσα στο νομοθετικό έργο της Εκλογής καθορίζονται με εξαιρετική ακρίβεια τα είδη ποινών, που προβλέπονται για κάθε πράξη. Έτσι η ποινή του θανάτου αντικαθίσταται σταδιακά με άλλες ποινές. Θάνατος στην πυρά επιβάλλεται πλέον μόνο στις περιπτώσεις εμπρησμού εκ προθέσεως, ή απαγχονισμός (φούρκα) στις περιπτώσεις ληστείας μετά φόνου. Ποινή θανάτου επιβάλλεται επίσης στις περιπτώσεις ομοφυλοφιλίας και αιμομιξίας. Η Μακεδονική δυναστεία υιοθέτησε το ήδη υπάρχον ποινικό σύστημα των Ισαύρων χωρίς ιδιαίτερες τροποποιήσεις. Παρότι όμως φαίνεται ότι η ποινή του θανάτου επιβαλλόταν με φειδώ, κάτω από το πρίσμα της χριστιανικής ηθικής, υπάρχουν παραδείγματα εκκλησιαστικών λειτουργών που συμμετείχαν ενεργά σε τέτοιες αποφάσεις.

Σωματικές ποινές

Ο ακρωτηριασμός συναντάται συχνά ως ποινή, για πολύ διαφορετικές κατηγορίες εγκλημάτων. Φαίνεται ότι η βαρβαρότητα του εθίμου αυτού, ιδιαίτερα μετά τον 7ο αιώνα έχει τις ρίζες της στις αραβικές πρακτικές. Αυτό δεν συμβιβάζεται όμως με το γεγονός ότι ακρωτηριασμοί γίνονταν και από παλαιότερα χρόνια, πολύ πριν την εμφάνιση των αραβικών πληθυσμών στη Μεσόγειο, αφού αναφέρονται συχνά και στις Νεαρές του Ιουστινιανού. Η ποινή έχει πιθανόν της ρίζες της στη λαϊκή αντίληψη ότι ο δράστης πρέπει να τιμωρηθεί χάνοντας το μέλος εκείνο που διέπραξε το αδίκημα και λειτούργησε σαν μέτρο πρόληψης και παραδειγματισμού, καθώς επίσης και μείωσης της επικινδυνότητας του ίδιου του δράστη.

Για εγκλήματα κατά της περιουσίας, παραχάραξη και θανατηφόρους τραυματισμούς συνηθιζόταν το κόψιμο του χεριού, στους ένοχους ψευδορκίας κόβανε τη γλώσσα. Η τύφλωση προβλεπόταν σε περιπτώσεις ιεροσυλίας, αλλά συνηθιζόταν και για πολιτικούς λόγους, καθώς καθιστούσε τον τιμωρούμενο αδύναμο για κάθε μορφής δραστηριότητα. Η ποινή της τύφλωσης επιβλήθηκε στον Ρωμανό Δ΄ από τον Μιχαήλ Ζ΄ Δούκα. Τα γενετήσια εγκλήματα τιμωρούνταν με ρινότμηση, που στόχευε στην παραμόρφωση του εγκληματία κατά των ηθών, ώστε να μη του είναι εύκολη η επανάληψη παρόμοιας πράξης, λόγω της αποτρόπαιας όψης του, διευκόλυνε επίσης στην ενιαία μεταχείριση ανδρών και γυναικών, αφού στην περίπτωση του γυναικείου φύλου ο ακρωτηριασμός των γεννητικών οργάνων ήταν αδύνατος. Αποκοπή γεννητικού οργάνου προβλεπόταν μόνο σε περιπτώσεις κτηνοβασίας.

Την εποχή των Μακεδόνων φαίνεται ότι η ποινή του ακρωτηριασμού περιορίζεται σε σχέση με τις διατάξεις της Εκλογής, παρόλο που από άλλες πηγές πληροφορούμαστε για ιδιαίτερα εκτεταμένη χρήση αυτών των ποινών στη μέση και ύστερη βυζαντινή περίοδο.

Το μαστίγωμα ή ο ραβδισμός αναφέρονται σε εγχειρίδια του 8ου-10ου αιώνα σαν παρεπόμενες ποινές της εξορίας ή του ακρωτηριασμού. Ήταν ποινές ιδιαίτερα διαδεδομένες στους ρωμαϊκούς χρόνους για τους δούλους ή για τις χαμηλότερες κοινωνικές τάξεις. Στη βυζαντινή αυτοκρατορία δεν υπήρχε τέτοιος διαχωρισμός κοινωνικής θέσης για την επιβολή της συγκεκριμένης ποινής. Πολλές φορές ο νομοθέτης καθόριζε επακριβώς τον αριθμό των ραβδισμών. Στις περιπτώσεις μοιχείας, αν ο μοιχός ήταν παντρεμένος τιμωρούταν με δώδεκα ραβδισμούς, ενώ αν ήταν ανύπανδρος με έξι. Επιβαλλόταν ως αυτοτελής ποινή σε περιπτώσεις μοιχείας, φορολογικής απάτης και εγκλήματα εσχάτης προδοσίας.

Το κούρεμα αποτελούσε και αυτό παρεπόμενη ποινή της εξορίας ή του σωματικού κολασμού Πολλές φορές όμως επιβαλλόταν και σαν αυτοτελής ποινή. Σκοπός του η ηθική μείωση του τιμωρούμενου, σε αντιστοιχία με το κούρεμα των μοναχών που δήλωνε ταπείνωση και υποταγή.

Διδασκαλία του δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Πόλης (Μικρογραφία από βυζαντινό χειρόγραφο, Μαδρίτη, Εθνική Βιβλιοθήκη).

Εξορία – χρηματικές ποινές

Η εξορία ήταν αυτοτελής ποινή και επιβαλλόταν στις περιπτώσεις ακούσιας ανθρωποκτονίας, άμβλωσης και κερδοσκοπίας σε βάρος αφελών. Μπορούσε να έχει καθορισμένη διάρκεια ή να είναι ισόβια και πολλές φορές συνοδευόταν από ποινές σωματικού κολασμού ή καταναγκαστικών έργων.

Επί ρωμαϊκών χρόνων η εξορία συνοδευόταν από τη δήμευση της περιουσίας του τιμωρούμενου και την απώλεια της ιδιότητας του πολίτη. Η Ιουστινιάνεια νομοθεσία όμως ξεχώρισε κάθε μία από τις ποινές αυτές σαν αυτοτελή. Η νομοθεσία των Ισαύρων προέβλεπε με ακρίβεια και σαφήνεια τις παρεπόμενες ποινές. Συγκεκριμένα η επιβολή εξορίας σε συνδυασμό με δήμευση περιουσίας επιβαλλόταν πλέον μόνο σε

κερδοσκόπους ψευδομάντεις. Ο τόπος και ο χρόνος της τιμωρίας, καθώς και οι συνοδευτικές ποινές καθορίζονταν αποκλειστικά από τον δικαστή.

Η ποινή της δήμευσης της περιουσίας είχε ουσιαστική εφαρμογή στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα του πληθυσμού, πράγμα που μας κάνει να εντοπίσουμε μια διαφοροποίηση στην απονομή δικαιοσύνης βάσει της κοινωνικής θέσης. Η νομοθεσία των Ισαύρων καθόριζε επίσης ποινή χρηματικής αποζημίωσης, που καταβαλλόταν από το δράστη στο θύμα πέρα από την υποχρέωση αποκατάστασης της ζημιάς. Ευνόητο είναι ότι σε περίπτωση που ο δράστης δεν μπορούσε να επανορθώσει τη βλάβη, αυξανόταν ανάλογα η επιβαλλομένη χρηματική ποινή, π.χ. σε περιπτώσεις αποπλάνησης άγαμων κοριτσιών.

Ποινές στέρησης της ελευθερίας

Η φυλάκιση κατά τους Βυζαντινούς χρόνους δεν έχει την έννοια της τιμωρίας όπως σήμερα. Στις φυλακές παρέμεναν μόνο οι υπόδικοι, οι καταδικασμένοι σε θάνατο μέχρι να εκτελεστεί ποινή τους και οι οφειλέτες του Δημοσίου. Πολλές φορές βέβαια η κράτηση αυτή παρατεινόταν για αόριστο χρονικό διάστημα μέχρι τον καθορισμό της δίκης. Κατά τους ύστερους χρόνους η ποινή επεκτείνεται, ίσως λόγω της εδαφικής συρρίκνωσης της αυτοκρατορίας και της έλλειψης τόπων εξορίας, καθώς και της απάλειψης της θανατικής ποινής για σοβαρά εγκλήματα.

Υποκατάστατο της φυλάκισης θεωρούταν ο εγκλεισμός του τιμωρημένου σε μοναστήρια, όπου υλοποιείται η έννοια της τιμωρίας με σκοπό τη μετάνοια και τη βελτίωσή του. Καθορίζεται παράλληλα ο στενός σύνδεσμος λαϊκής και εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας. Πολλές φορές μέρος της περιουσίας του ενόχου παραχωρούταν στις μονές με συνέπεια την οικονομική ενίσχυσή τους. Επί Ιουστινιανού η ποινή επιβαλλόταν για γενετήσια εγκλήματα ή εγκλήματα γάμου. Επίσης αποτελούσε συνήθη πρακτική για κληρικούς και μοναχούς που παραβίαζαν το εκκλησιαστικό δίκαιο. Ήταν συνάμα τόπος ασφαλής για τις γυναίκες έγκλειστες, αφού δεν κινδύνευαν από σωματική κακοποίηση.

Η στάση του Λέοντος Γ' απέναντι στην εκκλησία συνέβαλε στο να θεωρηθεί ο εγκλεισμός σε μοναστήρια ως αυτοτελής ποινή και να μη συνοδεύεται από παραχώρηση, σε αυτά, περιουσιακών στοιχείων του ενόχου. Κατά τη μέση περίοδο η ποινή παρουσιάζει κάμψη αλλά δεν εγκαταλείπεται. Πολλές φορές δε χρησιμοποιείται και ως μέσον απαλλαγής του αυτοκράτορα από τους πολιτικούς του αντιπάλους, κυρίως με την κατηγορία συνομωσίας κατά του θρόνου. Τα Πριγκηπόνησα ήταν ο συνήθης τόπος περιορισμού εκθρονισμένων αυτοκρατόρων ή πριγκήπων με βασιλικό αίμα. Σε αυτό συμβάλει σημαντικά η απαγόρευση της αποβολής του μοναχικού σχήματος, που καθιστούσε τον περιορισμό ισόβιο.Με ποινή εξανδραποδισμού τιμωρούνταν οι λιποτάκτες που επέστρεφαν οικειοθελώς ή όσοι προμήθευαν τον εχθρό με απαγορευμένα είδη, καθόσον αυτά θεωρούνταν εγκλήματα κατά της πολιτείας.

Υπόκοσμος και φυλακές: οι φυλακές στο Βυζαντινό κράτος

Υπήρχαν στο Βυζάντιο ιδιωτικές φυλακές, στις οποίες ένα πρόσωπο με μεγαλύτερη ή μικρότερη επιρροή, φυλάκιζε χωρίς να υπάρχει δικαστική απόφαση άτομα που είχαν συνωμοτήσει εναντίον του. Επίσημα δεν επιτρεπόταν εκ του νόμου να λειτουργούν αυτά τα ιδιωτικά σωφρονιστικά ιδρύματα και ο νόμος καταδίκαζε αυτόν που έκλεινε κάποιον σε ιδιωτική φυλακή επί ποινή φυλακίσεως. Στην πράξη, όμως, αυτές οι συνήθειες που εδράζονται στην επιβολή του δικαίου του ισχυρότερου, διατηρήθηκαν μέχρι το τέλος της ζωής της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας.

Οι φυλακές κοινού ποινικού δικαίου διαχωρίζονται σε δύο κατηγορίες: εξωτερικές και εσωτερικές. οι πρώτες (εξώτεραι φυλακαί) , οι οποίες φωτίζονταν από το φως της ημέρας, προορίζονταν για τους προνομιούχους φυλακισμένους, που δεν ήταν δεμένοι με αλυσίδες. Οι δεύτερες (εσώτεραι ή ενδότεραι) ήταν βυθισμένες σε σχεδόν ολοκληρωτικό σκοτάδι. Μόνο οι διάδρομοι φωτίζονταν από ένα αμυδρό λύχνο λαδιού. Οι ειρκτές ήταν γεμάτες από καταδίκους. Οι φυλακισμένοι βρώμικοι, τυλιγμένοι με κουρέλια, γεμάτοι ψείρες, δεμένοι με αλυσίδες από ένα πάσσαλο, ξάπλωναν κατάχαμα, στο κρύο έδαφος.

Στις φυλακές δεν υπήρχαν μόνο κλέφτες. Έβλεπε κανείς δολοφόνους ανακατεμένους με χρεοφειλέτες, με μοιχούς, με μάγους, με επιτήδειους χαρτοκλέφτες, με τρελλούς και πνευματικά ή διανοητικά διαταραγμένους που έμεναν στη φυλακή αν η οικογένειά τους δεν ενδιαφερόταν γι αυτούς. Γυναίκες δεν υπήρχαν στις φυλακές. Αν παρουσιαζόταν περίπτωση που έπρεπε να τις περιορίσουν, τις έκλειναν σε μοναστήρι.

Οι επισκέπτες των συγγενών επιτρέπονταν υπό τον όρο ότι προηγουμένως θα δωροδοκούσαν αδρά, σε είδος και χρήμα, τους φύλακες. Οι τελευταίοι βρίσκονταν κάτω από τις διαταγές ενός αρχιφύλακα, ο οποίος έστελνε τους κρατουμένους να ζητιανέψουν στην πόλη. Όταν επέστρεφαν, τους έπαιρνε όλα τα χρήματα που τους έδιναν οι φιλεύσπλαχνοι διαβάτες, με το πρόσχημα ότι έπρεπε να πληρώσουν την τροφή που τους παρείχε η φυλακή. Οι δραπετεύσεις συνήθως τιμωρούνταν με θάνατο. Οι φύλακες που, είτε από συγκατάβαση είτε από απροσεξία, θεωρούνταν υπεύθυνοι για τη δραπέτευση, καταδικάζονταν στην ποινή της ειρκτής. Ο αρχιφύλακας τιμωρούνταν μόνο με μαστίγωση.

Στην εποχή των Κομνηνών εμφανίζεται μια τάση εξανθρωπισμού του θεσμού των φυλακών. Πλέον, οι καθημερινοί περίπατοι στο φως της ημέρας επιτρέπονται. Επιθεωρητές (ένα είδος κοινωνικών λειτουργών) επιφορτίζονται με την υποχρέωση να επισκέπτονται τις φυλακές κάθε Κυριακή και να ρωτούν τους κρατουμένους αν τους χορηγείται το καθορισμένο για αυτούς φαγητό. Μπορούσε επίσης να διαταχθεί η προσωρινή απόλυση του κρατουμένου όταν η δίκη του αργούσε πολύ, στην περίπτωση φυσικά που δεν κατηγορούνταν για φόνο.

Συμπεράσματα

Ο βυζαντινός ποινικός κώδικας φαίνεται να είναι επιεικέστερος από τον προγενέστερο ρωμαϊκό, λόγω της επιρροής της χριστιανικής διδασκαλίας. Η τιμωρία γίνεται έτσι μέσο σωφρονισμού του ενόχου, αλλά και παραδειγματισμού των υπολοίπων. Η ποινή του θανάτου αντικαθίσταται πολλές φορές με ελαφρότερες ποινές, όπως ο ακρωτηριασμός. Για ελαφρότερα εγκλήματα επιβάλλεται ένα πλήθος άλλων ποινών όπως ο σωματικός κολασμός, το κούρεμα, ο εξανδραποδισμός, η δήμευση της περιουσίας, τα χρηματικά πρόστιμα, η εξορία και ο εγκλεισμός σε μοναστήρια. Οι δύο τελευταίες ποινές χρησιμοποιήθηκαν συχνότατα για την εξουδετέρωση των πολιτικών αντιπάλων του αυτοκράτορα.

Η υποδειγματική οργάνωση του βυζαντινού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, λειτούργησε αποτελεσματικά μέχρι και το τέλος της αυτοκρατορίας. Αυτό που πραγματικά εντυπωσιάζει, μέσα σ' αυτό το απολυταρχικό καθεστώς, είναι η προσπάθεια που καταβάλεται – χωρίς πάντοτε επιτυχία – να απονέμεται δικαιοσύνη ισότιμα σε όλους, ανεξαρτήτως κοινωνικής τάξεως.

Ωστόσο, θα μπορούσαμε να πούμε πως το ευκταίο του παραδειγματικού και εξαγνιστικού χαρακτήρα του βυζαντινού δικαίου σε ελάχιστες των περιπτώσεων έγινε πραγματικότητα. Επί της ουσίας η απονομή της δικαιοσύνης στη βυζαντινή περίοδο διατήρησε τον ανταποδοτικό χαρακτήρα του αρχαιότερου ρωμαϊκού δικαίου, προβαίνοντας ωστόσο σε θεσμικές αλλαγές άμεσα συνδεδεμένες με κοινωνικές απαιτήσεις της εποχής.

4.Το σωφρονιστικό σύστημα στη Δύση κατά το Μεσαίωνα

Το ποινικό δίκαιο στη Δύση την περίοδο 300-1600 χωρίζεται σε τρία στάδια. Σ’ αυτό των πρώτων μεταχριστιανικών αιώνων, στον ευρωπαϊκό Μεσαίωνα και στην Αναγέννηση.

Στην πρώτη περίοδο κατά την οποία κυριαρχούν διάφορα γαλατικά και γοτθικά φύλα, ισχύει γενικά ο κανόνας της αντεκδίκησης και αδικήματα όπως η προδοσία κρίνονται από ολόκληρη την ομάδα που έχει αποκλειστική δικαιοδοσία. Μετά το 500 οι ποινές αποτιμώνται σε χρήμα ή αγαθά αν πρόκειται για παράνομες πράξεις μέσης βαρύτητας (σύστημα διευθετήσεων), ενώ, παράλληλα, ισχύει και η δυνατότητα αντεκδίκησης. Οι επόμενοι αιώνες χαρακτηρίζονται από διαρκείς πολέμους που διεξάγονται μεταξύ

τοπικών αρχόντων ή φυλών και από την επικράτηση (από το 510 μΧ.) της χριστιανικής εκκλησίας. Οι δυσχερείς οικονομικές συνθήκες εξαιτίας των πολέμων, σε συνάρτηση με την αυστηρότερη διάσταση που έδωσε η Εκκλησία (ως αναδυόμενη δομή εξουσίας) στην έννοια του εγκλήματος, σηματοδοτεί και πάλι την επιστροφή των σωματικών ποινών, ενώ ακόμα συνυπάρχουν οι ποινές της εξορίας, του εγκλεισμού σε στρατόπεδα, η υποδούλωση, η απόδοση του δράστη στους συγγενείς του θύματος. Η δυνατότητα εξαγοράς για κάποια εγκλήματα διατηρήθηκε, αλλά πλέον το ποσό δεν δινόταν στο θύμα ή στους συγγενείς του αλλά στο δημόσιο ταμείο. Επί Καρλομάγνου (768-814) το ποινικό δίκαιο αρχίζει και δημοσιοποιείται επίσημα. Όλο και περισσότερες ανθρώπινες συμπεριφορές θεωρούνται αξιόποινες. Ο τερματισμός της αντεκδίκησης ωθεί στη μετονομασία πάρα πολλών παραβάσεων που έως τότε θεωρούνταν μικρής σημασίας σε εγκλήματα «προσβολής του καθήκοντος πίστης προς τον Βασιλιά». Η δημοσιοποίηση του ποινικού δικαίου, δίνει στους εξουσιάζοντες τη νομιμοποίηση να θεωρούν κάθε παράβαση ως τέτοια προσβολή και οι ποινές που επιβάλλονται από τα όργανά του Βασιλιά είναι σκληρότατες και ανέλεγκτες. Την ίδια περίοδο, αρχίζει για πρώτη φορά να αποκτά σημασία, εκτός από το αποτέλεσμα της εγκληματικής πράξης και η ίδια η στάση του δράστη και η μομφή που μπορεί να του αποδοθεί γι' αυτήν (υποκειμενικό στοιχείο εγκλήματος).

Την περίοδο του Μεσαίωνα η αποδυνάμωση της κεντρικής εξουσίας, σημαίνει την προσωρινή επιστροφή των αντεκδικήσεων, τις οποίες τόσο η Εκκλησία, όσο και οι Φεουδάρχες, προσπαθούν να περιορίσουν προκειμένου να συγκεντρώσουν την εξουσία στα χέρια τους μέσω της απονομής της ποινικής δικαιοσύνης. Έτσι εμφανίζονται απαγορεύσεις που τίθενται από την εκκλησία στον κανόνα της αντεκδίκησης (π.χ. απαγόρευση εχθροπραξιών σε ορισμένους τόπους όπως οι εκκλησίες, διάφοροι δρόμοι κλπ.) και δεύτερες, απαγορεύσεις που τίθενται από τους φεουδάρχες που προσπαθούν να επανακτήσουν την δικαιοδοσία για την απονομή της δικαιοσύνης (π.χ. χρονικοί περιορισμοί στις αντεκδικήσεις, υποχρέωση προσπάθειας για κατ' αρχήν δικαστική επίλυση των διαφορών, όρκιση για παράλειψη πράξεων που μπορούσαν να διαταράξουν τη δημόσια ασφάλεια).Έτσι, η παράβαση των εκεχειριών της χώρας κατέληξαν σιγά σιγά να θεωρούνται, εκτός των άλλων, και παράβαση της πίστεως και τιμωρούνταν με βαριές ποινές (θάνατος, ακρωτηριασμοί). Μετά το 1200 η ανθρώπινη ζωή υποτιμάται και παρατηρείται ιδιαίτερη αυστηρότητα στη θέσπιση εγκλημάτων και ποινών, ενώ η προστασία της ιδιοκτησίας ανάγεται σε υπέρτατο αγαθό που πρέπει πάση θυσία να προστατευτεί με κάθε τρόπο. Αλλά η «βάπτιση» της ιδιοκτησίας ως του απόλυτου αγαθού σημαίνει ότι όλα αρχίζουν και αποτιμώνται χρηματικά. Συνεπώς αρκετές πράξεις μπορούν να εξαγοραστούν από τον δράστη, αρκεί να έχει την οικονομική δυνατότητα να το πράξει. Κατά τα λοιπά οι ποινές ήταν εξοντωτικές (μαρτυρικές εκτελέσεις, ακρωτηριασμοί, ευφάνταστες διαπομπεύσεις). Η σκληρότητα της ποινικής καταστολής όχι μόνο δεν μείωσε την εγκληματικότητα, αλλά αντίθετα, σε συνδυασμό με την φτώχεια και την εξαθλίωση, την αύξησε (π.χ. δημιουργήθηκαν αναρίθμητες συμμορίες ληστών).

Τέλος, στην Αναγέννηση, η επίδραση της καθολικής εκκλησίας ήταν πλέον αισθητή στην εξέλιξη των ποινικών και σωφρονιστικών θεσμών, σε βαθμό που το δίκαιο να αναμειγνύεται με την ηθική. Στην περίοδο αυτή δίνεται σημασία στην εγκληματική βούληση του δράστη και υιοθετείται ένα άκρως φορμαλιστικό σύστημα για την εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων στην ποινική διαδικασία. Το μίγμα είναι εκρηκτικό: πράξεις που ανάγονταν έως τότε στην ηθική σφαίρα και στην προσωπική ζωή του ατόμου, ποινικοποιούνται. Οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, αν αποκλίνουν (ή αν υποτίθεται ότι απέκλιναν…) από τις επίσημες θέσεις της εκκλησίας, χαρακτηρίζονται ως βαρύτατο έγκλημα. Ακόμα, στην δικαιοδοσία της εκκλησίας υπάγονται και αδικήματα μη θρησκευτικού (ή μη αμιγώς θρησκευτικού) χαρακτήρα, όπως η μοιχεία, η αιμομιξία, η ψευδορκία αλλά και η τοκογλυφία. Οι ποινές ήταν σωματικές και σχεδόν πάντα θανατικές. Αλλά στον θάνατο ο κατάδικος έφτανε μόνο μετά από ένα ατελείωτο βασανιστήριο (και οι απονέμοντες τη δικαιοσύνη έδειξαν μία απίστευτη εφευρετικότητα ως προς τους τρόπους βασανιστικών εκτελέσεων).

Την περίοδο 1700-1876 οι προσπάθειες των διαφωτιστών έτειναν κυρίως στη θέσπιση μεγαλύτερων ουσιαστικών και δικονομικών εγγυήσεων ώστε να απονέμεται η δικαιοσύνη με δικαιότερο και μετριοπαθέστερο τρόπο. Ειδικότερα ζητούσαν σαφείς κανόνες για τα εγκλήματα και τις ποινές, σαφή χωρισμό των εξουσιών και αρμοδιοτήτων στην εκδίκαση των υποθέσεων, ισότητα στην απονομή της δικαιοσύνης και αποδέσμευση του δικαίου από τη θρησκεία και την ηθική. Από τους διαφωτιστές οι σημαντικότεροι ήταν: Μοντεσκιέ, Μπεκκαρία, Χάουαρντ και Μπένθαμ. Οι δύο πρώτοι ασχολήθηκαν με τον προσδιορισμό, των εγγυήσεων του εγκληματία, ο τρίτος με την εξεύρεση νέων, καλύτερων τρόπων εκτίσεως των ποινών φυλακίσεως και ο τέταρτος με τη συνθετική αντιμετώπιση ζητημάτων της αντεγκληματικής και σωφρονιστικής πολιτικής.

Για τον Μοντεσκιέ η ποινική διαδικασία έχει ιδιαίτερη σημασία τόσο ως μέσο προασπίσεως, όσο και ως μέσο παραβάσεως των ανθρώπινων ελευθεριών. Έτσι, σε ευνομούμενες πολιτείες, όπου και ο τελευταίος πολίτης θεωρείται σημαντικός, δεν πρέπει να του αφαιρούνται η τιμή και τα αγαθά, παρά μόνο έπειτα από μεγάλη εξέταση• και δεν πρέπει να του αφαιρείται η ζωή, παρά εάν η πατρίδα τού δώσει προηγουμένως όλα τα μέσα για να αμυνθεί στις κατηγορίες εναντίων του. Ο κατηγορούμενος θα πρέπει έτσι δικάζεται όχι από κάποιο τακτικό δικαστήριο, αλλά από άτομα προερχόμενα από τον ευρύτερο λαό. Σε σοβαρές περιπτώσεις, μάλιστα, ο κατηγορούμενος θα πρέπει να μπορεί να διαλέγει μερικούς από τους δικαστές του ή τουλάχιστον να ζητεί την εξαίρεση ορισμένων. Επίσης οι νόμοι με τους οποίου δικάζεται κανείς πρέπει να είναι σύντομοι και απλοί, χωρίς πολλές αποχρώσεις, και να στηρίζονται στη φύση των πραγμάτων, ώστε να γίνονται εύκολα αποδεκτοί από το λαό και να δημιουργούν κοινή συνείδηση. Αλλά και ο δικαστής που θα τους εφαρμόσει θα πρέπει να έχει περιορισμένες αρμοδιότητες στην ερμηνεία τους, θα πρέπει δηλαδή, κατά την έκφραση του Μοντεσκιέ, «ο δικαστής να είναι το στόμα που προφέρει τα λόγια του νόμου». Ακόμα αναφέρει ότι οι νόμοι δεν θα πρέπει να είναι

σκληροί. Ως προς τους σκοπούς της ποινής ο Μοντεσκιέ δέχεται μία ανταποδοτική δικαιοσύνη αλλά με πιο μετριοπαθή χαρακτήρα από εκείνη που εφαρμόζεται στα δεσποτικά καθεστώτα. Θεωρεί ότι τα βασανιστήρια ως μέσο ανάκρισης είναι περιττά, και την τιμώρηση των ενδιάθετων ιδεών απαράδεκτη. Γενικά πιστεύει ότι μέλημα του καλού νομοθέτη είναι η λήψη μέτρων για την πρόληψη και όχι για την τιμώρηση των εγκλημάτων, για την εμπέδωση των ηθών και όχι για την επιβολή επώδυνων ποινών. (http://eagainst.com/articles/ποινική-κατ αστ ολή-μέρος-α΄-ορισμός-κα/)

5. Η εξέλιξη στον ελληνικό χώρο

Επίσης και στη χώρα μας, έπειτα από προσπάθειες 14 ετών καταρτίσθηκε, δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο 1966 και κατατέθηκε στη Βουλή για ψήφιση ένα « Σχέδιο Σωφρονιστικού Κώδικος Εκτελέσεως Ποινών και Ασφαλιστικών Μέτρων». Το σχέδιο αυτό πήρε τελικά νομοθετική ισχύ και στρατιωτική κυβέρνηση. Η κυβέρνηση αυτή, όχι μόνο δεν το τήρησε στην πράξη, αλλά επιδίωξε το 1972 να το αναθεωρήσει και κατάργησε σημαντικές ρυθμίσεις του. Έκτοτε έχουν αναληφθεί πάμπολλες προσπάθειες για τη μεταρρύθμιση ή την αντικατάσταση του «Σωφρονιστικού Κώδικα», αλλά μέχρι στιγμής χωρίς αποτέλεσμα. Συνεπώς το νομοθέτημα αυτό εξακολουθεί ακόμη να ισχύει. Και μάλιστα κατά καιρούς υπήρξαν σ'αυτό νομοθετικές τροποποιήσεις.

Αυτός ο Σωφρονιστικός Κώδικος διαπνέεται από πνεύμα ανθρωπιστικό για τους κρατούμενους, ενώ ταυτοχρόνως λαμβάνει υπ'όψη του και τις υπάρχουσες ελλείψεις σε κτίρια και προσωπικό των φυλακών. Δυσμενή εντύπωση, πάντως προκαλεί η λεπτομερειακή και σχολαστική ρύθμιση από τον Κώδικα αυτόν θεμάτων, τα οποία μπορούσαν να καλυφτούν με υπουργικές αποφάσεις ή με τον εσωτερικό κανονισμό της κάθε φυλακής.(π.χ κανόνες ατομικής υγιεινής των κρατουμένων)

Σύμφωνα με τα υπάρχοντα στοιχεία για το πώς εφαρμόζεται ο Σωφρονιστικός Κώδικας στην πράξη, η εικόνα της σωφρονιστικής οργάνωσης και μεταχείρισης των κρατουμένων στη χώρα μας εμφανίζεται ως εξής : Οι φυλακές του κράτους διακρίνονται κατά βάση σε δικαστικές(προορισμένες για υπόδικους, χρεοφειλέτες, ελαφρόποινους κατάδικους-με ποινή στερητική ελευθερία μέχρι ενός έτους- και αλλοδαπούς των οποίων ζητείται η έκδοση) και σε σωφρονιστικές (για όλους τους άλλους κρατούμενους) Κατά το 1982 υπήρχαν 13 δικαστικές φυλακές και 10 σωφρονιστικές, καθώς επίσης 2 σωφρονιστικά καταστήματα για ανηλίκους και 3 θεραπευτικά καταστήματα κρατουμένων. Περαιτέρω, οι σωφρονιστικές φυλακές διακρίνονται σε κλειστές (που βρίσκονταν στην Κέρκυρα, Κρήτη, Αιγήνη) και σε αγροτικές (που βρίσκονταν στην Αγία Κρήτη, Κασσάνδρας Χαλκιδικής και Τιρυνθίας). Οι συνθήκες ζωής είναι οπωσδήποτε δυσχερέστερες στις κλειστές φυλακές, γι'αυτό και αποτελεί κατά κάποιο τρόπο επιβράβευση της καλής διαγωγής του κρατουμένου η μεταγωγή του σε αγροτικές φυλακές. Μόνο σε αυτές τις τελευταίες εφαρμόζεται πραγματικά το προοδευτικό σύστημα με κάποιο αρχικό στάδιο μόνωσης.

Μεταχείριση των κρατουμένων

Ως προς τις ειδικότερες συνθήκες διαβίωσης, οι ελληνικές φυλακές χαρακτηρίζονται από στενότητα χώρου, έλλειψη κτιριακής λειτουργικότητας, έλλειψη αυστηρού διαχωρισμού των κρατουμένων, έλλειψη σε προσωπικό και έλλειψη συστηματικής ιατρικής παρακολούθησης ή ψυχοβιολογικής εξέτασης. Στις ανδρικές φυλακές Κορυδαλλού η κατάσταση από την πλευρά της υγιεινής, του φαγητού και της αναψυχής είναι κάπως καλή. Όμως οι κρατούμενοι δεν έχουν την δυνατότητα να εργασθούν. Η κατάσταση αυτή της συνεχής αδράνειας δεν ικανοποιεί ούτε του ίδιους τους κρατούμενους του Κορυδαλλού και οι ίδιοι επιθυμούν να δημιουργηθούν εργαστήρια για να αξιοποιείται δημιουργικά ο ελεύθερος χρόνος τους. Αντίθετα σε ορισμένες φυλακές παρέχεται γραμματική εκπαίδευση στους αναλφάβητους. Ως προς τις επαφές με τον έξω κόσμου υπάρχουν από τον Σωφρονιστικό Κώδικα αρκετοί περιορισμοί και αντίθετοι προς την συνταγματική έννομη τάξη. Προβλέπονται έτσι περιορισμοί στον αριθμό των επισκέψεων, τη διάρκειά τους και το είδος των επισκεπτών. Για παράδειγμα, έξοδος από τη φυλακή μπορεί να επιτραπεί, κατά τον Σωφρονιστικό Κώδικα, για λίγες ώρες και το πολύ έως 3-4 ημέρες κατά τα τελευταία στάδια της κράτησης. Και στην πράξη η έξοδος αυτή γίνεται με τη συνοδεία αστυνομικού οργάνου εφόσον συντρέχει οικογενειακός ή δικαιοπρακτικός λόγος. Επίσης υπάρχει η δυνατότητα διακοπής εκτέλεσης της ποινής και εισαγωγής του κρατουμένου σε νοσηλευτικό ίδρυμα της προτίμησής του, ή ακόμη και στο σπίτι του.
Η πειθαρχία επιβάλλεται με αποφάσεις του Διευθυντή και κλιμακώνεται προς τις κυρώσεις από απλή προφορική επίπληξη και στέρηση προνομίων έως τη μόνωση σε πειθαρχικό κελί και τον υποβιβασμό σε κατώτερη τάξη. Ο τιμωρημένος μπορεί πάντως, εάν θεωρεί ότι αδικήθηκε να κάνει αναφορά στις αρχές. Πάντως είναι σπάνια η προσφυγή σε σκληρά μέτρα, όπως η ζώνη ασφαλείας, ο μανδύας ακινητοποιήσεως, ο εγκλεισμός σε ειδικό κελί, η χρήση βραχείας ράβδου. Επίσης προκαλούνται προβλήματα στου κατάδικους και μετά την έκτιση της ποινής τους, λόγω του ελλιπούς τρόπου με τον οποίο έχει οργανωθεί έως σήμερα η σωφρονιστική μέριμνα. Συνήθως χωρίς χρήματα και χωρίς φίλους ή γνωστούς με μειωμένες προοπτικές για εξεύρεση εργασίας και με, πολλές φορές διαλυμένη την οικογένειά τους, δεν βρίσκουν από την Πολιτεία καμία ουσιώδη συμπαράσταση. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να κατρακυλούν και πάλι στο έγκλημα. Η μόνη αντιμετώπιση του προβλήματος γίνεται από τις εταιρίες προστασίας αποφυλακιζόμενων. Χορηγείται πάντως από τις εταιρείες αυτές προς τους αποφυλακιζόμενους κάποιο μικρό χρηματικό βοήθημα για τις πρώτες δύσκολες μέρες τους μετά την έξοδο από τη φυλακή.

Απομένει να ειπωθούν μερικά πράγματα και για την ποινική μεταχείριση των ανηλίκων στη χώρα μας από την άποψη των ιδρυμάτων στα οποία κρατούνται. Υπάρχουν έτσι ιδρύματα αγωγής ανηλίκων με σκοπό τη στοιχειώδη εκπαίδευσή τους ή την επαγγελματική τους εκπαίδευση. Επιπλέον, υπάρχουν σωφρονιστικά συστήματα για ανηλίκους στον Κορυδαλλό και στην Κασσαβέτεια. Ακόμη και στις φυλακές των ανηλίκων παρουσιάζονται ελλείψεις, όπως είναι η στενότητα του χώρου, ανεπάρκεια ειδικευμένου προσωπικού και ελλείψεις στην οργάνωση της επαγγελματικής

εκπαίδευσης. Σημαντική είναι, πάντως, η συμβολή στην αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων από δύο ειδικότερους φορείς : την (κρατική) Υπηρεσία Επιμελητών των Ανηλίκων και τις διάφορες Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων.

Η θλιβερή κατάσταση των ελληνικών φυλακών όπως επισημάνθηκε στην ιστορική αυτή επισκόπηση, δεν έχει ακόμη βελτιωθεί σημαντικά. Έχουν έρθει στο φως μαρτυρίες φυλακισμένων και μαρτυρίες δημοσιογράφων που επισκέφτηκαν κατά καιρούς τις φυλακές. Στη Βουλή των Ελλήνων έχει τονιστεί ότι η φυλακή με τη σημερινή δοκιμή συγκρότησή της δεν εκπληρώνει παιδευτικό βελτιωτικό σκοπό, αλλά επιδεινώνει την αντικοινωνική συμπεριφορά του εγκληματία. Το ισχύον σωφρονιστικό σύστημα «δεν σέβεται την ανθρώπινη ουσία του πολίτη και δεν προστατεύει την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας των πολιτών». Κυρίως δεν υπάρχει Έλληνας που να μην πιστεύει ότι τα σωφρονιστικά καταστήματα στις φυλακές βοηθούν κατά το ελάχιστο τον κρατούμενο, να αναδομήσει την προσωπικότητά του, να αναπροσαρμόσει την κοινωνική του συμπεριφορά και να καταφέρει μια επιτυχή κοινωνική επανένταξη στην κοινωνία της πατρίδας μας.

Η Πρώτη Νεοελληνική Ποινική Κωδικοποίηση

Τα ανθρώπινα δικαιώματα στα Συντάγματα της Ελλάδας έκαναν την εμφάνισή τους εξαιτίας της ανάγκης θεσπίσεως μιας ποινικής νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της κάθε είδους εγκληματικότητας και για την εδραίωση της έννομης τάξης. Ορισμένα ποινικά νομοθετήματα, όπως ο στρατιωτικός ποινικός κώδικας, ο νόμος για την απαγόρευση της αποδημίας και νόμοι για την καταβολή των δασμών, θεσπίστηκαν από τον πρώτο καιρό. Για τα υπόλοιπα ζητήματα, όμως οι βυζαντινοί νόμοι δεν μπορούσαν να εφαρμοστούν, καθώς ήταν αναχρονιστικοί, συγκεχυμένοι και έχουν σκληρό περιεχόμενο. Η δεύτερη Εθνοσυνέλευση ψήφισε το νέο νόμο, που ονομάστηκε «Απάνθισμα των Εγκλημάτων», αλλά είχε πολλές ατέλειες νομοτεχνικής και ουσιαστικής φύσεως, κυρίως γιατί δεν περιελάμβανε γενικό μέρος και αναλυτική απαρίθμηση των επιμέρους εγκλημάτων. Τα νομοθετήματα των εξωτερικών χωρών, αποτέλεσαν βάση για τη διαμόρφωση του Ελληνικού ποινικού κώδικα, ιδίως αυτά του Γαλλικού και, αφού η επιτροπή δεν ήθελε να τα αντιγράψει, προτίμησαν να τα διαμορφώσουν και να τα προσαρμόσουν στην τότε ελληνική πραγματικότητα, μέσα από ένα απλό και σύντομο κείμενο, με πρωτότυπη ρύθμιση των θεμάτων.

Η απονομή δικαιοσύνης κατά την περίοδο της επανάστασης αλλά και αργότερα, χαρακτηρίστηκε από πνεύμα ηπιότητας, παρόλο που υπήρξαν θανατικές καταδίκες για φόνους, κυρίως, προς παραδειγματισμό όλων. Συνήθως, οι αποφάσεις των δικαστηρίων περιορίζονταν σε μικρές ποινές , αλλά αρκετές φορές επιβάλλονταν στους δράστες εγκλημάτων ιδιότυπες ποινές, όπως να καθαρίσουν τους δρόμους της πόλης για μία εβδομάδα.

Ο Ποινικός Νόμος Του 1834

Με την εγκατάσταση του Όθωνα και των Βαυαρών στην Ελλάδα, εκδόθηκε ένα μεταβατικής ισχύος Διάταγμα «περί της τιμωρίας των κατά της κοινής ασφάλειας εντός της Επικρατείας εγκλημάτων και σφαλμάτων», με το οποίο τροποποιούνταν προς το αυστηρότερο και συμπληρωνόταν το «Απάνθισμα», ενώ άρχισε έντονη προσπάθεια για την σύνταξη των κωδίκων. Προτεραιότητα όμως, δόθηκε στην εκπόνηση του Ποινικού Κώδικα, για την οποία ως πρότυπα χρησιμοποιήθηκαν ο Βαυαρικός Ποινικός Νόμος του 1813 και τα σχέδια αναθεωρήσεως του νόμου αυτού. Τελικά, ο ελληνικός Ποινικός Νόμος κυρώθηκε την 30.12.1833 και τέθηκε σε εφαρμογή πέντε μήνες αργότερα. Η δημοσίευση έγινε στα γερμανικά και στην συνέχεια μεταφράστηκε και στα ελληνικά. Η δομή και το περιεχόμενο του νόμου αυτού, φανερώνουν μία τάση συγκεντρωτισμού και εκτεταμένου ελέγχου όλων των πτυχών της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Υπάρχουν έτσι διατάξεις με τις οποίες τιμωρείται όποιος δείχνει ασέβεια και περιφρόνηση στην Κυβέρνηση και όποιος εκφράζει απόψεις που θίγουν τις βάσεις της θρησκείας και της ηθικής. Ακόμη, υπάρχουν και διατάξεις που αποπνέουν τον αγροτικό χαρακτήρα των τότε κοινωνιών. Από νομοτεχνικής πλευράς, εντυπωσιάζει κυρίως η προσπάθεια του νομοθέτη για εξαντλητική ρύθμιση θεμάτων, μικρής, τις περισσότερες φορές, σημασίας. Το ίδιο πνεύμα αυταρχικότητας και σχολαστικισμού διέπει και τις ρυθμίσεις του Ποινικού Νόμου για τις ποινές. Σε αυτόν, ακολουθείται η γαλλική τριχοτόμηση των εγκλημάτων σε κακουργήματα, πλημμελήματα και πταίσματα, που αντίστοιχα επισύρουν ποινές εγκληματικές, επανορθωτικές και πταισματικές και υπάγονται στην αρμοδιότητα των κακουργοδικείων, των πλημμελειοδικείων και των πταισματοδικείων. Ως **εγκληματικές** ποινές ορίζονται ο θάνατος, τα ισόβια ή πρόσκαιρα δεσμά (10-20 χρόνια) και η ειρκτή (5-10 χρόνια) που επισύρουν την απώλεια και πολιτικών ή αστικών δικαιωμάτων. **Επανορθωτικές** ποινές είναι η φυλάκιση (8 ημέρες-5 χρόνια) και η χρηματική ποινή που κατ' εξαίρεση μόνο συνεπάγονται στέρηση πολιτικών ή αστικών δικαιωμάτων. Στις **πταισματικές** ποινές, ανήκουν η κράτηση (1-30 ημέρες) και το πρόστιμο, ενώ ως παρεπόμενες ποινές, κυρίως για κακουργήματα, θεσπίζονται η δημοσίευση της απόφασης, η ειδική αστυνομική επιτήρηση και η δήμευση αντικειμένων. Οι θανατοποινίτες εκτελούνταν με λαιμητόμο, ενώ όσοι δικάζονταν σε φυλάκιση προτρέπονταν σε διάφορες διεργασίες.

Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας οι φυλακές, στις οποίες εγκλείονταν κυρίως χρεοφειλέτες, γίνονταν αντικείμενο εκμεταλλεύσεως από τον τοπάρχη, πού τις εκμίσθωνε στον αρχιδεσμοφύλακα. Όσοι δεν είχαν να πληρώσουν τα έξοδα διατροφής τους αναπόφευκτα πέθαιναν. Επί Καποδίστρια, επιδιώχθηκε κάποιος εξανθρωπισμός των φυλακών. Το ψήφισμα από 14.12.1830 περί φυλακών προβλέπει την ίδρυση τριών ξεχωριστών τμημάτων σε κάθε φυλακή, για χρεοφειλέτες, υπόδικους και κατάδικους και άλλων ιδιαίτερων τμημάτων σε κάθε γενικό τμήμα, για τον χωρισμό των κρατουμένων «κατά την φύσιν του εγκλήματος».

Οι κατάδικοι είναι υποχρεωμένοι, να εργάζονται σε εργασίες ανάλογες προς το μέγεθος της ποινής τους διατρέφονται με έξοδα της κυβερνήσεως μόνον εφ' όσον «αποδειχθή η πτώχεια των». Για κάθε κατάδικο υπάρχει μια μερίδα που πιστώνεται με την αξία της καθημερινής του εργασίας και χρεώνεται με τις δαπάνες για τροφή ενδυμασία, κατοικία και φύλαξή του.

Για τη διαπίστωση των συνθηκών κρατήσεως προβλέπεται υποχρέωση επισκέψεως των φυλακών από τον Διοικητή, τον Ειρηνοδίκη ή τον Πρόεδρο του Δικαστηρίου με κανονισμό των φυλακών που καταρτίσθηκε την 3.12.1830 καθιερώνεται υποχρέωση του Αστυνόμου με τη βοήθεια του δεσμοφύλακα, να συντάσσει κάθε πρώτη του μηνός ένα πίνακα με λεπτομερή στοιχεία για τον κάθε κρατούμενο και να τον υποβάλλει στον πρόεδρο του Δικαστηρίου. Τον φύλακα βαρύνει επίσης η υποχρέωση για την τήρηση της εσωτερικής καθαριότητας και ευταξίας των φυλακών.

Το πνεύμα το οποίο επικρατεί την εποχή εκείνη στην Ελλάδα ως προς τους σκοπούς της ποινής και τη μεταχείρισης των εγκληματιών είναι κυρίως πνεύμα δικαίας ανταποδόσεως για το έγκλημα που διαπράχθηκε και πνεύμα ασκήσεως εκφοβισμού – παραδειγματισμού για τους άλλους.

Δεν λείπουν πάντως κατά την εποχή εκείνη και δημόσιες διακηρύξεις για την ανάγκη βελτιώσεως και «διορθώσεις» του εγκληματία αν και το πρίσμα από το οποίο αντιμετωπίζεται ο σκοπός αυτός της ποινής δεν είναι η προσπάθεια για παροχή βοήθειας στον εγκληματία, όσο κυρίως η επιδίωξη προστασίας της κοινωνίας και μειώσεως της εγκληματικότητας.

Το πνεύμα που κυριαρχούσε την εποχή εκείνη ως προς τους σκοπούς της ποινής, σε συνδυασμό με την έλλειψη οικονομικών μέσων οδήγησαν τις φυλακές σε άθλια κατάσταση.

Ο Μάουρερ επρόλαβε να κάνει πολλά στον τομέα αυτό κατά τη σύντομη παραμονή του στη χώρα μας, αν και κατέβαλε προσπάθειες να αναγείρει ή να διαρρυθμίσει ξεχωριστές φυλακές για υπόδικους και κατάδικους στο Ναύπλιο, τη Χαλκίδα και την Αθήνα. Λίγο αργότερα θεσπίσθηκε και ένα πολύ προοδευτικό διάταγμα από 31.12.1836 «περί σωφρονιστικής φυλακής» με το οποίο προβλέπονταν οι όροι λειτουργίας μιας γενικής φυλακής για κατάδικους, που θα ανεγειρόταν μελλοντικά. Καθιερωνόταν εκεί ο χωρισμός των καταδίκων κατά το είδος του εγκλήματος, το φύλο και την ηλικία, η διαπαιδαγώγησή τους κατά τα χριστιανικά πρότυπα και η διαβίωσή τους στη φυλακή κατά το ωβούρνειο σύστημα (με τήρηση απόλυτης σιωπής μεταξύ των κρατουμένων κατά τις ώρες της κοινής εργασίας). Το διάταγμα όμως δεν μπόρεσε να εφαρμοσθεί λόγω ελλείψεως καταλλήλων κτιρίων.

Στην Οθωνική Ελλάδα, έως την εποχή της ενώσεως με τα Επτάνησα (1863) υπήρχαν πέντε «ποινικές» φυλακές, που στεγάζονταν σε πολιά ενετικά κτίσματα: στη Χαλκίδα, το Ναύπλιο, το Παλαμήδι, την Πύλο και το Ρίο. Επίσης υπήρχαν «εξεταστικές»

φυλακές στην Αθήνα καθώς ακόμη ιδιαίτερες γυναικείες φυλακές και φυλακές για χρεοφειλέτες.

Την κατάσταση των φυλακών στην οθωνική περίοδο περιγράφει ένας γάλλος που τις επισκέφθηκε επί δύο μήνες το 1855 και δημοσίευσε τις εντυπώσεις του σε βιβλίο που εκδόθηκε με δαπάνες της οθωνικής κυβερνήσεως: Πρόκειται για τον γάλλο ιππότη Βενιαμίν Αππέρ.

Ο Αππέρ εξηγεί στην αρχή πως του προτάθηκε από τον βασιλιά Οθωνα να ερευνήσει την κατάσταση των ελληνικών φυλακών και να υποβάλει σχέδιο για την από κοινού εγκατάσταση όλων των εγκληματιών σε ένα μόνο σωφρονιστήριο, όπου οι κρατούμενα θα μπορούσαν να εργάζονται και να βελτιώνονται.

Την περιήγησή του ο Αππέρ την άρχισε βέβαια από την Αθήνα. Εκτός από το Παλαμήδι και τη Χαλκίδα, όπου οι φυλακές διοικούνταν από ξένους φρούραρχους, σε όλες τις άλλες πόλεις οι όροι διαβιώσεως ήσαν απελπιστικοί.

Η γενική εικόνα που επικρατεί παντού, είναι η εικόνα μιας φυλακής – σχολείου για νέους εγκληματίες και φυλακής – τάφου για τους πιο ηλικιωμένους: «Κατάδικοι, κατηγορούμενοι, υπόδικοι είναι έγκλειστοι χωρίς την παραμικρή διάκριση.

Για την αντιμετώπιση των σωφρονιστικών αυτών προβλημάτων ο Αππέρ θεωρεί ως μοναδική λύση την ίδρυση μιας «βιομηχανικής και γεωργικής αποικίας» επάνω στο παλιό φρούριο της Μεθώνης.

Στην αποικία αυτή θα συγκεντρώνονταν, όλοι οι κατάδικοι με ποινή φυλακίσεως πάνω από ένα χρόνο και θα χωρίζονταν σε δέκα τάξεις, με ιδιαίτερους χώρους διαμονής για την καθεμιά. «Κάθε κατάδικος» γράφει ο Αππέρ θα έχει ανάλογα με τη διαγωγή του το μέτρο της αυστηρότητας ή της επιείκειάς μας. Θα μπορεί πάντοτε να κανονίζει ο ίδιο την τύχη του και να προάγεται σε μια ανώτερη τάξη, ίσαμε να φτάσει στη δέκατη.

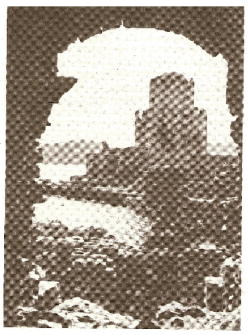

Βόρεια άποψη από το Φρούριο της Μεθώνης. Σύμφωνα με την άποψη του γάλλου φιλάνθρωπου Αππέρ, το φρούριο αυτό θά μπορούσε, μέ κατάλληλη διαμόρφωση, νά άποτελέσει μιά «βιομηχανική καί γεωργική άποικία» γιά κρατουμένους.

1

Πως θα πρέπει να είναι το σωφρονιστικό σύστημα

Θεωρώ ότι όλοι γνωρίζουμε την αναποτελεσματικότητα και την αδικία που έχει το σημερινό σωφρονιστικό σύστημα στην χώρα μας (και όχι μόνο). Η αλήθεια είναι ότι το σωφρονιστικό σύστημα μόνο σωφρονισμό δεν κάνει. Βεβαίως το θέμα αυτό είναι μεγάλο και σύνθετο, αλλά εδώ παρατίθενται μόνο μερικές ιδέες για το πώς θα έπρεπε να λειτουργεί το σωφρονιστικό σύστημα:

Αποφυλάκιση όσων δεν θα έπρεπε να είναι μέσα

Περίπου το 80% των κρατουμένων θα έπρεπε να χαίρουν ειδικής μεταχείρισης. Γιατί; Επειδή αυτοί οι άνθρωποι είναι:

Εξαρτημένοι από ουσίες: Η λύση στο πρόβλημα όσων είναι στην φυλακή, επειδή είναι χρήστες ναρκωτικών, είναι η υποχρεωτική ένταξη τους σε κέντρα απεξάρτησης, στα οποία στόχος θα είναι η πλήρης απεξάρτηση του ατόμου από τις ουσίες και η επανένταξη τους στην κοινωνία. Μέσα σε αυτά θα πρέπει να υπάρχουν ειδικοί: γιατροί, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι. Τα εξαρτημένα άτομα στις φυλακές μπαίνουν ακόμα πιο βαθιά μέσα στα ναρκωτικά, καθώς είναι γνωστό το τι διακίνηση υπάρχει σε αυτές (πράγμα που πρέπει να σταματήσει). Αυτά τα κέντρα πρέπει να δημιουργηθούν, καθώς δεν υπάρχουν αρκετά, και φυσικά να μην λειτουργούν σαν τις φυλακές. Οι έμποροι ναρκωτικών, από την άλλη, να υποστούν βαριές ποινές. Βέβαια πρέπει να γίνει ο διαχωρισμός χρήστη και εμπόρου. Ο χρήστης σχεδόν πάντα αναγκάζεται αν κάνει μια μικρή διακίνηση σε γνωστούς του, για να βγάλει τα έξοδα των δόσεων του. Δεν πλουτίζει από αυτό, όπως ο έμπορας, και για να σταματήσει να το κάνει πρέπει να ανεξαρτητοποιηθεί και όχι να μπει φυλακή.

Μετανάστες χωρίς χαρτιά: Όσοι από τους μετανάστες μένουν στην χώρα μας και δεν έχουν τα απαραίτητα χαρτιά για να μείνουν, είναι επειδή δεν τους τα δίνουν. Δεν επιλέγουν οι ίδιοι την ζωή του παρανόμου. Κανείς δεν θέλει να ζει με τον φόβο ότι την επόμενη μέρα μπορεί να τους πιάσουν. Πρέπει να νομιμοποιηθούν οι μετανάστες και για να λυθεί το πρόβλημα υπερσυσσώρευσης του εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα, να τους δοθεί η επιλογή και τα κατάλληλα ταξιδιωτικά έγγραφα, ώστε να προχωρήσουν στις υπόλοιπες χώρες τις Ευρώπης. Όχι με το ζόρι, αλλά η πλειοψηφία τους αυτό θέλει και ο μόνος λόγος που ήρθαν στην Ελλάδα είναι για να περάσουν στην Ευρώπη, όπου λόγω «παρανομίας» και συνθήκης «Δουβλίνου 2» δεν μπορούν.

Άνθρωποι με χρέη: Είναι άδικο να υπάρχουν άτομα μέσα στην φυλακή επειδή χρωστάνε μικροποσά. Πρέπει να υπάρξει κράτος πρόνοιας που θα βοηθήσει αυτά τα άτομα να ξεκινήσουν πάλι τη ζωή τους και όταν φτάσουν σε ένα ικανοποιητικό σημείο να πληρώνουν σταδιακά το χρέος τους.

Πολιτικοί κρατούμενοι: Κανείς δεν πρέπει να μπαίνει στην φυλακή για τα «πιστεύω» του, παρά μόνο για τις πράξεις του. Άλλο να φυλακίζεται κάποιος γιατί έκανε μία σοβαρή εγκληματική πράξη, λόγω των «πιστεύω» του και άλλο να είναι μέσα μόνο και μόνο επειδή έχει αυτά τα «πιστεύω». Βέβαια στην Ελλάδα δεν είναι τόσο συχνό αυτό το φαινόμενο, όπως σε άλλες χώρες (π.χ. στην Τουρκία).

Βελτίωση συνθηκών για τους κρατούμενους

Οι συνθήκες που ζουν οι κρατούμενοι είναι άθλιες. Σε πάρα πολλές περιπτώσεις κοιμούνται στις τουαλέτες, τρώνε κάκιστης ποιότητας γεύματα, δεν υπάρχει σωστή ιατρική περίθαλψη, τους κακομεταχειρίζονται κ.α. Αυτές οι συνθήκες επίσης δεν βοηθάνε στον σωφρονισμό του ατόμου. Οι συνθήκες στις φυλακές θα πρέπει να είναι ανθρώπινες. Να υπάρχει πλήρης ιατρική περίθαλψη, επαρκής χώρος στα κελιά για τον κάθε κρατούμενο, ανθρώπινη αντιμετώπιση, υγιεινό και καλό φαγητό κλπ.

Περισσότερες αγροτικές φυλακές

Στις αγροτικές φυλακές (όπου είναι λίγες στην Ελλάδα), ο κρατούμενος έχει την δυνατότητα να δουλεύει και να παράγει. Όταν το άτομο νιώθει ότι προσφέρει, τότε γίνεται και πιο σωστός σωφρονισμός. Ο κρατούμενος θα πρέπει να έχει την επιλογή να ενταχθεί σε αυτές τις φυλακές και θα πρέπει να χτιστούν περισσότερες στη χώρα μας.

Πνευματικές δραστηριότητες στις φυλακές

Η εξάσκηση του μυαλού σίγουρα βοηθάει στον σωφρονισμό του ατόμου. Είναι σημαντικό κάθε φυλακή να έχει βιβλιοθήκη. Επίσης θα μπορούσαν να οργανώνονται ομάδες με δραστηριότητες, ανάλογα τα ενδιαφέροντα του κάθε κρατουμένου. Προβολές ταινιών σοβαρού και κοινωνικού περιεχομένου κ.α.

Ψυχολογική υποστήριξη

Οι κρατούμενοι θα πρέπει επίσης να έχουν τη δυνατότητα να μπορούν να μιλήσουν σε έναν ειδικό για τα προβλήματα τους. Μέσα από αυτό θα μπορούν να βοηθηθούν σε αρκετά ζητήματα.

6. Θανατική Ποινή: Διατήρηση ή κατάργηση

Η βία και το έγκλημα ήταν πάντα και εξακολουθούν να είναι συνοδοί της ανθρώπινης ιστορίας και του ανθρώπινου πολιτισμού. Δεν υπήρξε ιστορική περίοδος χωρίς βίαιες πράξεις ή εγκληματικές ενέργειες. Γι' αυτό, από πολύ νωρίς όλες οι υγιείς κοινωνίες, προβληματίστηκαν σχετικά με την καταδίκη και την τιμωρία τέτοιων εκδηλώσεων. Αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία σωφρονιστικών συστημάτων. Οι ποινές που θεσπίστηκαν κατά καιρούς, ποίκιλαν ανάλογα με το είδος και τη σοβαρότητα των εγκλημάτων ή των αδικημάτων. Όμως, μια από τις αρχαιότερες ποινές, η θανατική καταδίκη, εξακολουθεί να εφαρμόζεται και σήμερα σε πολλά σημεία του πλανήτη και να δημιουργεί μια αμφιλεγόμενη κατάσταση σχετικά με την αναγκαιότητα ή όχι της ύπαρξής της.

Η εμφάνιση της θανατικής ποινής είναι πολύ παλιά, χάνεται στα βάθη των αιώνων. Οι πρώτες θρησκείες θέσπισαν και εφάρμοζαν τη θανατική ποινή, όπως συνέβαινε στον κώδικα του Χαμουραμπί. Ο Δίας με τον κεραυνό του θανάτωνε όποιον κακουργούσε. Ακόμη και τα Εκκλησιαστικά δικαστήρια στο Μεσαίωνα καταδίκαζαν σε θάνατο, παρά το αξίωμα «Ecclesia abhorret a sanguine» (η εκκλησία απεχθάνεται το αίμα).

Στην εποχή μας πια, η θανατική ποινή είναι γεγονός και εφαρμόζεται σε πολλές χώρες του πλανήτη, ενώ σε άλλες έχει καταργηθεί και αποτελεί παρελθόν. Όμως, η διατήρησή της ή η κατάργησή της εξακολουθεί να διχάζει και να προκαλεί έντονους προβληματισμούς. Απ' τη μια μεριά βρίσκονται εκείνοι που είναι υπέρμαχοι και θιασώτες της θανατικής ποινής. Χρησιμοποιούν λοιπόν, μια σειρά επιχειρημάτων για να στηρίξουν την ορθότητα της θέσης τους. Πρώτα-πρώτα επισημαίνουν τη μεγάλη έξαρση της βίας και της εγκληματικότητας στην εποχή μας. Παρατηρούν την αδυναμία ή και την ανικανότητα του σωφρονιστικού συστήματος να την αναχαιτίσει και να την περιορίσει. Επίσης, χρησιμοποιούν ως επιχείρημα το γεγονός ότι στην εποχή μας διαπράττονται, με όλο μεγαλύτερη συχνότητα, αποτρόπαια ειδεχθή εγκλήματα, πρωτόγνωρης βιαιότητας και βαναυσότητας, τέτοια που ποτέ άλλοτε δεν είχε γνωρίσει η ανθρωπότητα. Πρέπει λοιπόν με κάθε τρόπο να προστατευθεί το αθώο κοινωνικό σύνολο που ταλαιπωρείται και υποφέρει από το έγκλημα. Απ' την άλλη πλευρά,

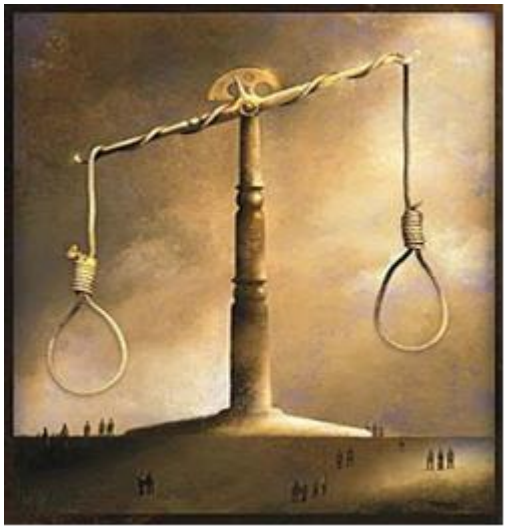

υποστηρίζουν, δεν υπάρχει αποτελεσματική επιβολή και έκτιση των ποινών από τους εγκληματίες. Με την ατιμωρησία που επικρατεί ή με τις μικρές τιμωρίες που επιβάλλονται, το έγκλημα θα φουντώνει όλο και περισσότερο.

Πολλά κράτη της Ανατολικής Ευρώπης, όπου εφαρμόζεται η θανατική ποινή, καθώς και ορισμένες πολιτείες των ΗΠΑ, πιστεύουν πως η γενική πρόληψη του εγκλήματος εξασφαλίζεται καλύτερα με τη διατήρηση της θανατικής καταδίκης. Ακόμη και σε κράτη που έχει καταργηθεί πια, όπως η Αγγλία και η Γαλλία, κάθε τόσο αποδίδεται η αύξηση της εγκληματικότητας σ' αυτή την κατάργηση και συζητιέται η επαναφορά της, τουλάχιστον για ορισμένα εγκλήματα.

Άλλοι πάλι υποστηρίζουν πως το κράτος με την επιβολή της φανερώνει πόσο μεγάλη αξία έχει η ανθρώπινη ζωή (όταν π.χ. επιβάλλεται σε περιπτώσεις φόνων) ή τα ύψιστα αγαθά της πολιτείας (όταν π.χ. επιβάλλεται σε περιπτώσεις εσχάτης προδοσίας). Η πολιτεία τα προστατεύει και τα αφαιρεί και αυτή με τη σειρά της από τον εγκληματία. Οι υποστηρικτές της θανατικής ποινής δε βλέπουν το λόγο γιατί να διστάσει η πολιτεία να στείλει στο θάνατο εγκληματίες που ρίχνουν βενζίνη και καίνε τα παιδιά και τη γυναίκα τους.

Όπως λέει και ο Άλφονς Καρρ : «Θέλετε να καταργήσετε τη θανατική ποινή; Σύμφωνοι, αλλά να κάνουν την αρχή οι κ.κ. δολοφόνοι».

Φαίνεται όμως ότι όλα τα παραπάνω επιχειρήματα δεν είναι και τόσο πειστικά. Γιατί όλο και περισσότερο πληθαίνουν οι φωνές εκείνων που μιλούν για κατάργηση της θανατικής ποινής. Κατά τη γνώμη τους, η εμπειρία και η πράξη δείχνουν ότι η εκτέλεση της θανατικής ποινής αποκτηνώνει αυτούς που εμπλέκονται στη διαδικασία της. Πουθενά δεν έχει αποδειχθεί ότι η θανατική ποινή αποτελεί το πιο αποτελεσματικό μέσο για την καταστολή του εγκλήματος ή της πολιτικής βίας. Αν αυτό ίσχυε, τότε γιατί, ενώ τόσους αιώνες που εφαρμόζεται η θανατική ποινή, δεν έπαψαν ποτέ να γίνονται κακουργήματα;

Η θανατική ποινή δεν είναι δυνατόν να χρησιμοποιείται εναντίον του εγκλήματος, γιατί έγκλημα είναι η ίδια. Αποτελεί κατάφορη παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Παγκόσμια Διακήρυξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναγνωρίζει το δικαίωμα κάθε ατόμου για τη ζωή και δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται κανένας σε βασανιστήρια ή σε σκληρή, απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση. Η θανατική ποινή λοιπόν παραβιάζει τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αν η διοχέτευση ηλεκτρικού ρεύματος 100 volt στα πιο ευαίσθητα μέρη του ανθρώπινου σώματος προκαλεί στην κοινή γνώμη αηδία, ποια αντίδραση πρέπει να προκαλέσει η διοχέτευση 2000 volt στο σώμα του θανατοποινίτη; Η γνώμη που δέχεται το σύστημα της «ταυτοπάθειας» (ius tallionis ή οφθαλμόν αντί οφθαλμού), χαρακτηρίζεται πια στις σύγχρονες κοινωνίες, με την τεράστια πρόοδο και εξέλιξη του πολιτισμού, απάνθρωπη και κατακριτέα.

Ένα άλλο σοβαρότατο επιχείρημα για την κατάργησή της είναι η βαναυσότητά της και η ψυχική βία που ασκεί στον μελλοθάνατο, εφόσον ξέρει εκ των προτέρων τον

επικείμενο θάνατό του. Αυτό τον οδηγεί σε μια οριακή-υπαρξιακή κατάσταση, η ψυχική τυραννία που δέχεται είναι αφόρητη, απάνθρωπη. Τόσο, που μεγάλοι άνθρωποι της διανόησης όπως ο Ντοστογιέφσκι, ο Ουγκώ ή ο ιταλός διαφωτιστής ποινικολόγος Μπεκαρία να ταχθούν υπέρ της κατάργησής της και να την καταδικάσουν ως ηθικό στίγμα και κορυφαία βαρβαρότητα.

Απ' την άλλη πλευρά η θανατική ποινή είναι απόλυτη. Είναι η μόνη ποινή που μετά την εκτέλεσή της δε μπορεί να ανακληθεί ή να μετατραπεί. Η φρίκη για το έγκλημα δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί ως δικαιολογία για την προσφυγή στη θανατική ποινή. Αποτελεί υπέρβαση των ανθρωπίνων ορίων. Η αφαίρεση μιας ζωής δε μπορεί να είναι αποτέλεσμα ανθρώπινης ετυμηγορίας. Είναι απάνθρωπη: αποκεφαλισμός, καύση στην πυρά, απαγχονισμός, θάλαμος αερίων, τουφεκισμός, ηλεκτρική καρέκλα. Η επινοητικότητα των ανθρώπων είναι ανεξάντλητη όταν πρόκειται να εξοντώσουν τον συνάνθρωπό τους.

Και το κυριότερο επιχείρημα: τι γίνεται στην περίπτωση δικαστικής πλάνης; Τότε είναι αδύνατη η επανόρθωση της αδικίας. Και δυστυχώς δεν είναι λίγα τα παραδείγματα δικαστικών πλανών στην ανθρώπινη ιστορία, όπου αθώοι άνθρωποι εκτελέστηκαν για να αποδειχθεί εκ των υστέρων η αθωότητά τους. Κορυφαίο βέβαια παράδειγμα, ο Σωκράτης.

Μια άλλη άποψη που ακούγεται όλο και περισσότερο τον τελευταίο καιρό, είναι ότι η θανατική ποινή είναι ρατσιστική. Μαύροι και λευκοί πέφτουν θύματα βίαιων εγκλημάτων περίπου στο ίδιο ποσοστό. Παρ' όλα αυτά, το 82% των ανθρώπων που έχουν εκτελεστεί από το 1977 είχαν καταδικαστεί για το φόνο λευκών. Οι μαύροι αποτελούν μόλις το 12% του πληθυσμού των ΗΠΑ, αλλά το 42% των θανατοποινιτών. Το δικαστικό σύστημα που τους δίκασε και τους καταδίκασε, παραμένει στο μέγιστο μέρος του λευκό.

Η επιβολή της θανατικής ποινής ή η αποτροπή της σε κάποιον εγκληματία είναι συνισταμένη και της κοινωνικής του θέσης και της οικονομικής του κατάστασης. Δηλαδή, το εάν κάποιος θα καταδικαστεί σε θάνατο ή όχι, μπορεί να εξαρτάται περισσότερο από τον δικηγόρο του παρά από το έγκλημα. Ένας κατηγορούμενος που δεν έχει την οικονομική δυνατότητα να προσλάβει έναν έμπειρο και ικανό δικηγόρο, είναι πιο πιθανό να καταδικαστεί σε θάνατο από κάποιον που έχει τα αναγκαία μέσα.

Συμπερασματικά λοιπόν, μετά τα παραπάνω θα λέγαμε ότι είναι πράγματι αποτρόπαιη η επιβολή της θανατικής ποινής. Μπορεί και πρέπει να καταργηθεί, αφού η κοινωνία μπορεί με άλλους τρόπους να προστατευθεί αποτελεσματικά από το έγκλημα και όχι με το να εγκληματήσει η ίδια. Κι αυτοί οι άλλοι τρόποι είναι αυστηρές ποινές, όπως τα ισόβια δεσμά, αρκεί βέβαια να επιβάλλονται και να τηρούνται αυστηρά.

Θανατική ποινή στον κινηματογράφο

Ξεκινώντας την αναφορά μας, στεκόμαστε στην ταινία «Θα ζήσω» (Dead man walking, 1995). Ο Σον Πεν υποδύεται έναν θανατοποινίτη που καταδικάστηκε για τον φόνο ενός αγοριού και τον βιασμό της φίλης του και στην πορεία του προς την εκτέλεση, βρίσκει στήριγμα στο λόγο του θεού και σε μια καλόγρια που είναι η μόνη που του συμπαραστέκεται.

Μια πιο πρόσφατη ταινία που ασχολείται με το θέμα είναι «Η ζωή του Ντέιβιντ Γκέιλ» (The life of David Gale, 2003) του Άλαν Πάρκερ. Ο καθηγητής πανεπιστημίου, Ντέιβιντ Γκέιλ υπέρμαχος της κατάργησης της θανατικής ποινής, κατηγορείται για τη δολοφονία μιας συναδέλφου του και καταδικάζεται από το δικαστήριο του Τέξας σε θάνατο. Προτού η ποινή του εκτελεστεί, θα ζητήσει να δώσει συνέντευξη σε μια δημοσιογράφο μια συνέντευξη που θα οδηγήσει τη δημοσιογράφο στην αμφισβήτηση της ενοχής του Γκέιλ και στον αγώνα της για τη δικαίωσή του.

Άλλη μια ταινία που αναφέρεται στη θανατική ποινή είναι και το «Πράσινο Μίλι» (The Green Mile, 1999) του Φρανκ Ντάραμποντ, με τον Τομ Χανκς να υποδύεται έναν δεσμοφύλακα του οποίου η ζωή αλλάζει όταν γνωρίζει τον θανατοποινίτη Μάικλ Κλαρκ Ντάνκαν, ο οποίος διαθέτει υπερφυσικές ικανότητες.

Η ταινία του Λαρς φον Τρίερ «Χορεύοντας στο σκοτάδι» (Dancer in the dark, 2000) θίγει και αυτή με τον τρόπο της το ζήτημα της θανατικής ποινής. Η Μπγιορκ είναι μια οικονομική μετανάστρια, η οποία αναζητά μια καλύτερη τύχη στην Αμερική γι' αυτήν και το γιο της και προσπαθεί να μαζέψει χρήματα για μια εγχείρηση που πρέπει να κάνει το παιδί της στα μάτια. Τα πράγματα, όμως, δεν έρχονται όπως θέλει, θα κατηγορηθεί άδικα για ληστεία και φόνο και θα οδηγηθεί στην κρεμάλα.

Αναφορά γίνεται και στην ταινία «Ο χορός των τεράτων» (The monster's ball, 2001) του Μαρκ Φόρστερ, όπου η Χάλι Μπέρι θα ερωτευτεί τον ρατσιστή αστυνομικό, Μπίλι Μπόμπ Θόρντον, ο οποίος ήταν ένας απ' αυτούς που οδήγησαν τον καταδικασμένο σε θάνατο άντρα της στην ηλεκτρική καρέκλα.

Η ταινία «Καπότε» (Capote, 2005), όπου παρακολουθούμε τον συγγραφέα, τον οποίο υποδύεται ο Φίλιπ Σέιμουρ Χόφμαν, να

συνομιλεί με τους δυο θανατοποινίτες πρωταγωνιστές του βιβλίου του «Εν Ψυχρώ».

Μια τηλεταινία που έχει για θέμα της τη θανατική ποινή είναι και «Ο θανατοποινίτης» (Redemption: The Stan Tookie Williams Story, 2004) του Βόντι Κέρτις Χολ, με την πολύ καλή ερμηνεία του Τζέιμι Φοξ, ο οποίος υποδύεται τον Στάν Τούκι Ουίλιαμς, που από τις συμμορίες του Λος Άντζελες, τους φόνους και τις ληστείες, οδηγήθηκε στη φυλακή και τη θανατική καταδίκη για να αρχίσει έναν αγώνα ενημέρωσης και επιμόρφωσης των νέων για ν' αποφύγουν τον «κακό δρόμο» που ακολούθησε εκείνος. Αν και υποψήφιος για νόμπελ Ειρήνης και Λογοτεχνίας (έγραψε παιδικά βιβλία) ο Ουίλιαμς δεν κατάφερε να γλιτώσει το θάνατο, αφού εκτελέστηκε πριν μερικούς μήνες.

Μέσα απ' αυτά τα κινηματογραφικά παραδείγματα λοιπόν γεννιέται

το ερώτημα: Έχουμε το δικαίωμα να αφαιρέσουμε τη ζωή ακόμα και απ' τον χειρότερο εγκληματία ή μήπως η θανατική ποινή δεν είναι τίποτα περισσότερο από μια ανθρωποκτονία με τη συγκατάθεση του κράτους; Η απάντηση έγκειται στην ηθική του καθενός.

7. Βεντέτα - Αυτοδικία

Οι ρίζες της Εκδίκησης

Η λέξη Βεντέτα, με το γνωστό σε όλους νομικό περιεχόμενο, προέρχεται από το ιταλικό ρήμα vendico, που σημαίνει εκδικούμαι. Στην Κρήτη όμως και ειδικότερα στους τόπους όπου απαντάται το φαινόμενο (ορεινές περιοχές των τριών δυτικών νομών), η συνήθως χρησιμοποιούμενη λέξη είναι οικογενειακά, λέξη που αποδίδει ακριβέστερα το διπλό περιεχόμενο της κρητικής εκδίκησης ως μιας υπόθεσης αυστηρά οικογενειακής, αλλά και ως μιας συμπεριφοράς επιβαλλόμενης από το χρέος προστασίας της οικογενειακής τιμής. Στην κρητική λογοτεχνία απαντάται και η λέξη γδικιωμός λόγοι που κρατούν σε ανησυχητική επικαιρότητα το έθιμο της κρητικής βεντέτας είναι κατά Βάση κοινωνικοί και ιστορικοί.

Κοινωνικοί κατά το ότι εξακολουθούν ακόμη να υπάρχουν και να λειτουργούν οι κοινωνικοί σχηματισμοί που την αποδέχθηκαν ως δίκαιο και κουλτούρα και ιστορικοί, κατά το ότι ο άγραφος νόμος της εκδίκησης, έχει Βαθιές ρίζες στην ιστορία και το Δίκαιο της Κρήτης. Στο κείμενο που ακολουθεί, θα ασχοληθούμε με τους ιστορικούς λόγους, που γέννησαν το έθιμο.Οι ιστορικοί λόγοι.

Η βεντέτα, ο φόνος δηλαδή που τελείται με κίνητρο την εκδίκηση για έναν άλλο φόνο, υπήρξε από τα πολύ παλιά χρόνια και δυστυχώς εξακολουθεί ακόμη να αποτελεί από τις πιο χαρακτηριστικές εκδηλώσεις της κρητικής ιδιαιτερότητας ή εγκληματικότητας, αν προτιμάτε. Η εκδήλωση αυτή, εξεταζόμενη με ιστορικά και εγκληματολογικά κριτίρια μπορεί να εξηγηθεί ως ο απόηχος ενός μακρινού παρελθόντος και πιο

συγκεκριμένα ως επιβίωση ενός αρχαίου τρόπου απονομής Δικαιοσύνης. Ενός τρόπου, ο οποίος προέβλεπε τον κολασμό του δράστη ενός εγκλήματος, με ποινή που έπρεπε να είναι ανάλογη σε είδος και βαρύτητα με το κακό που διέπραξε.

Η άποψη αυτή που, ας σημειωθεί, συνιστά την πρώτη στην ιστορία του ποινικού δικαίου βαθμίδα ορθής απονομής της Δικαιοσύνης, χάνεται στα βάθη του χρόνου και ανιχνεύεται σε όλες σχεδόν τις νομοθεσίες των πολιτισμών που αναπτύχθηκαν γύρω στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου στη δεύτερη προ Χριστού χιλιετία. Στους πολιτισμούς αυτούς η θέσπιση της θεμελιώδους δικαιϊκής αρχής της Ανταπόδοσης, ή Ταυτοπάθειας, ή του Αντιπεπονθότος, για να χρησιμοποιήσουμε όλα τα συνώνυμα της σχετικής νομικής ορολογίας, εκφράζεται ως θρησκευτική επιταγή και αποκτά κύρος και δεσμευτικότητα για τους κοινωνούς του δικαίου, απλώς και μόνον επειδή το διατάσσουν οι θεοί.

Στην Κρήτη όμως, για πρώτη φορά στην ιστορία του Δικαίου, η μορφή αυτή απονομής της Δικαιοσύνης εμφανίζεται ως προϊόν ανθρώπινης Βούλησης και ως νόμος του κράτους, με όλη τη σημασία της λέξης. Η αρχαιολογική σκαπάνη δεν έχει βέβαια ίσαμε τώρα αποκαλύψει κάποια επιγραφή με τη σχετική ποινική διάταξη.

Η διάταξη όμως αυτή, που όπως προείπαμε, προβλέπει για το δράστη ενός εγκλήματος τιμωρία ανάλογη με το κακό που έκανε, σώζεται ακέραιη στο έργο ενός βαθυστόχαστου μελετητή και θερμού θαυμαστή της Κρητικής Πολιτείας, του Αριστοτέλη. Ο μεγάλος Σταγειρίτης στο τέταρτο βιβλίο των Ηθικών Νικομαχείων και συγκεκριμένα στο όγδοο κεφάλαιο αυτού (1132), όπου κάνει λόγο για τις διάφορες μορφές απονομής της δικαιοσύνης, αναφέρεται και στο Αντιπεπονθός, το οποίο χαρακτηρίζει ως σπουδαία μορφή απονομής δικαίου και κατονομάζει τον άνθρωπο που την εισηγήθηκε στη Μινωική Πολιτεία. Πρόκειται για το μυθικό Ραδάμανθυ, στον οποίο αποδίδει την ακόλουθη νομική έκφραση, διατυπωμένη νομοτεχνικά στον έμμετρο λόγο, που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι Κρήτες στη νομοθεσία τους, ώστε να είναι ευκολότερη η αποστήθιση της.

«Ει κε πάθοι τα τ' έρεξε, δίκη κ' ιθεία γένοιτο»

που σε ελεύθερη απόδοση μου με βάση τον κρητικό δεκαπεντασύλλαβο, σημαίνει:

Μόνο οσα πάθει ό,τι 'καμε, δίκη σωστή θα γίνει

Έκτοτε το αντιπεπονθός, θα αποτελέσει τη βάση του ποινικού δικαίου της Κρήτης, σχεδόν ίσαμε την απελευθέρωση της από τους Τούρκους και το συνεχές της εφαρμογής του δεν θα κλονισθεί ούτε για μια στιγμή ως την ίδρυση της Κρητικής Πολιτείας, που συγκροτήθηκε κατά το πρότυπο του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, και τη δημοσίευση του πρώτου Ποινικού της Κώδικα, ο οποίος φέρει την υπογραφή αλλά και τη γραφίδα του Ελευθερίου Βενιζέλου, ως υπουργού Δικαιοσύνης. Η μεγαλόψυχη και υπέροχη ένσταση του Σωκράτη, ότι δεν πρέπει να εκδικούμαστε ούτε να κακοποιούμε

κανέναν άνθρωπο, ό,τι κι αν έχουμε πάθει από αυτόν, η οποία (ένσταση) αποτελεί την πρώτη ιστορία του δικαίου του αντιπεπονθότος, τέσσερις περίπου αιώνες πριν ο Χριστός κηρύξει το «όστις σε ραπίσει επί την δεξιάν σιαγόνα, στρέψον αυτώ και την άλλην» ακούστηκε στην αρχαιότητα ως φωνή βοώντος εν τη ερήμω.

Ακόμη και ο άριστος των μαθητών του και συγγραφέας του διαλόγου «Κρίτων», όπου διατυπώνεται η παραπάνω ένσταση, ο Πλάτων, βαθύς και αυτός μελετητής και θαυμαστής της κρητικής ευνομίας, υιοθετεί, χωρίς κανέναν ενδοιασμό, το κρητικό αντιπεπονθός. Στο τελευταίο και πιο ενδιαφέρον έργο του «Νόμοι», που συνέγραψε στην τελευταία δεκαετία της ζωής του, για να χρησιμοποιηθούν ως νομοθεσία μιας υπό ίδρυσιν αποικίας των Κρητών, της Μαγνησίας, και ειδικότερα στο ένατο και δωδέκατο βιβλίο αυτών, όπου διατυπώνονται οι προτάσεις του για το εφαρμοστέο ποινικό δίκαιο, ο Πλάτων επανειλημμένα εισηγείται , αφενός μεν την υποχρέωση της Πολιτείας να τιμωρεί με θάνατο το δράστη μιας εκ δόλου τελούμενης ανθρωποκτονίας και, αφετέρου, θεσπίζει υπέρ των στενών εξ αίματος συγγενών τη -συντρέχουσα με το κράτος- αρμοδιότητα να επιδιώκουν αυτοδύναμα την εφαρμογή του νόμου με τη θανάτωση του αδικητή ή με τη σύλληψη του και την παράδοση του στις δικαστικές αρχές προκειμένου να επακολουθήσει η εκτέλεσή του.

8. ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

Στις αγροτικές φυλακές μπορούσε να πάει κάποιος κρατούμενος που είχε ποινή φυλάκισης πάνω από ένα χρόνο και τον έκριναν ικανό για δουλειά σε χωράφια και γενικά γεωργικές εργασίες. Επίσης διάφοροι κρατούμενοι με ποινές κάτω από έναν χρόνο που δεν μπήκαν στην φυλακή για κάποιον λόγο και ήταν και από χωριά πολλές φορές πήγαιναν σε κάποια αγροτική φυλακή. Όπως και κρατούμενοι που είχαν καταδικαστεί σε ισόβια μετά από 15 χρόνια που ήταν κλεισμένοι σε κάποια μεγάλη φυλακή της χώρας αν έκριναν ότι συμμορφώθηκε ο κρατούμενος τον πήγαιναν σε αγροτική φυλακή κάτι σαν επιβράβευση επειδή τα πράγματα εκεί είναι πολύ πιο ήπια .Επίσης μια μέρα στην αγροτική φυλακή μετρούσε σαν 2 μέρες ποινής και έτσι περνούσε πιο γρήγορα ο καιρός για τον κρατούμενο .

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΦΥΛΑΚΗ

Η Φυλακή του Bastoy θεωρείται ως η πρώτη οικολογική φυλακή στον Κόσμο ˙ και όχι άδικα. Εμπνευσμένη από ένα παλιό ινδιάνικο ρητό, που λέει ότι η φύση δεν μας ανήκει, την δανειζόμαστε και την διαχειριζόμαστε στη ζωή μας, σκεπτόμενοι πάντα τους απογόνους μας, η χαμηλής ασφαλείας φυλακή του Bastoy χρησιμοποιεί συλλέκτες ηλιακής ενέργειας, οι οποίοι έχουν μειώσει την ανάγκη για ηλεκτρικό ρεύμα στην φυλακή πάνω από το 70%, παράγει το μεγαλύτερο μέρος του φαγητού της από τις δικές της καλλιέργειες (χωρίς να χρησιμοποιούνται χημικά λιπάσματα) και κτηνοτροφικές εργασίες και ανακυκλώνει οτιδήποτε μπορεί ώστε να μειώνεται η μόλυνση του περιβάλλον.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΕΝΟΣ ΙΣΟΒΙΤΗ

Τα βλέμματά μας διασταυρώθηκαν στην είσοδο.

Μόλις είχε περάσει τη σιδερένια πόρτα, «ρίχνοντας» ένα κοφτό καλημέρα. Από τα χέρια του κρέμονταν δυο-τρεις σακούλες σούπερ μάρκετ. Τις παρέδωσε στον φύλακα. Αυτός τις άδειασε στον ξύλινο πάγκο και άρχισε να ψάχνει. Άνοιγε τις κάλτσες, τίναζε τις πετσέτες, ξεδίπλωνε τα εσώρουχα. Έπρεπε να βεβαιωθεί ότι δεν υπήρχαν πουθενά τα απαγορευμένα είδη. Ναρκωτικά, μαχαίρια, ζάρια. Ανόρεκτα ο φύλακας ολοκλήρωσε την έρευνα και επέστρεψε τις σακούλες στον Γιώργη. Άλλωστε και οι πέτρες εδώ στην Αγιά ξέρουν ότι ο Γιώργης δεν είναι από αυτούς. Ούτε ναρκωτικά παίρνει, ούτε την απόδραση σκέφτεται. Τα ρούχα όμως εξείχαν πια από τις σακούλες. Ο Γιώργης τον ευχαρίστησε με ένα νεύμα, πήρε τις σακούλες, άναψε άλλο ένα τσιγάρο και κινήθηκε προς το εσωτερικό της φυλακής. Η άδειά του είχε τελειώσει. Για 55 ημέρες θα περπατούσε ξανά το ίδιο προαύλιο. Και μετά πάλι άδεια και μετά πάλι σιδερένιες πόρτες. «Είναι ένας από τους καλύτερους ισοβίτες μας», μου είχαν ψιθυρίσει οι φύλακες.

«Άμα σε συμπαθήσει, θα σου μιλήσει». Αν περνούσε και τη δεύτερη σιδερένια πόρτα θα τον έχανα. Με έναν πήδο βρέθηκα μπροστά του.

Καλά είστε;

Καλημέρα. Καλά. Ωραίο πράγμα η άδεια, ε;

Το μόνο δικαίωμα που έχουμε. Κάθε δυο μήνες, πέντε ημέρες. Βγαίνουμε, βλέπουμε τα παιδιά μας, τους δικούς μας.

Έχετε μεγάλη οικογένεια;

Έχω τρία παιδιά.

Γυναίκα;

Κάποτε. Έπειτα από δύο χρόνια που μπήκα μέσα, χωρίσαμε. Τι, να με περιμένει 20 χρόνια;

Ο υπουργός είπε ότι ο φυλακισμένος θα μπορεί να συναντά σε έναν ειδικό ιδιωτικό χώρο τη γυναίκα του.

Πολλά λένε. Το θέμα είναι ποιος θα τα εφαρμόσει.

Γιατί το λέτε αυτό;

Γι' αυτά που βλέπεις. Ζούμε σαν σε στρατόπεδα των Γερμανών. Ένα κελί και ένα προαύλιο να προαυλίζεσαι. Δεν τους ενδιαφέρει τίποτα άλλο. Μέχρι να τελειώσει η

ποινή σου να σε διώξουνε. Είτε σωφρονισμένος είσαι είτε ασωφρόνιστος. Ποιος είναι ο καλός, ποιος είναι ο κακός, ποιος μπορεί να επιβιώσει έξω, ποιος δεν μπορεί, δεν τους ενδιαφέρει τίποτα. Ζώα σ' ένα κλουβί.

Πόσον καιρό είστε μέσα;

Δεκαπέντε χρόνια.

Και έχετε περάσει από παντού;

Από παντού. Αλικαρνασσό, Χαλκίδα, Κορυδαλλό, Λάρισα, Χανιά, Νεάπολη.

Οι χειρότερες;

Στην Κόρινθο. Κόλαση. Μέσα στα κελιά είμαστε πέντε-έξι άτομα. Μπορείς να επιβιώσεις εσύ μέσα σε ένα κελί με πέντε άτομα; Εδώ πώς είναι τα πράγματα;

Εδώ βγαίνει η φυλακή. Και ο διευθυντής είναι σωστός. Ό,τι νόμιμο υπάρχει θα το πάρεις, δεν θα σου κάνει καψώνια, εάν όμως κάνεις παρανομία έχεις θαφτεί. Δεν σου χαρίζεται.

Τι έκανες;

Φόνο.

Περιουσιακά ή «τιμή»;

Ε, περίπου «τιμή».

Και πότε θα βγεις;

Έχω άλλα πέντε χρόνια. Δύο φόνους έκανες δηλαδή.

Ναι.

Πόσων ετών θα είσαι, όταν βγεις;

Πενήντα έξι. Και μπήκα τριάντα πέντε. Στην Ευρώπη δεν υπάρχουν «20 χρόνια». Εμένα αυτήν τη στιγμή είναι σαν να με έχουν εκτελέσει. Λέμε ότι έχουμε εφεύρει τον πολιτισμό και στοιβάζουν τους ανθρώπους λες και είναι ποντίκια. Έχετε δίκιο. Το πώς συμπεριφέρεσαι στους «κακούς», δείχνει πόσο καλός είσαι. Εκεί κρίνεσαι.

Γι' αυτό οι περισσότεροι κρατούμενοι ξαναμπαίνουν και ξαναμπαίνουν. Εδώ μπαίνεις για ένα αδίκημα και τα μαθαίνεις όλα τα αδικήματα. Εγώ τι μέλλον θα έχω στα 56 μου χρόνια; Πώς θα βοηθήσω τα παιδιά μου; Στην Ευρώπη έχουν ψυχιάτρους, ψυχολόγους, βγαίνεις ένας καλύτερος άνθρωπος.

Έχετε σκοτώσει όμως δύο ανθρώπους. Κάπως πρέπει να τιμωρηθείτε.

Το δέχομαι. Θα μπορούσαν όμως κι αυτοί να μ' είχαν σκοτώσει. Ήταν μια κακή στιγμή. Έχω μετανιώσει.

Έχετε ζητήσει συγγνώμη από τους συγγενείς των θυμάτων;

Βεβαίως. Με τη μία οικογένεια ειδικά, ζούμε κοντά. Τα παιδιά μου δίπλα με τα παιδιά τους.

Δεν συνεχίζεται η βεντέτα δηλαδή.

Όσον αφορά εμένα, όχι. Το έθιμο αυτό πρέπει να τελειώσει;

Φυσικά, πρέπει. Εγώ έτσι καταστράφηκα.

Το έχουν παρακάνει λίγο οι Κρητικοί με τα όπλα, ε;

Αυτά είναι έθιμα που δεν εξαλείφονται εύκολα.

Τα παιδιά με τι αρχές μεγάλωσαν;

Τα παιδιά μεγάλωσαν με καλές αρχές. Έχουν τις δουλειές τους, δεν πειράζουν κανέναν.

Εσείς με ποιες αρχές μεγαλώσατε;

Άλλες εποχές τότε. Υπήρχε το δέσιμο με τις οικογένειες και έπρεπε όλοι να συμπαρασταθούμε αν συνέβαινε κάτι. Ήταν το έθιμο. Ενώ τώρα δεν υπάρχει τέτοιο πράγμα. Ο καθένας κοιτάζει τον εαυτό του.

Όταν αποφυλακιστώ θα είμαι 56 ετών. Και μπήκα 35. Έχω άλλα 5 χρόνια. Η βεντέτα πρέπει να τελειώσει.

Εγώ έτσι καταστράφηκα

«Δεν πρέπει με τίποτε να κοπούν οι άδειες»

Για να πάρω την άδεια να μπω σε μια φυλακή παιδεύτηκα πάνω από έναν χρόνο. Μίλησα με όλους. Με υπουργούς, γενικούς, διευθυντές, εισαγγελείς, κοινωνικούς λειτουργούς. Τελικά, τέλη Νοεμβρίου με ειδοποίησαν ότι μπορώ να επισκεφθώ ένα «κατάστημα» αρκεί να μην έχει αντίρρηση το Συμβούλιο της Φυλακής, οι υπάλληλοι, οι κρατούμενοι και βεβαίως ο διευθυντής. Έτσι κατέφυγα στον Μιχάλη Κυριακάκη διευθυντή στις Αγροτικές Φυλακές. Το σπίτι του, πάνω στον δρόμο που οδηγεί στον Ομαλό ή στον δρόμο για τη Λιμνούπολη (για τους καλοκαιρινούς επισκέπτες) μοιάζει με προκεχωρημένο φυλάκιο. Πίσω του είναι ο κόσμος του. Μια παλιά φυλακή με σύγχρονη, όμως, νοοτροπία. Όσο σύγχρονη, τέλος πάντων, μπορεί να είναι μια φυλακή στην Ελλάδα.

Ο μεγαλύτερος φυλακισμένος λένε ότι είναι ο φύλακας.

Ναι, είναι αλήθεια. Γιατί ο υπάλληλος θα εργαστεί 35 χρόνια, θα περάσει από χίλια μύρια κύματα και θα ξενυχτήσει χιλιάδες βράδια.

Πόσα χρόνια υπηρεσία έχετε;

Τριάντα τέσσερα. Και δεν έχω πάρει άδειες τα 20 χρόνια. Απουσίασα μία ημέρα που πέθανε η μητέρα μου, μία ο πατέρας μου και δύο ο πεθερός μου. Καμία άλλη ημέρα.

Όπου να ‘ναι φεύγετε όμως.

Βέβαια. Μεσούντος του επόμενου έτους θα αποχωρήσω.

Πόσους κρατουμένους έχετε;

Σήμερα 265. Σας έχει φύγει ποτέ κανείς;

Βέβαια, μας έχουν φύγει. Εδώ έχουμε κρατουμένους και σε απόσταση 3 χιλιομέτρων. Βόσκουν πρόβατα, μαζεύουν ελιές... Μας έχει φύγει κρατούμενος 18 ώρες πριν αποφυλακιστεί. 18 ώρες. Τρελό μου ακούγεται.

Ναι, τον πιάσαμε σε 5 λεπτά. Γιατί το έκανε; Γιατί δεν ήθελε να φύγει από τη φυλακή. «Τρώγω, πίνω, κοιμάμαι, πού να πάω;». Δεν είχε πού να μείνει.

Με αφορμή κάποιες αποδράσεις, μερικοί απαιτούν να κοπούν οι άδειες.

Εγώ είμαι κάθετα αντίθετος. Διότι η σκληρότητα φέρνει σκληρότητα. Άλλωστε έχουμε απώλεια μόνο 1% με 1,5%. Ο κρατούμενος ο οποίος θα πάει στο σπίτι του και θα καθίσει να αφουγκραστεί τα προβλήματά της οικογένειάς του, όταν θα έρθει εδώ θα ‘ναι πιο φρόνιμος. Για να ξαναβγεί χωρίς να τον κυνηγάει κανείς.

Επισκεπτήρια έχουν οι κρατούμενοι ή τους έχουν ξεχάσει;

Οι Έλληνες έχουν. Και στο επισκεπτήριο το δικό μας δεν τους χωρίζει η σήτα. Είναι θλιβερό όμως, όταν τελειώνει το επισκεπτήριο φεύγουν όλοι κλαίγοντας, ειδικά αυτές τις ημέρες των γιορτών.

Υπάρχει κάποια ιστορία που σας έχει συγκλονίσει όλα αυτά τα χρόνια;

Κάποτε είχαμε έναν κρατούμενο καταδικασμένο σε ισόβια κάθειρξη, που μάλλον δεν είχε διαπράξει το αδίκημα. Δεν είχε σκοτώσει, είχε σκοτώσει ο πατέρας του. Και ανέλαβε αυτός την ευθύνη για να μην πάει μέσα ο πατέρας του.

«Οι πιο καλοί κρατούμενοι είναι αυτοί που έχουν σκοτώσει...»

Στα Χανιά ο Μιχάλης Κυριακάκης είναι ένα σύμβολο. Οι κυβερνήσεις πέφτουνε, αλλά αυτός παραμένει διευθυντής στις Αγροτικές Φυλακές.

Φαντάζομαι ότι συχνά θα βλέπετε κάποιον και θα λέτε «αυτός δεν είναι για εδώ μέσα».

Το έχω πει πολλές φορές. Θα πρέπει να γνωρίζετε ότι οι κρατούμενοι οι οποίοι διαπράττουν αδικήματα κατά της ζωής είναι συνήθως οι καλύτεροι κρατούμενοι. Αυτοί που έχουν διαπράξει απάτες, κλοπές ή έχουν καταδικαστεί για ναρκωτικά, αυτοί μας δυσκολεύουν περισσότερο.

Φασαρίες γίνονται;

Όχι. Γιατί αν κάποιος κάνει φασαρία, θα πάει σε άλλη φυλακή. Και όλοι θέλουν να μείνουν εδώ. Γιατί μη ξεχνάς ότι εδώ η μία ημέρα γίνεται δυόμισι. Είναι πολύ μεγάλο ευεργέτημα. Εδώ υπάρχουν κρατούμενοι οι οποίοι έχουν κάνει δύο και τρεις φόνους και είναι άγιοι.

Δηλαδή απλουστευτικά θα λέγατε ότι οι πιο καλοί κρατούμενοι είναι αυτοί που έχουν σκοτώσει.

Σίγουρα, ναι. Αυτοί δεν θα σου δημιουργήσουν κανένα πρόβλημα. Γιατί για να έρθει εδώ ένας ισοβίτης, θα πρέπει να έχουν περάσει 8 χρόνια και να έχει πάρει 2 άδειες από κλειστή φυλακή. Οπότε σου λέει τα δύσκολα τα έβγαλα, στην αγροτική θα περάσω ωραία, θα παίρνω τις άδειές μου, θα βλέπω την οικογένειά μου. Σκότωσε μία φορά, τελείωσε. Ενώ εκείνος ο οποίος διαπράττει αδικήματα κατά της περιουσίας, αυτός δεν έχει μάθει να δουλεύει.

Οι κρατούμενοι ζητούν ο νέος νόμος να εφαρμοσθεί πριν από τις γιορτές.

Εμείς έχουμε αρχίσει κιόλας την προεργασία, μόλις μας πουν «εφαρμόστε τον» θα αποφυλακίσουμε κόσμο.

Οι ημέρες των Χριστουγέννων είναι δύσκολες;

Οι δυσκολότερες. Γι’ αυτό προσπαθούμε να δώσουμε σε όσους περισσότερους μπορούμε άδεια. Μη νομίζετε ότι όσοι διαπράττουν ένα αδίκημα δεν σκέφτονται το λάθος τους και δεν αναπολούν την οικογένειά τους. Εκείνος ο οποίος μπαίνει στη φυλακή δεν απεκδύεται τον μανδύα του ανθρώπου και φορά τον μανδύα του ζώου. Εδώ ποτέ δεν θα δείτε να κλείνει η φυλακή το βράδυ και να μην πει ο υπάλληλος καληνύχτα στον κρατούμενο. Καληνύχτα Γιώργη, Μανώλη, Δημήτρη, Κώστα.

Οι χρήστες ναρκωτικών θα πρέπει να ‘ναι στη φυλακή;

Αυτοί είναι άρρωστοι. Και η Πολιτεία πρέπει να τους γιατρέψει. Η φυλακή δεν τους γιατρεύει. Σίγουρα δεν τους γιατρεύει. Ο άρρωστος θα κάνει ό,τι μπορεί για να βρει ναρκωτικά. Θα βγει με άδεια και θα ξαναρχίσει πάλι. Νομίζω ότι θα πρέπει να αυξηθούν οι κοινότητες, εκείνες οι οποίες βοηθούν στην απεξάρτηση αυτών των ανθρώπων.

Αληθινούς κακούργους έχετε δει όλα αυτά τα χρόνια;

Όταν λέμε κακούργους, τι εννοούμε; Κάποιοι πιστεύουν ότι οι φυλακές είναι γεμάτες με ανθρώπους μοχθηρούς, σκληρούς, που δεν αγαπούν κανέναν.

Ο Λομπρόζο έλεγε ότι υπάρχουν και εκ γενετής εγκληματίες. Βέβαια τώρα αυτό έχει ξεπεραστεί και δεν δέχεται κανείς ότι υπάρχουν εκ γενετής εγκληματίες.

Εσείς τι πιστεύετε;

Εγώ πιστεύω ότι σπάνια θα δει κανείς τέτοιους ανθρώπους. Συνήθως εκείνος ο οποίος σκοτώνει έναν άνθρωπο, το κάνει σε μια κακή στιγμή. Την επόμενη στιγμή δεν είναι ο ίδιος. Κακή στιγμή υπάρχει. Κακοί άνθρωποι είναι πολύ λίγοι.

ΠΗΓΕΣ:
www.Sofronistikoi.com
www.retromaniax.gr
www.gaiamatterdotnet.files.wordpress.com

9. ΦΥΛΑΚΕΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Οι φυλακές ανηλίκων έχουν μια ιδιαίτερη βαρύτητα στο αναμορφωτικό σύστημα. Τα τελευταία χρονιά έγινε αντιληπτό ότι η φυλακή για τους ανήλικες αποτελούσε ένα σχολειό για εγκληματίες. Έτσι οι διευθύνσεις των σωφρονιστικών ιδρυμάτων –με πολλή πίεση από μη κυβερνητικές οργανώσεις– ξεκίνησαν να δημιουργούν ξεχωριστές φυλακές (όχι δηλαδή απλά άλλες πτέρυγες) και να επενδύουν στην πραγματική μόρφωση των νεαρών κρατούμενων. Λειτουργούν λοιπόν «σχολεία δεύτερης ευκαιρίας» και δίνουν την δυνατότητα στους νεαρούς παραβάτες να αποκτήσουν ένα απολυτήριο γυμνασίου, λυκείου ή ακόμη και πτυχίο πανεπιστημίου.

Έτσι, ο άφθονος χρόνος στην φυλακή μετατρέπεται σε μια ευκαιρία για μάθηση. Στην Γερμανία, εκτός από τα μαθήματα, ενθαρρύνονται να επενδύουν τον χρόνο τους στην μουσική και το θέατρο. Δημιουργούν λοιπόν

συγκροτήματα ραπ και ροκ –μεταξύ άλλων– και κυκλοφορούν δίσκους. Στη Αγγλία, το Πανεπιστήμιο του Μάντσεστερ έχει υπό την προστασία του μια φυλακή ανηλίκων με αποτέλεσμα οι νεαροί να έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Βέβαια μην παρασυρθείτε, οι υπεύθυνοι της φυλακής αναφέρουν ότι τσακώνονται βίαια- συχνά για ψύλλου πήδημα- και έτσι βγαίνουν στην αυλή με πρόγραμμα, είναι όλοι ξυρισμένοι και φοράνε ολόσωμη στολή.

Παράλληλα οι υπεύθυνοι των φυλακών αναπτύσσουν συχνά διάφορα άλλα προγράμματα που μπορεί να μας φανούν «ανορθόδοξα» π.χ. μια φορά τον μήνα οι φυλακές είναι ανοικτές για επίσκεψη και οι θέσεις είναι πάντα γεμάτες από το κοινό. Γεγονός που μας θυμίζει την πρακτική του Μεσαίωνα όπου τις Κυριακές ο κόσμος πλήρωνε ένα αντίτιμο και αντί να πάει στο τσίρκο πήγαινε στο ψυχιατρείο. (Ιστορία της τρέλας, Μισέλ Φουκώ). Εντούτοις οι κρατούμενοι νιώθουν κάποιες φορές ότι εκτίθενται και η σκέψη πίσω από το άνοιγμα της φυλακής είναι τόσο στην συμμόρφωση του κοινού με τους νόμους όσο και στην καταπολέμηση του κοινωνικού στίγματος.

Επιπλέον στις φυλακές ανηλίκων στην Ισπανία υπάρχει ένα δομημένο πρόγραμμα συναντήσεων του θύτη με το θύμα. Δηλαδή, όταν εισέλθει κάποιος στην φυλακή και αφού ενημερωθεί και ο δικηγόρος του, τον ενημερώνουν ότι μπορεί να δει αυτόν που έκλεψε/κτύπησε κ.τ.λ. Το πρόγραμμα αυτό θεωρώ πως σκοπεύει να ενισχύσει στον θύτη τις ενοχές (δηλαδή να τον κάνει να μετανιώσει) μέσω της επαφής με το θύμα και την ίδια στιγμή να δώσει στον τελευταίο μια ευκαιρία να διαπραγματευτεί το τραύμα που του άφησε ο θύτης. Ίσως από την άλλη πίσω από αυτό να είναι μονό η θρησκευτικότητα κάποιων υπεύθυνων που θέλουν να δοθεί η ευκαιρία της συγχώρεσης και στις δυο πλευρές.

Σε κάθε περίπτωση οι φυλακές ανηλίκων για να λειτουργούν σωστά θα πρέπει να υπάρχουν οι κατάλληλες δομές, ένα σαφές καθορισμένο πλαίσιο λειτουργίας και κατάλληλο προσωπικό έτσι ώστε να μην αποτελούν ενδιάμεσή πόρτα προς την εγκληματικότητα.

ΣΤΑ ΑΔΥΤΑ ΤΟΥ ΑΥΛΩΝΑ

1.Η ΔΙΑΒΙΩΣΗ

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΑΝΗΛΙΚΟΥ ΠΑΡΑΒΑΤΗ

Η διαβίωση στις φυλακές είναι δύσκολη. Στέρηση της ελευθερίας, μικρά κελιά, πίεση, τσιμέντο και κάγκελα συνιστούν το περιβάλλον των κρατουμένων.

«Όταν κλείνουν οι πόρτες της φυλακής και τελειώνουν τα επισκεπτήρια, τότε αρχίζει ο εφιάλτης. Όλοι είναι εχθροί, εναντίον σου, χωρίς να ξέρεις τον λόγο. Όταν όλη την ημέρα είσαι κλεισμένος σε έναν θάλαμο, στη βαράει, δεν γουστάρεις τη ζωή σου, ούτε

όποιον είναι δίπλα σου ή απέναντί σου. Μου την έχει σπάσει εδώ μέσα έναν χρόνο. Δεν αντέχεται η φυλακή, δεν βγαίνει. Δεν είναι ανθρώπινο αυτό το πράμα, να είσαι κλεισμένος συνέχεια και να μην περνάει η ώρα. Δεν γουστάρω να ακούω μουσική, μου θυμίζει το έξω, δεν γουστάρω να κοιτάω πώς ζει ο κόσμος έξω. Τι κάνω εδώ μέσα;»

2.Η ΑΙΤΙΑ

Οι ανήλικοι, αυτόπτες μάρτυρες ενδοοικογενειακής βίας- στις περισσότερες περιπτώσεις- με ψυχικό ένδυμα την εγκατάλειψη και την αδιαφορία των γονέων, αλλά και την έλλειψη μόρφωσης, ονειρεύονται μια ζωή με αυτοκίνητα, μηχανές, σπίτια και πολλά χρήματα.

Προσπαθούν να πραγματοποιήσουν ό,τι ποθούν με παράνομους τρόπους, με τη σύσταση συμμοριών και τη διάπραξη -κυρίως- κακουργημάτων.

Ληστείες με ανθρωποκτονίες, εκβιασμοί και παρακολουθήσεις ευκατάστατων πολιτών. Συνειδητοποιημένοι, χωρίς οίκτο και με απέχθεια προς το σύστημα, κάνουν και ξεπουλάνε τα πάντα για να πλουτίσουν, ακόμα και εναντίον ατόμων τρίτης ηλικίας. Θεός τους το χρήμα, φυλακτό τα όπλα και οι σφαίρες, και ευχαρίστηση η κακοποίηση ανήμπορων ανθρώπων.

Το παράπονο των περισσότερων που πλέον βρίσκονται στη φυλακή είναι ότι δεν ένιωσαν ποτέ στοργή και αγάπη από τους γονείς τους. Η αφήγηση των παιδικών τους χρόνων σοκάρει. «Δεν ξέρεις τι πάει να πει φτώχεια, δυστυχία και στέρηση. Όλα από την οικογένειά μου ξεκινάνε. Έχω τόσα απωθημένα και, όταν με θυμάμαι παιδί, οι παλμοί της καρδιάς μου ανεβαίνουν, εκνευρίζομαι, κακιώνω και αρχίζω να κατηγορώ τους γονείς, ειδικά τη μητέρα μου. Για να "μάθω", έπεφτε και μαστίγωμα, ξύλο με ό,τι μεταλλικό αντικείμενο υπήρχε. Το κλασικό ήταν που με αλυσόδενε -γιατί δεν καθόμουν για να τις φάω- και μ' έδερνε, μ' έδερνε. Δεν έχω νιώσει στοργή, το μητρικό χάδι. Πιστεύω πως, αν είχα μεγαλώσει αλλιώς, θα ήμουν κάτι διαφορετικό, κάτι καλύτερο» περιγράφει ο Φ.Γ..

Στο ίδιο μήκος κύματος κυμαίνεται και η αφήγηση του Δ.Ζ.. «Φτωχό φαγητό, κρύο, λιγοστά ρούχα. Είχαμε και τους τσακωμούς. Ο μπαμπάς τσακωνόταν με τη μαμά συνέχεια. Οι γονείς μου έφτασαν ως το διαζύγιο, όχι όμως πολιτισμένα. Ξέρεις, σπασίματα, άσχημες και βαριές κουβέντες πάνω στον θυμό. Ίσως και γι' αυτό ήμουν αδιάφορος απέναντί τους. Τώρα που το σκέφτομαι, ήταν άμυνα. Αν και παιδί, καταλάβαινα και προσπαθούσα να προφυλάξω τον εαυτό μου, να μην πληγώνομαι. Έτσι ήμουν, στον κόσμο μου. Δεν με ενδιέφερε ούτε η μαμά ούτε ο μπαμπάς» αναφέρει. Τέλος, ο Α.Α., ένας ανήλικος κρατούμενος -συχνός «επισκέπτης» των σωφρονιστικών καταστημάτων- εξηγεί ότι τα παιδικά του χρόνια ήταν «σκέτη κόλαση», καθώς η μητέρα του έφτασε ακόμα και στο σημείο να τον απειλεί με μαχαίρι.

«Η μητέρα έπινε από τα δεκαέξι της χρόνια. Ο πατέρας μου άνοιγε την πόρτα και έφευγε. Αυτή του πετούσε αντικείμενα, φώναζε και αρκετές φορές του είχε τραβήξει μαχαίρι. Όταν έλειπε, ξεσπούσε πάνω μου. Έχω φάει πολύ ξύλο, μου έχει ρίξει βάζο στο κεφάλι, με έδερνε με ζωστήρα, με ξύλινα ραβδιά και προσπαθούσε πολλές φορές να με μαχαιρώσει. Χάλια κατάσταση στο σπίτι» καταλήγει.

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΜΕΡΑΚΙ ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ

«Αυτό το σφίξιμο στην καρδιά κάθε φορά που περνάω τα κάγκελα δεν συνηθίζεται», λέει με ειλικρίνεια στην «Κ» ο κ. Κώστας Λίνος, τέως πρόεδρος του ΣΕΚΑ (Συνδέσμου Ελλήνων Κατασκευαστών Αλουμινίου) που για έξι μήνες δίδασκε την επόμενη γενιά «αλουμινάδων» στο Κέντρο Κράτησης Ανηλίκων Αυλώνα. Όντας κάτοικος Αυλώνα, είχε καταθέσει την ιδέα για τη δημιουργία μιας Σχολής Ειδίκευσης Τεχνιτών Αλουμινίου εδώ και καιρό στη διοίκηση της φυλακής, η οποία εν τέλει την ενέκρινε. Παράλληλα, το Δ.Σ. του ΣΕΚΑ έδωσε το «πράσινο» φως και μαζί με το ΙΝΚΑΛ (Ινστιτούτο Κατασκευών Αλουμινίου) οργάνωσαν τη δομή των μαθημάτων και «στράτευσαν» δεκαπέντε εκπαιδευτές. Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν στο εργαστήριο είναι όλα χορηγίες εταιρειών. «Όταν αγαπάς μια τέχνη θέλεις να τη μάθεις και σε άλλους», επισημαίνει ο ίδιος, εμφανώς συγκινημένος κατά την τελετή απονομής των πτυχίων. «Θέλει υπομονή και επιμονή», ομολογεί ο ίδιος, που δίδαξε για πρώτη φορά στη ζωή του. «Χρειάζεται χρόνος για να κερδίσεις την εμπιστοσύνη των εν λόγω μαθητών, που δικαίως είναι καχύποπτοι».

Ο κύκλος ειδίκευσης περιελάμβανε θεωρητικό και πρακτικό σκέλος. Το τμήμα ξεκίνησε με δώδεκα μαθητές, αποφοίτησαν, ωστόσο, λιγότεροι, αφού πολλοί εξ αυτών στο μεταξύ αποφυλακίστηκαν ή μεταφέρθηκαν σε φυλακές ενηλίκων. Ενδεικτικό της απήχησης που είχε η πρωτοβουλία είναι ότι ένας εκ των μαθητών, μολονότι αποφυλακίστηκε πριν από το πέρας του σεμιναρίου, ζήτησε ειδική άδεια, ώστε να μπορεί να εισέρχεται στον χώρο και να αποφοιτήσει. «Με ξαναπήραν στην παλιά μου δουλειά» λέει στην «Κ» ο 22χρονος Χ., «αλλά θέλω το χαρτί για το μέλλον». Οι πρώτοι απόφοιτοι εργάζονταν ήδη όλοι στη συντήρηση της φυλακής: στο σιδηρουργείο, το συνεργείο κ.λπ. «Με λίγα λόγια, τα χέρια μας πιάνουν», προσθέτει χαριτολογώντας έτερος απόφοιτος, που χρειάζεται ακόμα επτά χρόνια για να εκτίσει την ποινή του. «Τη σχολή δεν την αλλάζω με τίποτα» λέει ο 22χρονος Π., «είναι ο καλύτερος τρόπος αξιοποίησης του νεκρού χρόνου της φυλακής». Στον Αυλώνα κρατούνται συνολικά 415 άτομα, εκ των οποίων πάνω από τους μισούς είναι υπόδικοι για πάνω από έναν χρόνο, περιμένοντας την εκδίκαση της υπόθεσής τους, που θα καθορίσει τη μετέπειτα ζωή τους. Πολλοί εξ αυτών φοιτούν στα σχολεία της φυλακής: 100 στο Δημοτικό, 190 σε Γυμνάσιο και Λύκειο.

Στην τελετή απονομής των πτυχίων και έναρξης της νέας «σχολικής» χρονιάς κανείς δεν μπορεί να κρύψει τα συναισθήματά του. Οι απόφοιτοι καμαρώνουν αμήχανα, η επόμενη «φουρνιά» αδημονεί να ξεκινήσει, ενώ οι υπεύθυνοι είναι εμφανώς συγκινημένοι που το στοίχημα, που απαιτούσε μεταξύ άλλων συμπόρευση δύο υπουργείων (Παιδείας και Δικαιοσύνης) «πέτυχε». «Η στιγμή που τοποθέτησαν στα κελιά τους κουφώματα φτιαγμένα από τους ίδιους ήταν καθοριστικής σημασίας» αναφέρει η προϊσταμένη του Κέντρου Κράτησης, κ. Μαρίνα Μπούκη, «ένιωσαν ότι ο κόπος τους πιάνει τόπο και ενέτειναν την προσπάθειά τους». Όπως τόνισε και ο γενικός διευθυντής Σωφρονιστικής Πολιτικής, Ιώ. Σταλίκας, «πρόκειται για ένα ενδιαφέρον εγχείρημα με απτά αποτελέσματα».

Άλλοι κλάδοι

Οι ιθύνοντες ενδιαφέρονται για επέκταση των εκπαιδευτικών σεμιναρίων και σε άλλους κλάδους, όπως η κηπουρική, η μαγειρική κ.ά. Μετά την επιτυχία της περυσινής χρονιάς, φέτος οι ενδιαφερόμενοι έχουν διπλασιαστεί. «Αυτό μου δίνει μεγαλύτερη χαρά», υπογραμμίζει ο κ. Λίνος «γιατί πέρα από την τέχνη μας καλούμαστε να μεταλαμπαδεύσουμε και την ελληνική κουλτούρα».

ΠΗΓΕΣ: http://www.skai.gr/news/greece/article/214799/tehni-kai-meraki-stis-fulakes-anilikon-tou-aulona-/#ixzz2Px9PNYAn
http://www.zougla.gr/greece/article/sta-adita-tou-avlona

10. Αποτελέσματα Ερωτηματολογίων

Στη μελέτη συμμετείχαν 45 άτομα, 24 γυναίκες και 21 άνδρες. Το δείγμα αυτό απαρτιζόταν από ανθρώπους διαφορετικών ηλικιών και διαφορετικής βαθμίδας εκπαίδευσης. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αφορούν σε θέματα που άπτονται του σωφρονιστικού συστήματος και του τρόπου εφαρμογής του. Ακόμα η διαμόρφωση των πινάκων έγινε ανάλογα με τη μορφή των απαντήσεων και στη συνέχεια ομαδοποιήθηκαν τα αποτελέσματα βάση της ηλικίας, του φύλου και της βαθμίδας εκπαίδευσης.

Ξεκινώντας από τα διαγράμματα που αφορούν το δείγμα στο σύνολό του παρατίθενται τα εξής έξι διαγράμματα:

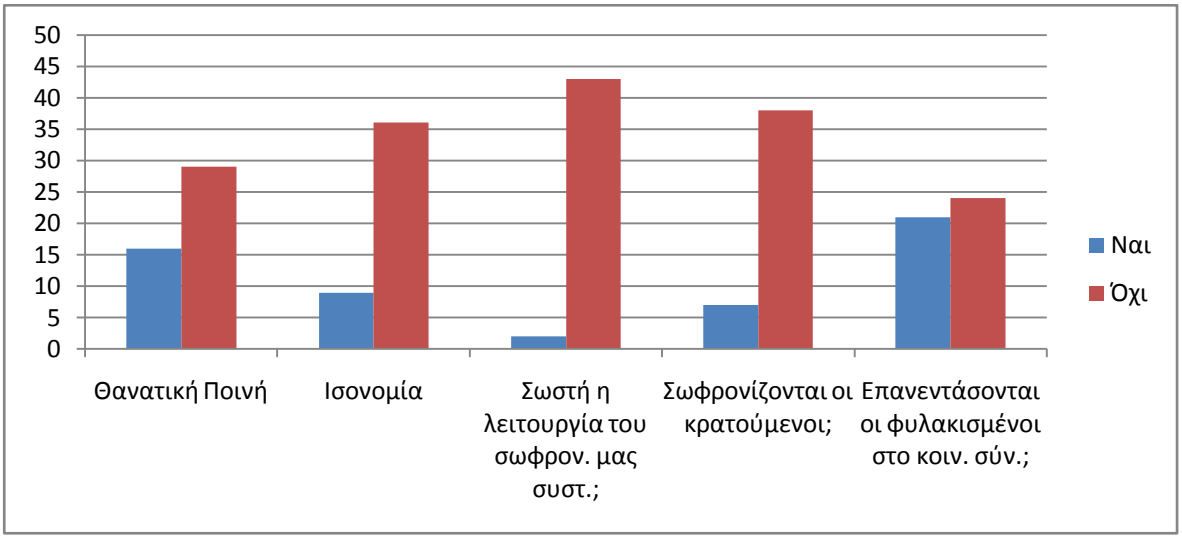
50
45
40
35
30
25
20
15
10
5
0
Θανατική Ποινή
Ισονομία
Σωστή η λειτουργία του σωφρον. μας συστ.;
Σωφρονίζονται οι κρατούμενοι;
Επανεντάσονται οι φυλακισμένοι στο κοιν. σύν.;
Ναι
Όχι

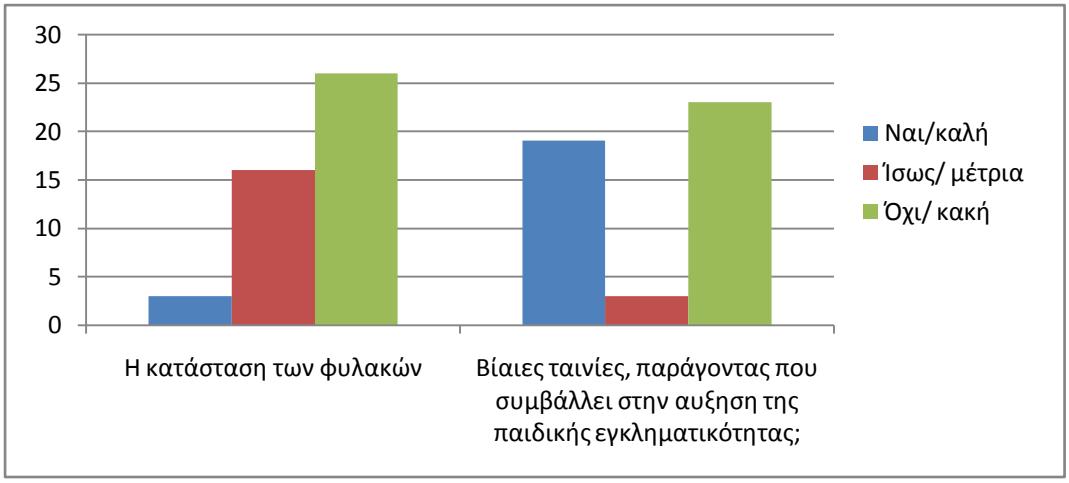
30
25
20
15
10
5
0
Η κατάσταση των φυλακών
Βίαιες ταινίες, παράγοντας που συμβάλλει στην αυξηση της παιδικής εγκληματικότητας;
Ναι/καλή
Ίσως/ μέτρια
Όχι/ κακή

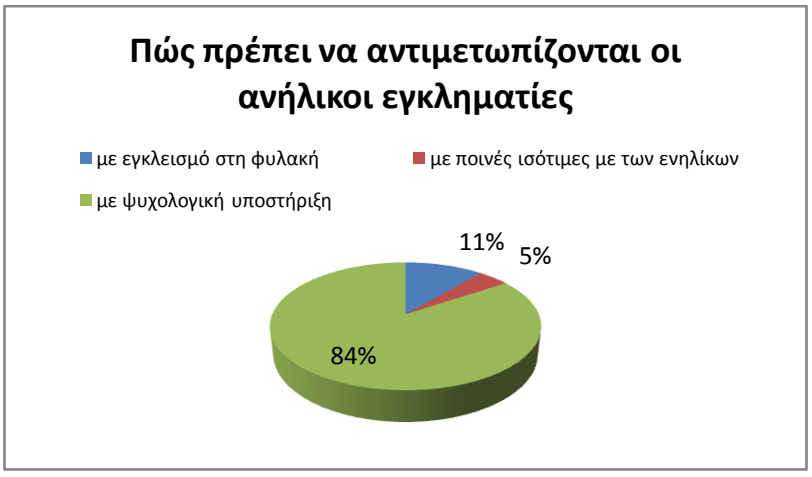
Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι ανήλικοι εγκληματίες
με εγκλεισμό στη φυλακή
με ποινές ισότιμες με των ενηλίκων
με ψυχολογική υποστήριξη
11%
5%
84%

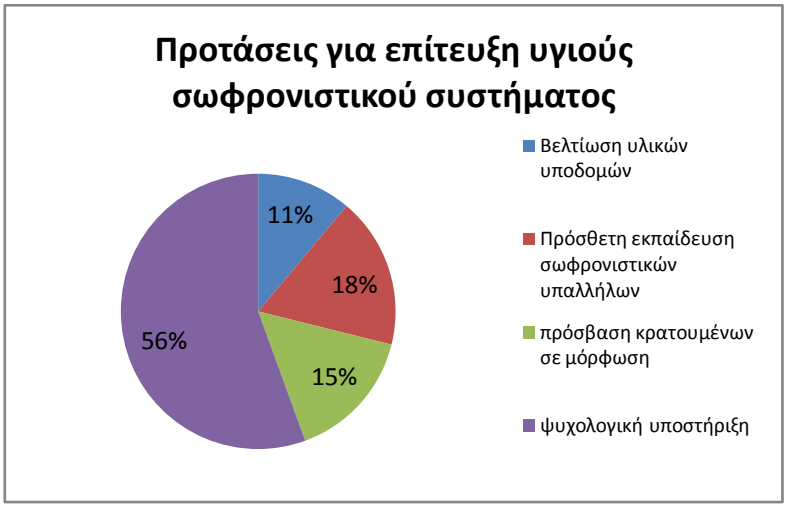

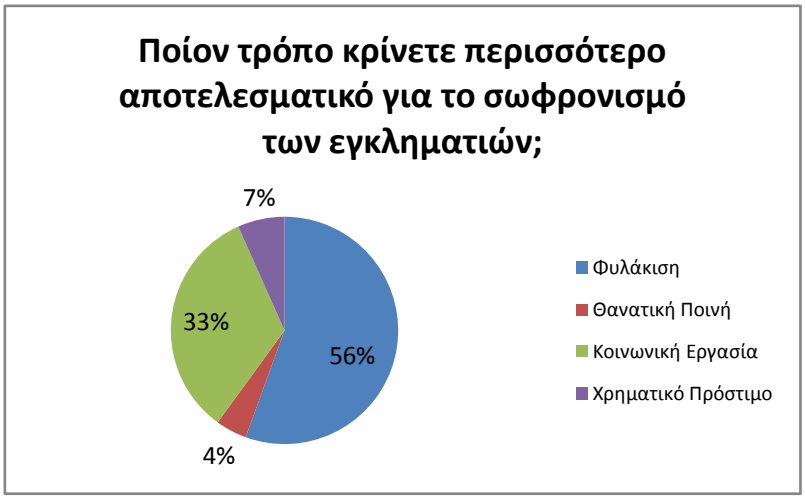

Η περαιτέρω επεξεργασία των ερωτηματολογίων έδωσε με βάση τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, που κατηγοριοποιήθηκαν ανάλογα με το φύλο (άνδρες,

γυναίκες), την ηλικία (έως 25, έως 50 και άνω 50), και το επίπεδο μόρφωσης (απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), τα παρακάτω στοιχεία:

-Γυναίκες:

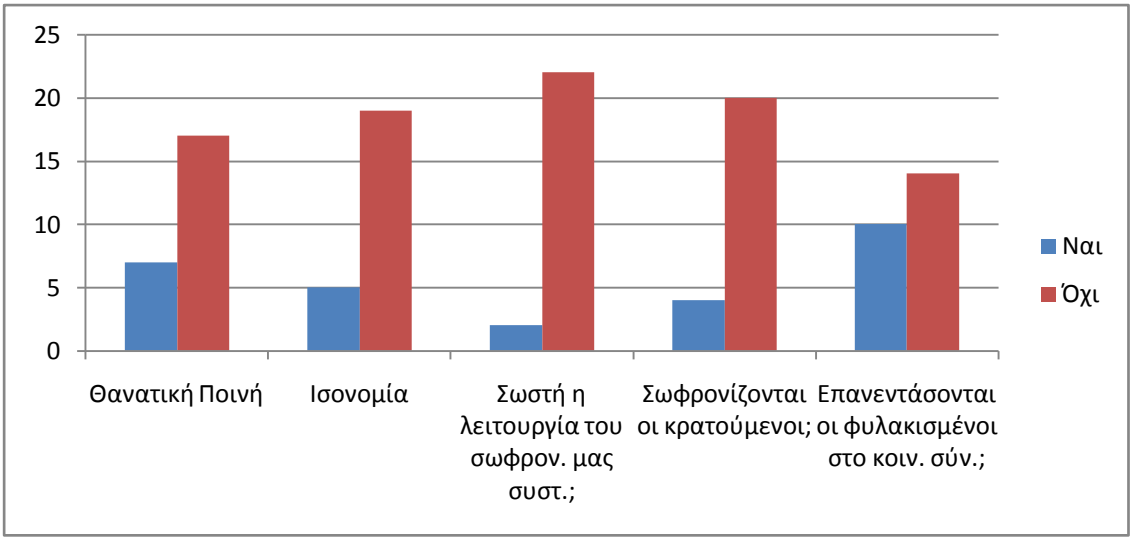

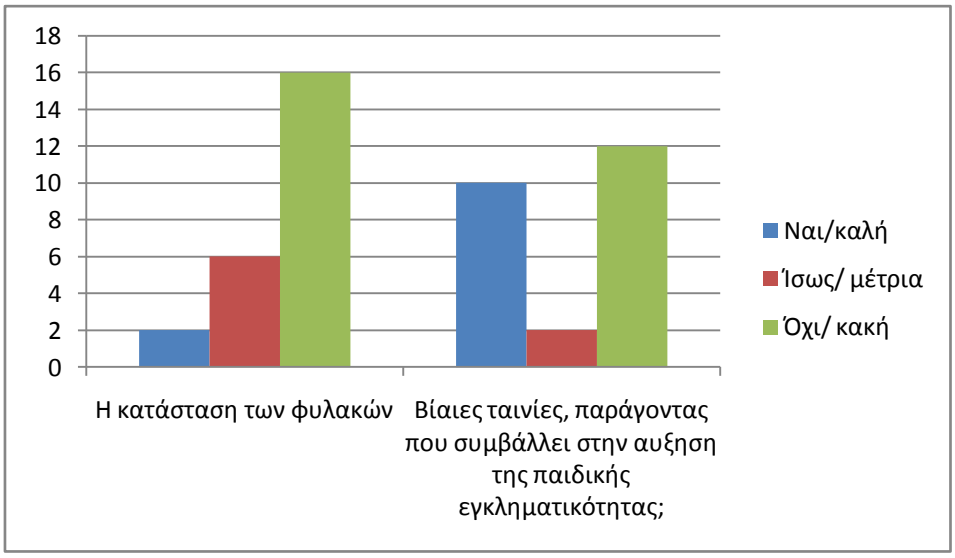

Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι ανήλικοι εγκληματίες;
4%
4%
92%
με εγκλεισμό στη φυλακή
με ποινές ισότιμες με των ενηλίκων
με ψυχολογική υποστήριξη

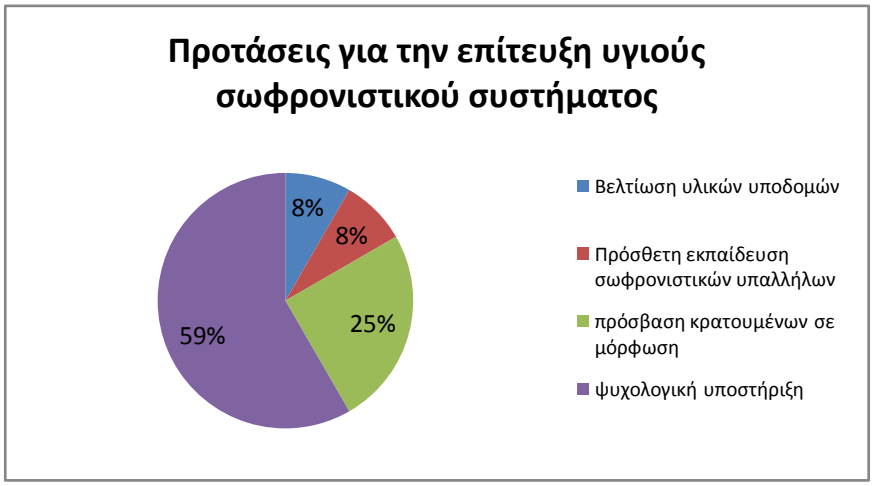
Προτάσεις για την επίτευξη υγιούς σωφρονιστικού συστήματος
8%
8%
25%
59%
Βελτίωση υλικών υποδομών
Πρόσθετη εκπαίδευση σωφρονιστικών υπαλλήλων
πρόσβαση κρατουμένων σε μόρφωση
ψυχολογική υποστήριξη

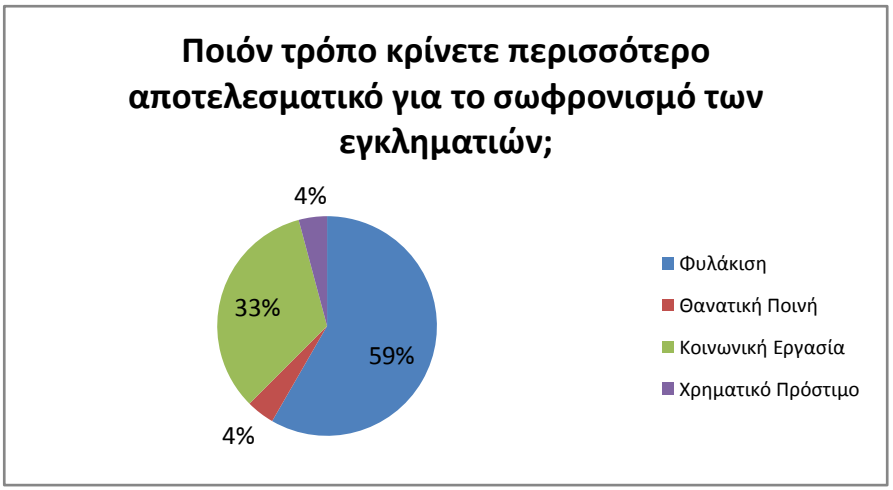
Ποιόν τρόπο κρίνετε περισσότερο αποτελεσματικό για το σωφρονισμό των εγκληματιών;
4%
33%
59%
4%
Φυλάκιση
Θανατική Ποινή
Κοινωνική Εργασία
Χρηματικό Πρόστιμο

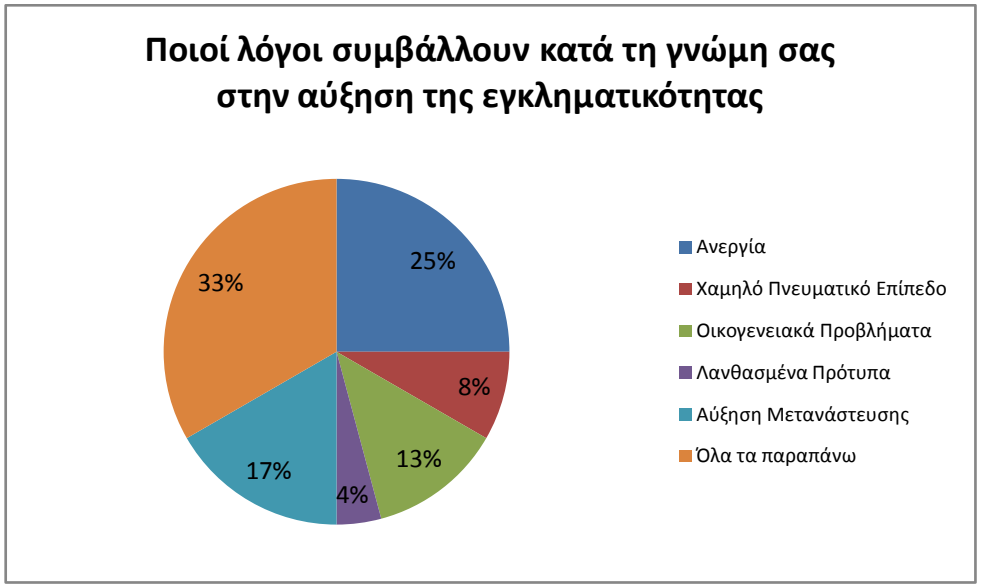
Ποιοί λόγοι συμβάλλουν κατά τη γνώμη σας στην αύξηση της εγκληματικότητας
25%
8%
13%
4%
17%
33%
Ανεργία
Χαμηλό Πνευματικό Επίπεδο
Οικογενειακά Προβλήματα
Λανθασμένα Πρότυπα
Αύξηση Μετανάστευσης
Όλα τα παραπάνω

-Άνδρες:

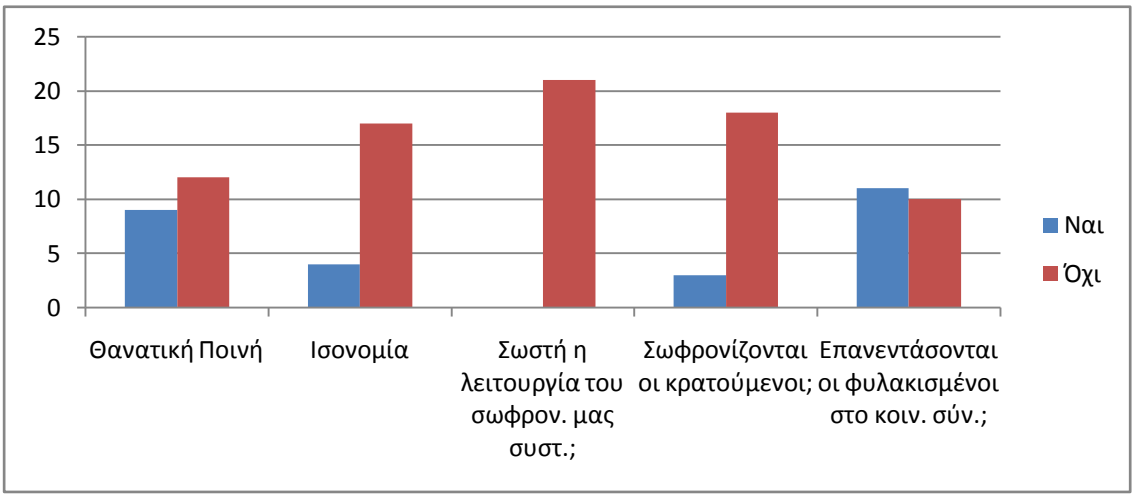
25
20
15
10
5
0
Θανατική Ποινή
Ισονομία
Σωστή η λειτουργία του σωφρον. μας συστ.;
Σωφρονίζονται οι κρατούμενοι;
Επανεντάσονται οι φυλακισμένοι στο κοιν. σύν.;
Ναι
Όχι

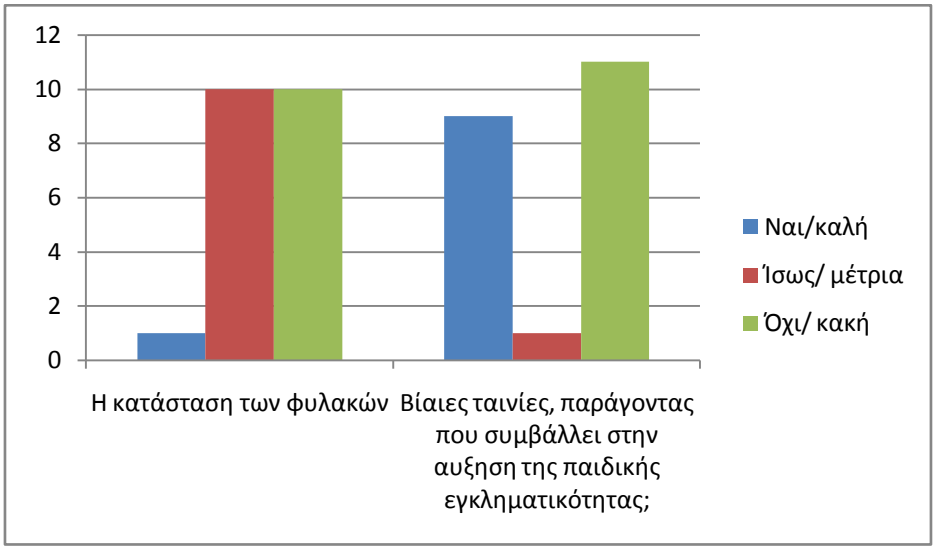
12
10
8
6
4
2
0
Η κατάσταση των φυλακών
Βίαιες ταινίες, παράγοντας που συμβάλλει στην αυξηση της παιδικής εγκληματικότητας;
Ναι/καλή
Ίσως/ μέτρια
Όχι/ κακή

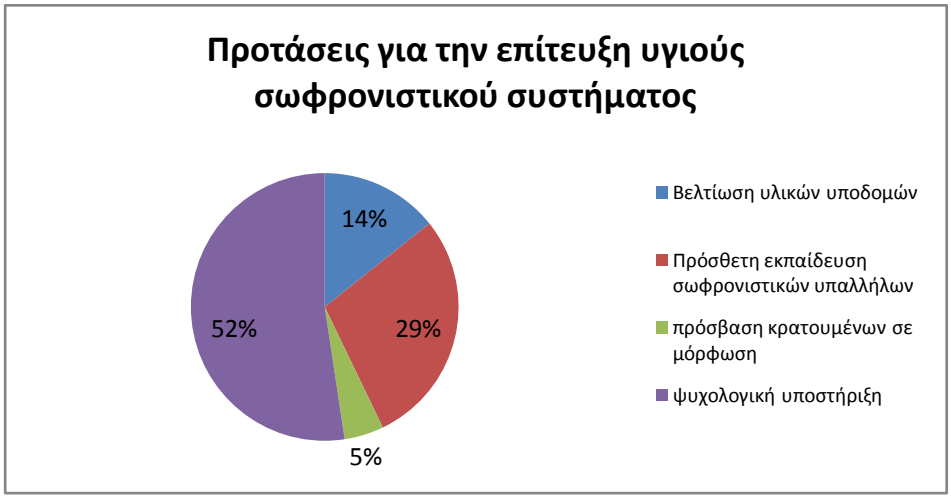
Προτάσεις για την επίτευξη υγιούς σωφρονιστικού συστήματος
14%
29%
5%
52%
Βελτίωση υλικών υποδομών
Πρόσθετη εκπαίδευση σωφρονιστικών υπαλλήλων
πρόσβαση κρατουμένων σε μόρφωση
ψυχολογική υποστήριξη

Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι ανήλικοι εγκληματίες;
19%
5%
76%
με εγκλεισμό στη φυλακή
με ποινές ισότιμες με των ενηλίκων
με ψυχολογική υποστήριξη

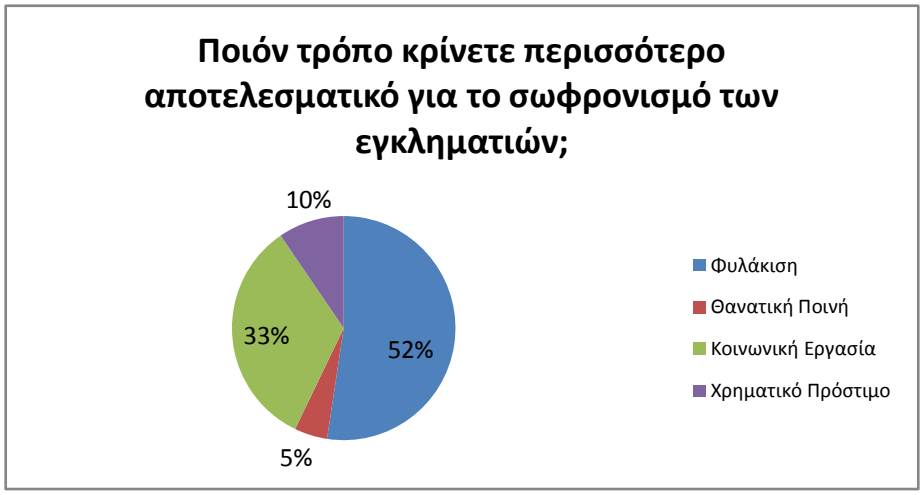

-Ηλικίας έως 25:

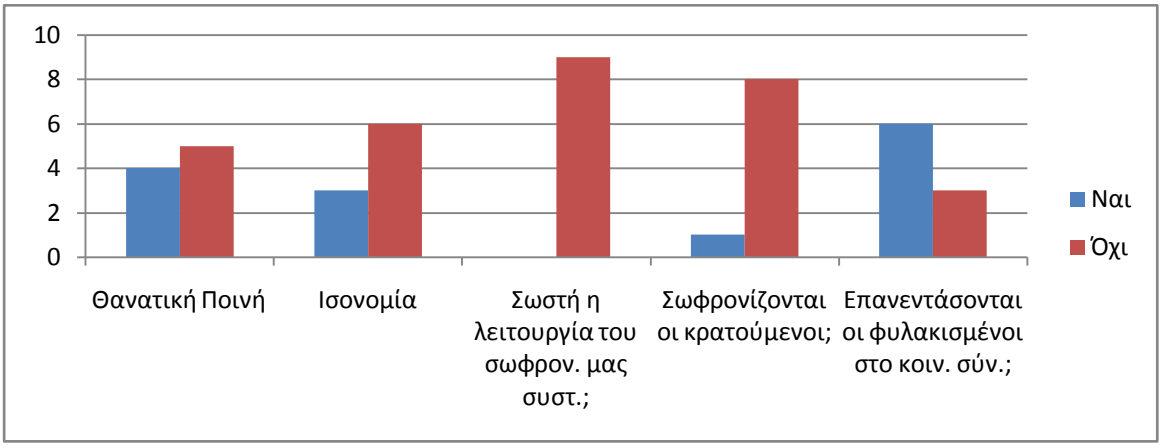
10
8
6
4
2
0
Θανατική Ποινή
Ισονομία
Σωστή η λειτουργία του σωφρον. μας συστ.;
Σωφρονίζονται οι κρατούμενοι;
Επανεντάσονται οι φυλακισμένοι στο κοιν. σύν.;
Ναι
Όχι

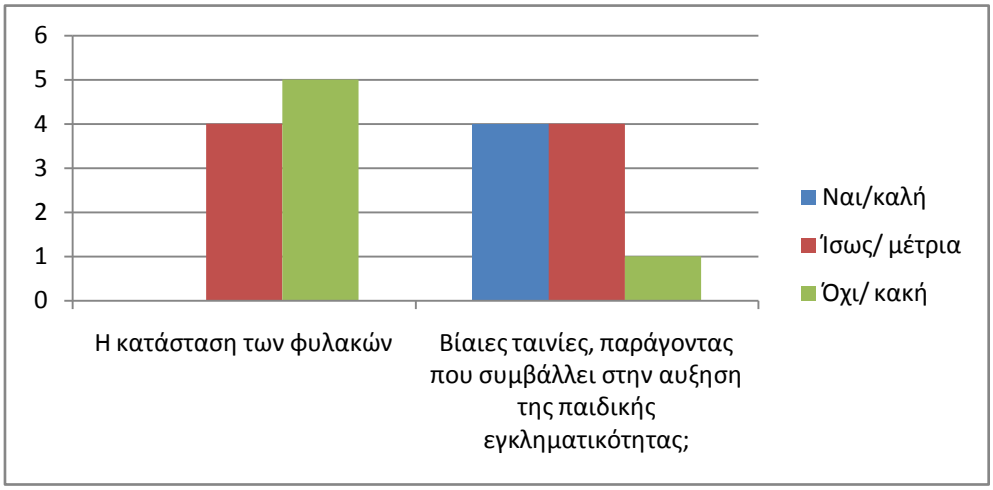
6
5
4
3
2
1
0
Η κατάσταση των φυλακών
Βίαιες ταινίες, παράγοντας που συμβάλλει στην αυξηση της παιδικής εγκληματικότητας;
Ναι/καλή
Ίσως/ μέτρια
Όχι/ κακή

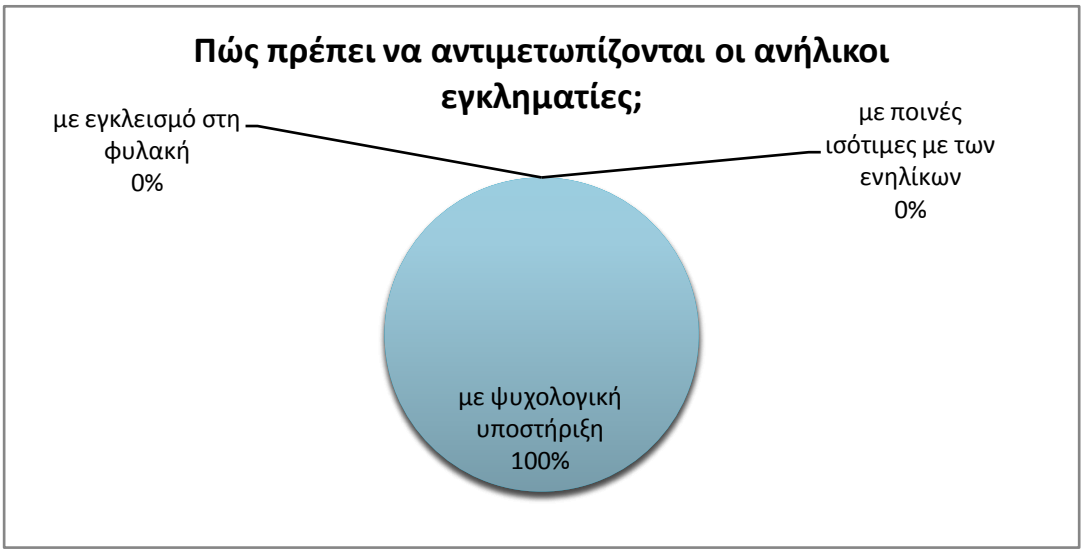
Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι ανήλικοι εγκληματίες;
με εγκλεισμό στη φυλακή 0%
με ποινές ισότιμες με των ενηλίκων 0%
με ψυχολογική υποστήριξη 100%

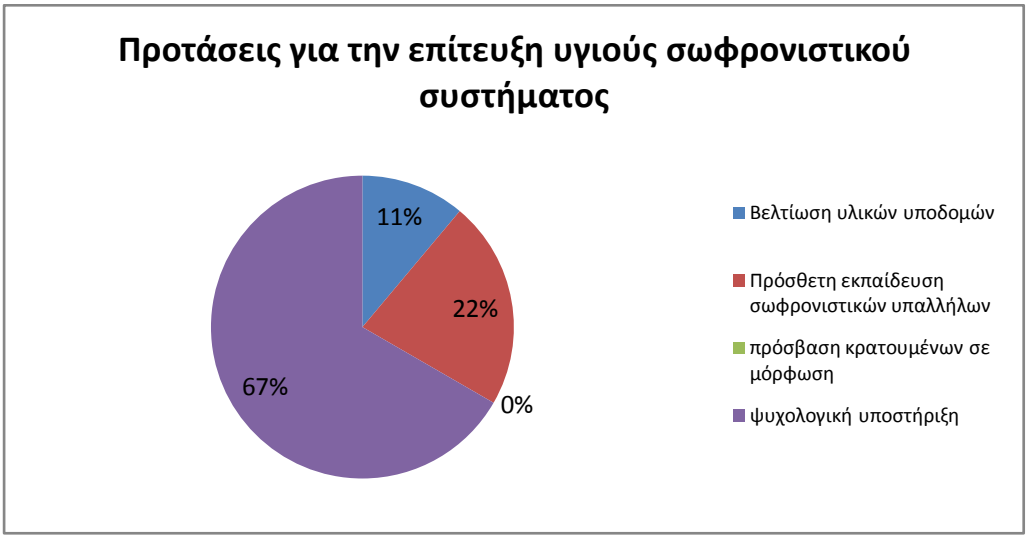
Προτάσεις για την επίτευξη υγιούς σωφρονιστικού συστήματος
11%
22%
0%
67%
Βελτίωση υλικών υποδομών
Πρόσθετη εκπαίδευση σωφρονιστικών υπαλλήλων
πρόσβαση κρατουμένων σε μόρφωση
ψυχολογική υποστήριξη

Ποιόν τρόπο κρίνετε περισσότερο αποτελεσματικό για το σωφρονισμό των εγκληματιών;
45%
11%
33%
11%
Φυλάκιση
Θανατική Ποινή
Κοινωνική Εργασία
Χρηματικό Πρόστιμο

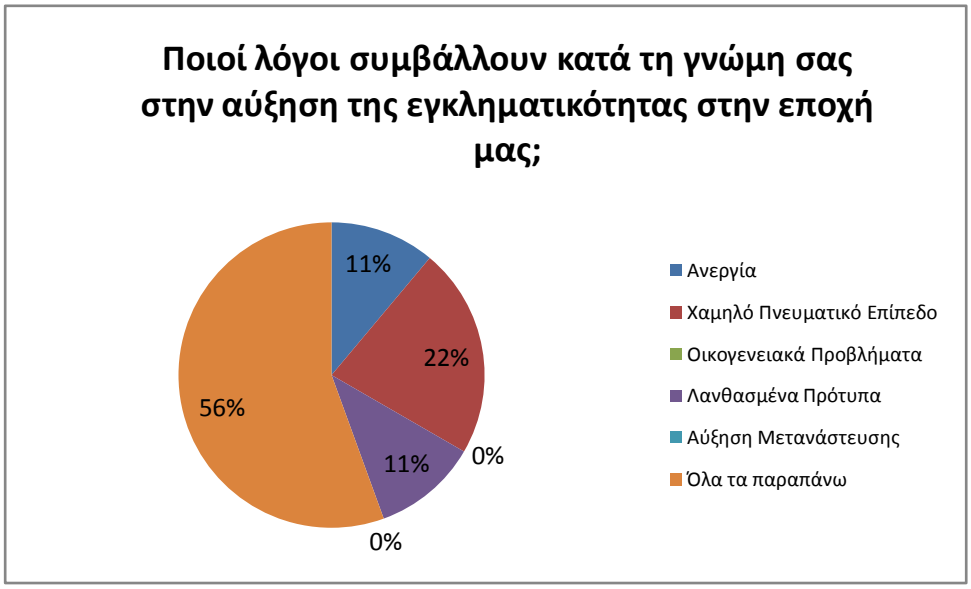
Ποιοί λόγοι συμβάλλουν κατά τη γνώμη σας στην αύξηση της εγκληματικότητας στην εποχή μας;
11%
22%
0%
11%
0%
56%
Ανεργία
Χαμηλό Πνευματικό Επίπεδο
Οικογενειακά Προβλήματα
Λανθασμένα Πρότυπα
Αύξηση Μετανάστευσης
Όλα τα παραπάνω

-Ηλικίας έως 50:

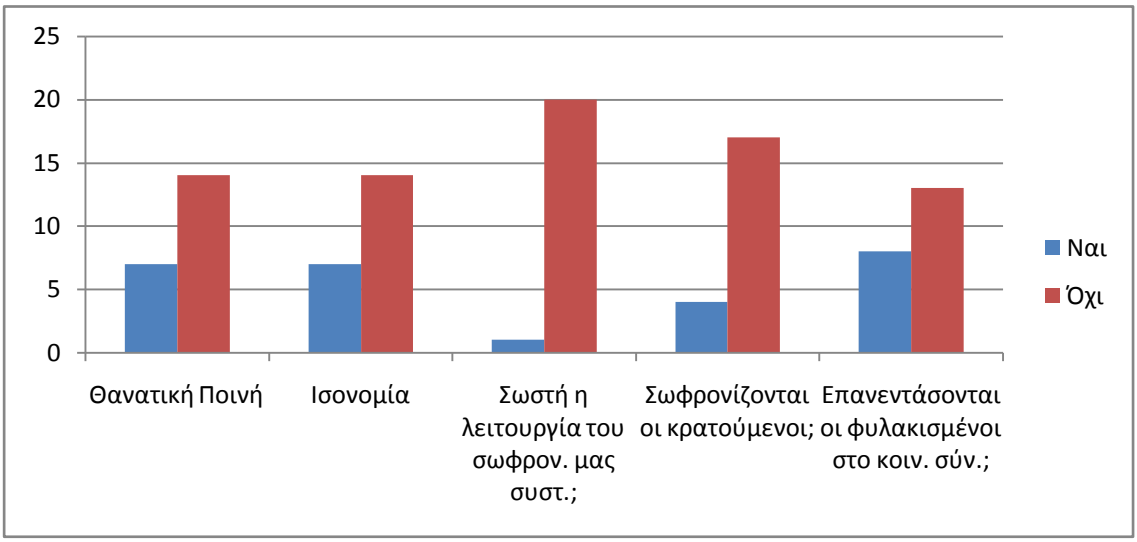

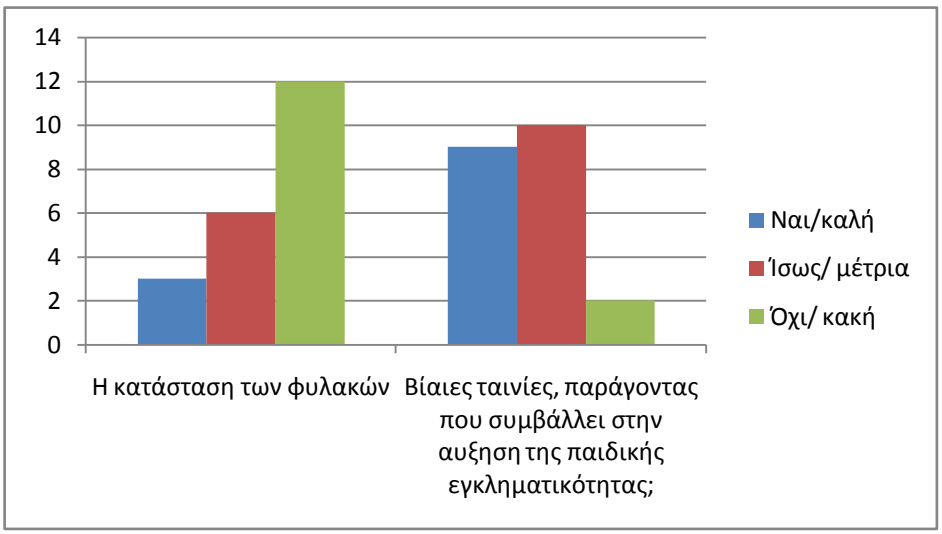

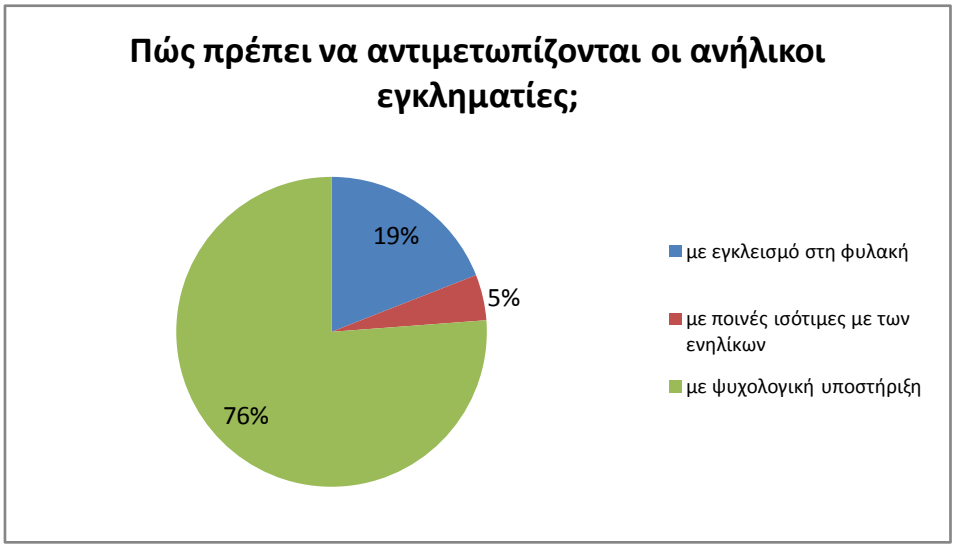

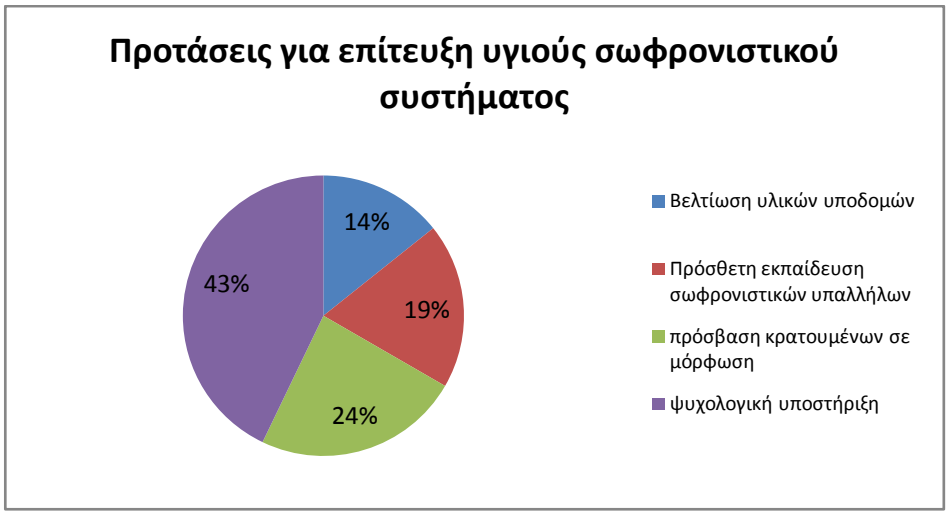
Προτάσεις για επίτευξη υγιούς σωφρονιστικού συστήματος
14%
19%
24%
43%
Βελτίωση υλικών υποδομών
Πρόσθετη εκπαίδευση σωφρονιστικών υπαλλήλων
πρόσβαση κρατουμένων σε μόρφωση
ψυχολογική υποστήριξη

Ποιόν τρόπο κρίνετε περισσότερο αποτελεσματικό για το σωφρονισμό των εγκληματιών;
5%
33%
57%
5%
Φυλάκιση
Θανατική Ποινή
Κοινωνική Εργασία
Χρηματικό Πρόστιμο

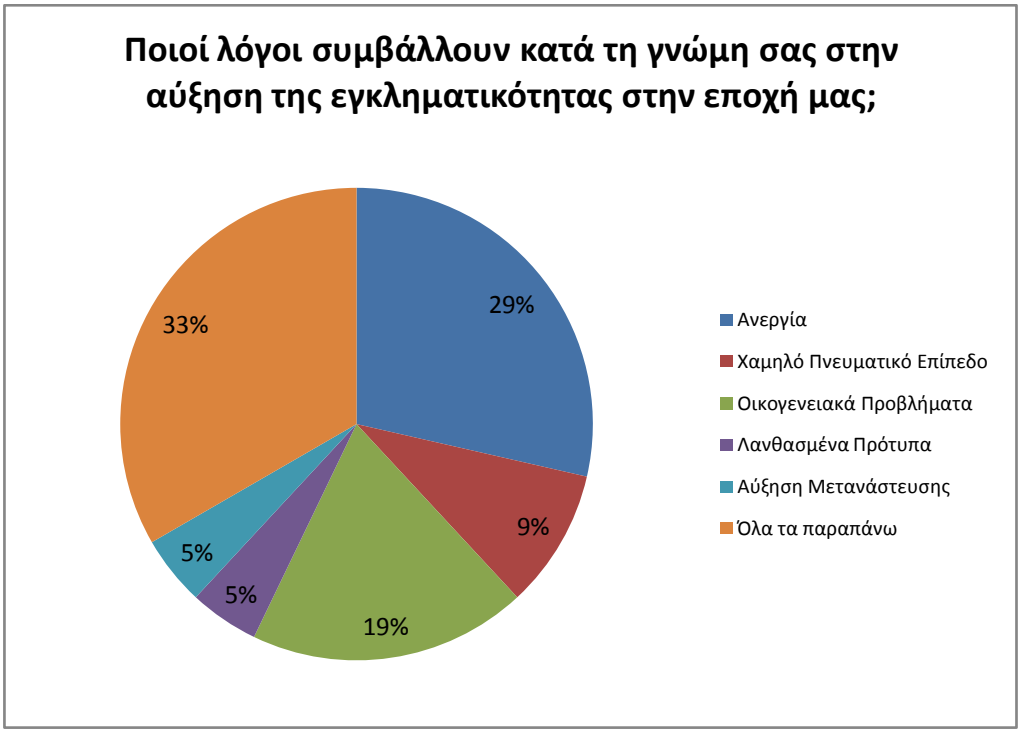

-Ηλικίας άνω 50:

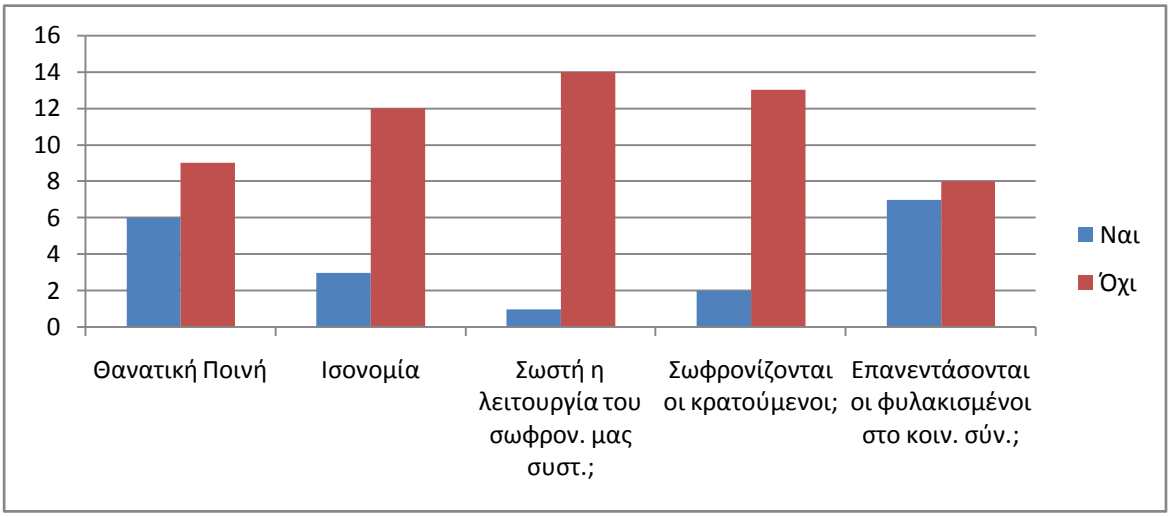

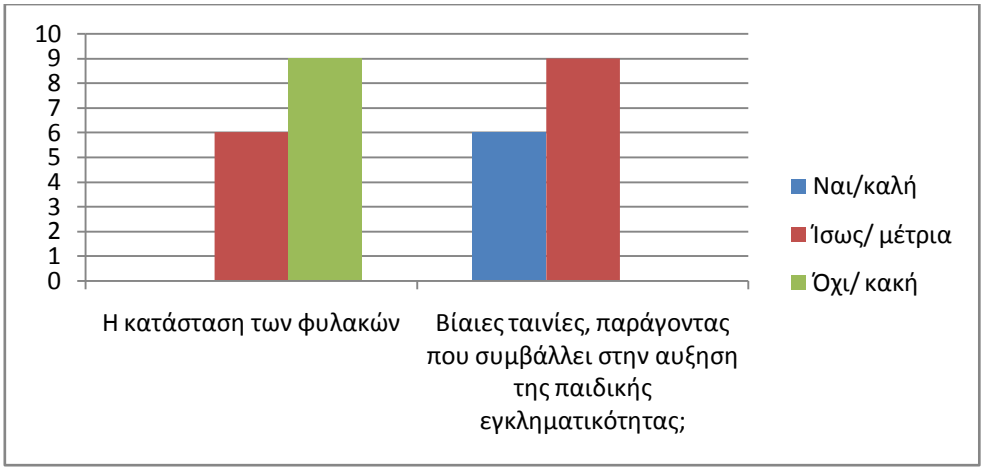
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
Η κατάσταση των φυλακών
Βίαιες ταινίες, παράγοντας που συμβάλλει στην αυξηση της παιδικής εγκληματικότητας;
Ναι/καλή
Ίσως/ μέτρια
Όχι/ κακή

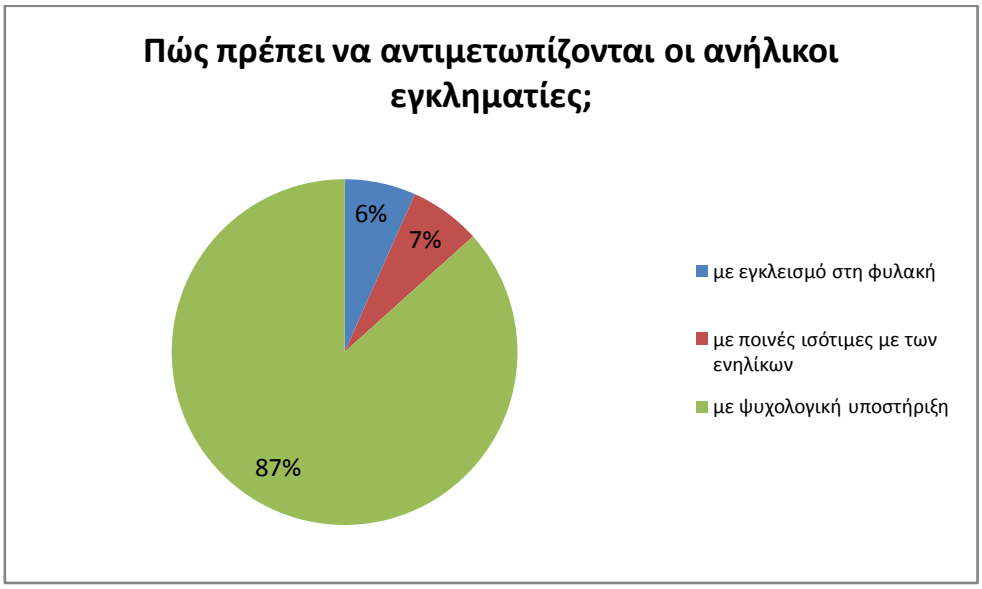
Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι ανήλικοι εγκληματίες;
6%
7%
87%
με εγκλεισμό στη φυλακή
με ποινές ισότιμες με των ενηλίκων
με ψυχολογική υποστήριξη

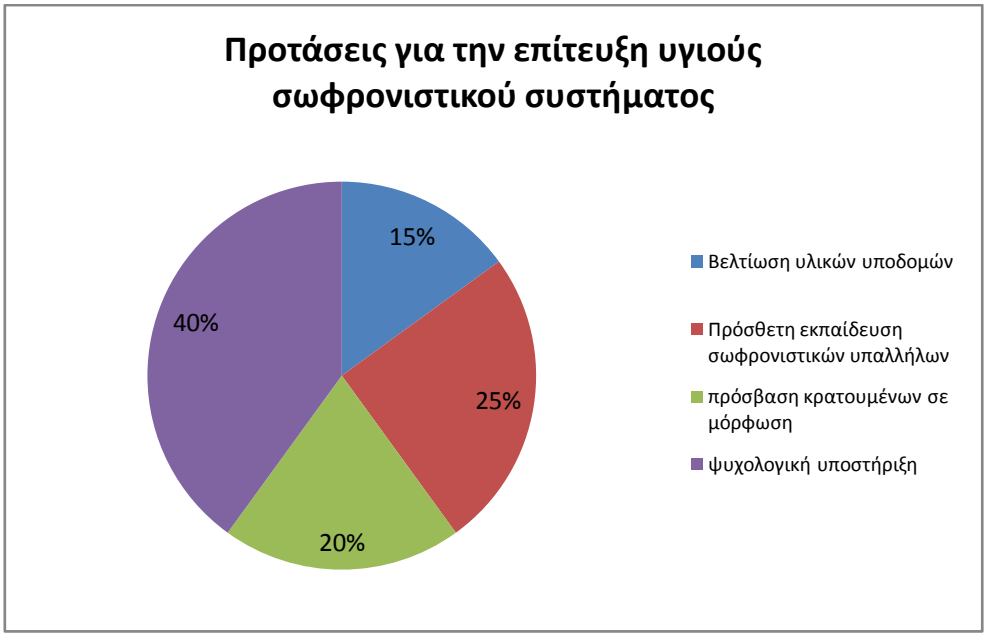
Προτάσεις για την επίτευξη υγιούς σωφρονιστικού συστήματος
15%
25%
20%
40%
Βελτίωση υλικών υποδομών
Πρόσθετη εκπαίδευση σωφρονιστικών υπαλλήλων
πρόσβαση κρατουμένων σε μόρφωση
ψυχολογική υποστήριξη

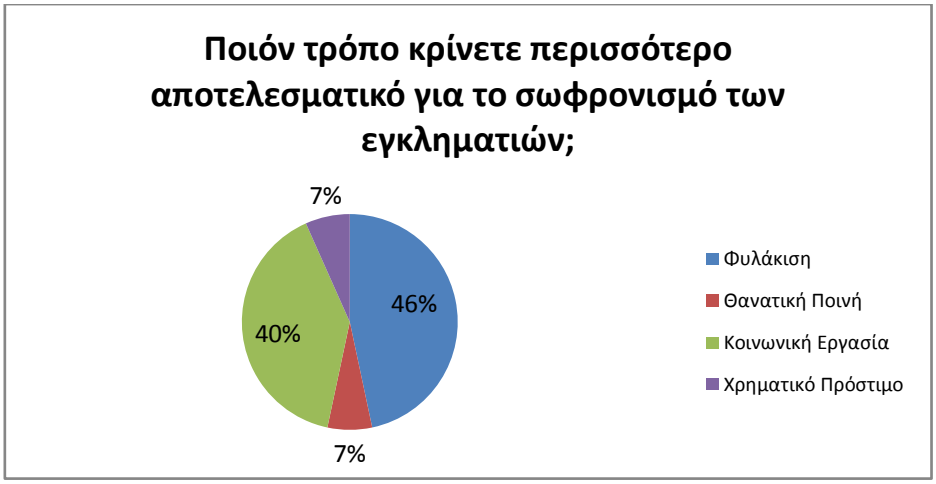

-Απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:

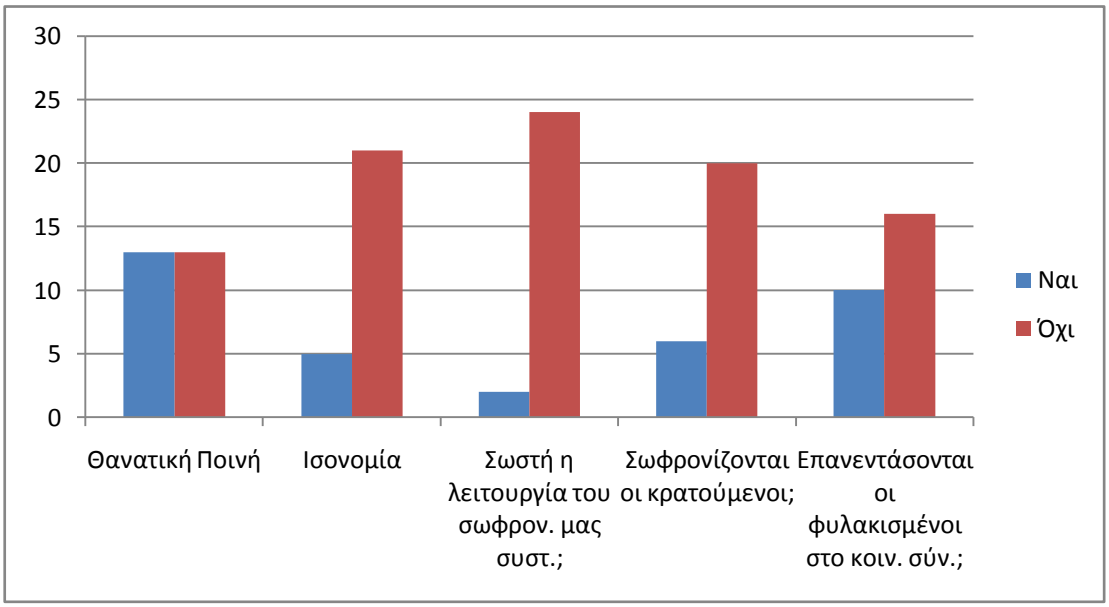

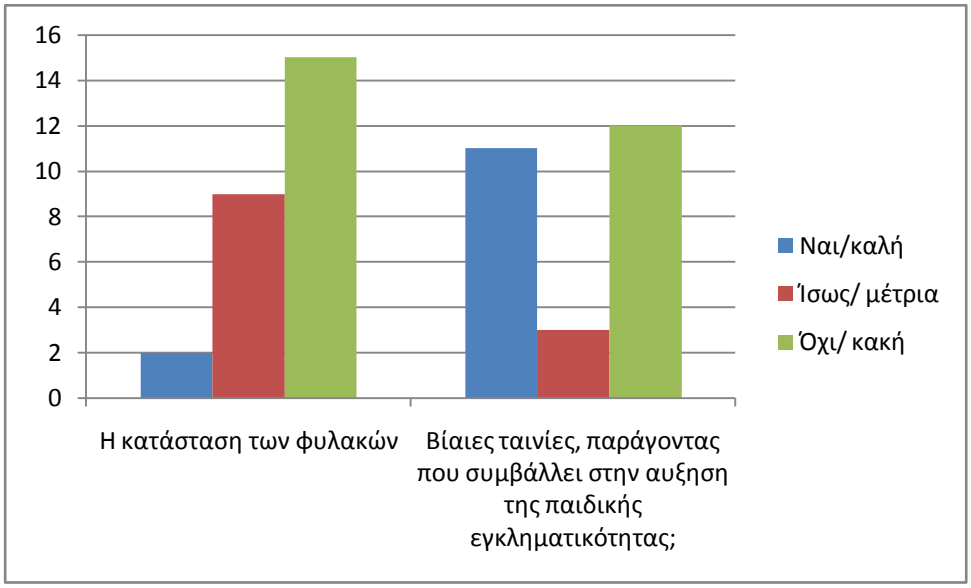
16
14
12
10
8
6
4
2
0
Η κατάσταση των φυλακών
Βίαιες ταινίες, παράγοντας που συμβάλλει στην αυξηση της παιδικής εγκληματικότητας;
Ναι/καλή
Ίσως/ μέτρια
Όχι/ κακή

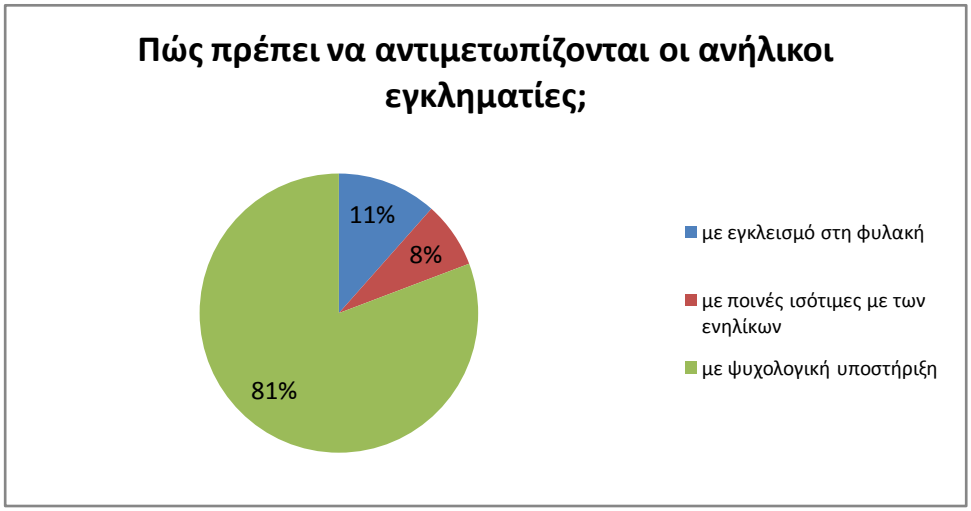
Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι ανήλικοι εγκληματίες;
11%
8%
81%
με εγκλεισμό στη φυλακή
με ποινές ισότιμες με των ενηλίκων
με ψυχολογική υποστήριξη

Προτάσεις για επίτευξη υγιούς σωφρονιστικού συστήματος
15%
12%
19%
54%
Βελτίωση υλικών υποδομών
Πρόσθετη εκπαίδευση σωφρονιστικών υπαλλήλων
πρόσβαση κρατουμένων σε μόρφωση
ψυχολογική υποστήριξη

-Απόφοιτοι Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης:

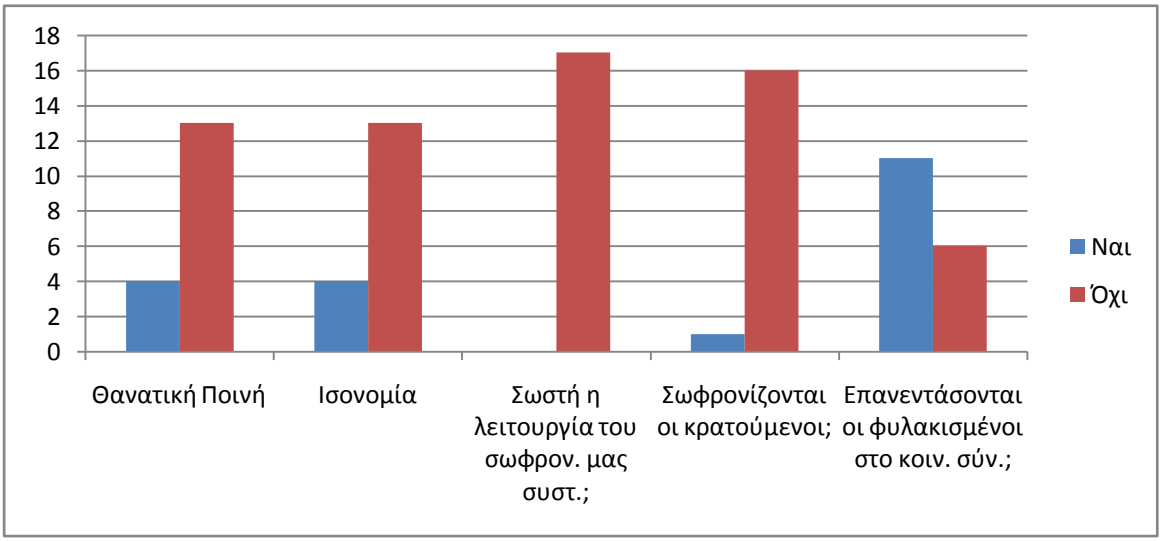

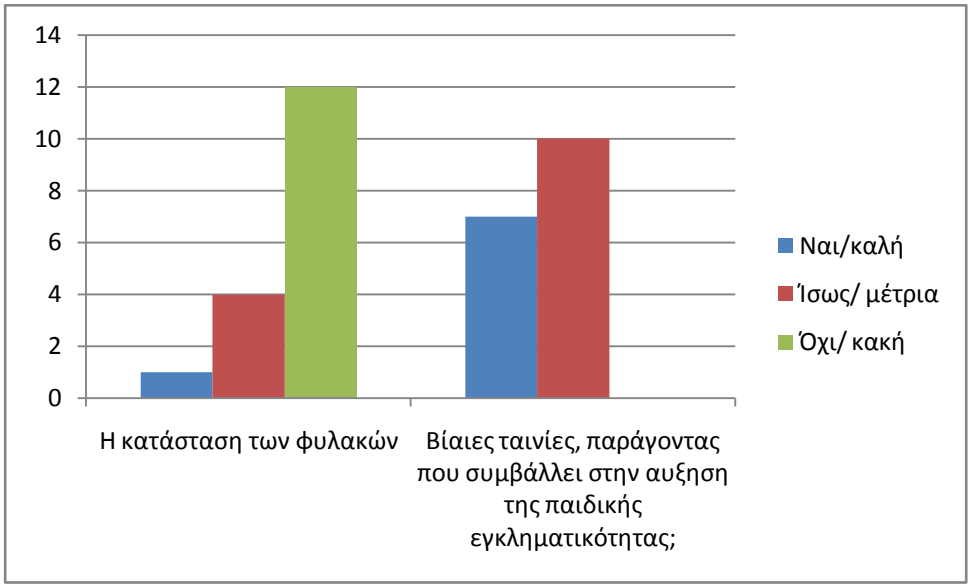
14
12
10
8
6
4
2
0
Η κατάσταση των φυλακών
Βίαιες ταινίες, παράγοντας που συμβάλλει στην αυξηση της παιδικής εγκληματικότητας;
Ναι/καλή
Ίσως/ μέτρια
Όχι/ κακή

Πώς πρέπει να αντιμετωπίζονται οι ανήλικοι εγκληματίες;
0%
12%
88%
με εγκλεισμό στη φυλακή
με ποινές ισότιμες με των ενηλίκων
με ψυχολογική υποστήριξη

Προτάσεις για την επίτευξη υγιούς σωφρονιστικού συστήματος
18%
18%
29%
35%
Βελτίωση υλικών υποδομών
Πρόσθετη εκπαίδευση σωφρονιστικών υπαλλήλων
πρόσβαση κρατουμένων σε μόρφωση
ψυχολογική υποστήριξη

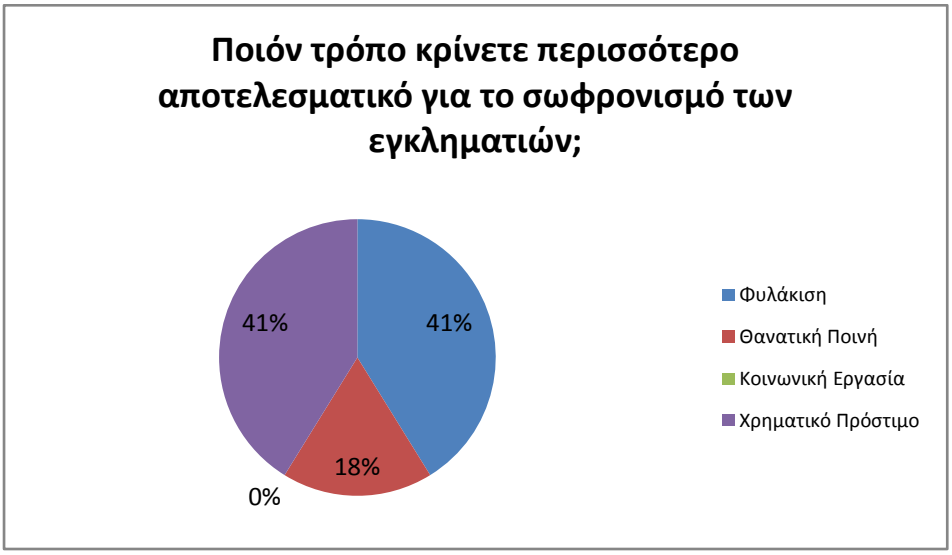
Ποιόν τρόπο κρίνετε περισσότερο αποτελεσματικό για το σωφρονισμό των εγκληματιών;
41%
41%
18%
0%
Φυλάκιση
Θανατική Ποινή
Κοινωνική Εργασία
Χρηματικό Πρόστιμο

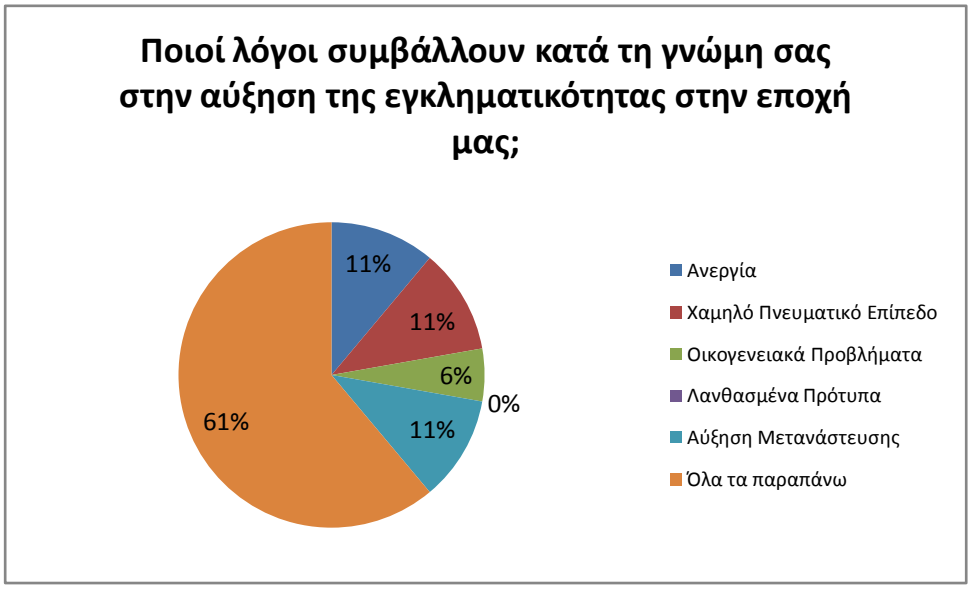
Ποιοί λόγοι συμβάλλουν κατά τη γνώμη σας στην αύξηση της εγκληματικότητας στην εποχή μας;
11%
11%
6%
0%
11%
61%
Ανεργία
Χαμηλό Πνευματικό Επίπεδο
Οικογενειακά Προβλήματα
Λανθασμένα Πρότυπα
Αύξηση Μετανάστευσης
Όλα τα παραπάνω

11. Γενική θεώρηση του θέματος

…και η φυλακή

Οι κοινωνικές συνθήκες λοιπόν προετοιμάζουν την πρώτη ύλη της εγκληματικότητας, ένα μικρό μέρος των φορέων της οποίας καταλήγει στις φυλακές μέσω της αστυνομίας και των δικαστών. Αυτή η πρώτη ύλη των εγκλειομένων στις φυλακές υφίσταται μία άμεση και έμμεση διαμόρφωση (ουσιαστικά εκπαιδεύεται και διαμορφώνεται ως η κοινωνική ομάδα των «ποινικών»).Επιπρόσθετα, έλξη στους περισσότερους κρατούμενους ασκεί και η επίσημη εξουσία της φυλακής. Οι φύλακες και η διοίκηση. Εδώ υπάρχει διμερές ενδιαφέρον. Η ανασφάλεια των κατά κανόνα λίγων και ανειδίκευτων φυλάκων, «παντρεύεται» με την αδυναμία και ανασφάλεια αρκετών κρατουμένων μέσω της λειτουργίας της κατάδοσης αλλά και άλλων συνεργειών. Ήδη όλο το σκηνικό της ψυχολογικής και πρακτικής εκπαίδευσης του νέου κρατούμενου για την κοινωνική του ένταξη ως «ποινικού» μέσα στη φυλακή και του προσανατολισμού της κοινωνικής του ένταξης όταν βγει έξω από αυτήν, έχει στηθεί. Οι κρατούμενοι θα αποφοιτήσουν από ένα πανεπιστήμιο περαιτέρω ανάπτυξης μιας κατά το μεγαλύτερο μέρος της «πειθήνιας» στο κοινωνικοπολιτικό σύστημα εγκληματικότητας. Δηλαδή μιας εγκληματικότητας που δεν ανησυχεί το πολιτικό και κοινωνικό σύστημα, ενώ σε ένα μεγάλο μέρος της είτε συνεργάζεται με αυτό, είτε είναι απολύτως πρόθυμη να το εξυπηρετήσει με το «αζημίωτο» φυσικά . Δεδομένων των συνθηκών κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικού στιγματισμού, οι πρώην κρατούμενοι που στην συντριπτική τους πλειοψηφία είναι φτωχοί, θα αναζητήσουν τους όρους επιβίωσής τους πάλι σε παραβατικά περιβάλλοντα και θα αναπτύξουν πάλι αντίστοιχες παραβατικές συμπεριφορές. Το διαβατήριο της φυλακής όπου αναφέρεται η καταδίκη τους και το οποίο πρέπει να επιδεικνύουν παντού, οδηγεί στην αδυναμία εξεύρεσης νόμιμης μισθωτής εργασίας, την ίδια στιγμή που η συνήθως φτωχή οικογένειά τους έχει εξαντληθεί οικονομικά για να τους συντηρήσει μέσα στη φυλακή και για να πληρώσει τα έξοδα της νομικής τους κάλυψης. Το αδύνατο εξεύρεσης εργασίας και η «αλητεία», αναφέρονται ως οι πιο συνηθισμένοι συντελεστές υποτροπής. Η πιθανότητα της υποτροπής και της επιστροφής στη φυλακή, είναι τώρα μεγαλύτερη για τον αποφυλακισθέντα από όταν μπήκε. Πάντως για αρκετούς από αυτούς, ο δρόμος της μόνιμης ή περιστασιακής «συνεργασίας» με την αστυνομία κατά τη διάρκεια της ελεύθερης κοινωνικής τους ζωής, είναι πολύ γνωστός και πολυσύχναστος.

…Και μέχρι να αλλάξουμε αυτήν την κοινωνία, τι κάνουμε;

Ο άνθρωπος εντός των βιοψυχικών του ορίων, είναι μία αχανής κοινωνική δυνατότητα. Γιαυτό και μπορούν να υπάρξουν πολύ διαφορετικές κοινωνίες, που ίσως σήμερα δεν μπορούμε να τις διανοηθούμε. Γι αυτό και δικαιούται κάποιος να

πιστεύει πως μπορεί να υπάρξει κάποτε μία κοινωνία που δεν θα έχει ανάγκη τις φυλακές, τουλάχιστον με τη σημερινή μορφή του εγκλεισμού. Υπάρχει όμως πάντα η ανάγκη και για άμεση καλυτέρευση της ζωής των φυλακισμένων, του δήθεν σωφρονιστικού συστήματος συνολικά και των κοινωνικών όρων ζωής των πολιτών που μπορεί να υφίστανται τις επιπτώσεις της όποιας εγκληματικότητας. Σε σχέση με αυτήν την άμεση ανάγκη, θα αναφερθούν ή θα επαναληφθούν συνοπτικά τα πάρα κάτω:

1ον.Το οποιοδήποτε κανονιστικό-επίσημο και ανεπίσημο- πλαίσιο της ζωής μιας κοινωνίας, εκφράζει εξελισσόμενους συσχετισμούς κοινωνικοπολιτικής και ιδεολογικής ισχύος, οι οποίοι διαμορφώνονται μέσα από μικρές και μεγάλες συγκρουσιακές και ενωτικές διαδικασίες μεταξύ των κοινωνικών υποκειμένων. (Ενότητα και σύγκρουση, βρίσκονται πάντα σε μία αδιάσπαστη διαλεκτική σχέση. Είναι οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος). Αυτές οι συγκρουσιακές-ενωτικές διαδικασίες διαμεσολαβούνται από τις κάθε φορά υπάρχουσες κοινωνικές κατασκευές κάθε είδους, και θεμελιώνονται πάνω στη ζωτική τάση των κοινωνικών υποκειμένων-ατομικών και συλλογικών-,να επεκτείνουν τις ενότητες με τους όρους της ζωής τους και την αντίστοιχη ισχύ τους, και, -(πράγμα που είναι η άλλη όψη του ίδιου νομίσματος)-, να μειώσουν την αποξένωσή τους με τους όρους της ζωής τους και την αντίστοιχη αδυναμία τους.

2ον.Επειδή η ίδια η ζωτική τάση ορίζει συγκρούσεις-ενότητες στα διαπροσωπικά και τα κοινωνικά πεδία, δεν μπορεί να υπάρξει καμιά κοινωνία χωρίς τυπικούς ή άτυπους κανόνες και κατά περίπτωση συμφωνίες, οι οποίες έχουν δυναμικό, δηλαδή εξελισσόμενο χαρακτήρα. Τα θεμέλια της ανθρώπινης φύσης και η συνεχής εξέλιξη των επιστημών και της τεχνολογίας, εγγυώνται ότι συνεχώς οι νόμοι, οι συμφωνίες, τα κοινωνικά συστήματα, οι πολιτισμοί και οι κοινωνίες πάντα θα αλλάζουν, ανάλογα με την εξέλιξη των συγκρούσεων-ενοτήτων σε όλα τα επίπεδα. Από το πιο μικρό επίπεδο των διαπροσωπικών σχέσεων μέχρι το πιο μεγάλο των διεθνών σχέσεων. Οι συγκρούσεις-ενότητες αυτές βέβαια, εκφράζονται και όσον αφορά στην κατεύθυνση ανάπτυξης των επιστημών, της τεχνολογίας και της παραγωγής, και επηρεάζονται από αυτήν την κατεύθυνση.

3ον. Η παραβατικότητα-εγκληματικότητα σε σχέση με ένα εφαρμοζόμενο σύστημα κανόνων, δεν μπορεί να οριστεί μόνο μέσω της παραβατικής πράξης του ατομικού υποκειμένου, γιατί υπάρχουν πολύ διαφορετικά πεδία αναγκών, αλλά και πολύ διαφορετικά συνειδητά και ασυνείδητα αξιακά συστήματα και κοινωνικές αναπαραστάσεις με βάση τα οποία προβαίνει κάποιος στην δεδομένη εγκληματική πράξη. Το κίνητρο φωτίζει την πράξη, και το αξιακό πλαίσιο του κοινωνικού υποκειμένου το οποίο πρέπει να εξηγείται με βάση την κοινωνική και πολιτισμική του ένταξη, φωτίζει το κίνητρο. Με αυτόν τον τρόπο, τα αίτια της παραβατικής πράξης στις περισσότερες περιπτώσεις έχουν κοινωνική αναφορά. Αυτό το ξεχνούν πολλές φορές οι σοφοί πολιτικοί, νομικοί και δικαστές μας, διολισθαίνοντας σε μία Αγγλοαμερικάνικου τύπου ατομικιστική θεώρηση του εγκλήματος και της νομικής

επιστήμης, σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή, η οποία έχει παραδοσιακά ολιστικές θεωρήσεις. Και το ξεχνούν, γιατί έτσι παραβλέπουν τον σοβαρό ταξικό χαρακτήρα του προβλήματος της εγκληματικότητας-ανομίας και αποποιούνται τις όποιες ταξικές υπηρεσίες, εντάξεις και ευθύνες τους, ακριβώς όπως η γάτα κουκουλώνει τις ακαθαρσίες της.

4ον.Η συνολική παραβατικότητα-εγκληματικότητα χτυπιέται με πολιτικές και μέτρα που περιορίζουν την εξαθλίωση και την αποξένωση από τη μια πλευρά, και από την άλλη πλευρά με μέτρα και πολιτικές που περιορίζουν την αυθαιρεσία και την ασυδοσία των κοινωνικά ισχυρών και που ισχυροποιούν επίσης τους κοινωνικούς δεσμούς μεταξύ των ανθρώπων και των κοινωνικών ομάδων μέσα σε μια κοινωνία.

Μια τέτοια συνολική οπτική είναι ανύπαρκτη σήμερα και αυτό αντανακλά στο γενικότερο «σωφρονιστικό» σύστημα σήμερα και στις φυλακές ειδικότερα.. Άθλιες και ντροπιαστικές για όλους υποδομές και συνθήκες κράτησης, ουσιαστική ανυπαρξία προγραμμάτων επιμόρφωσης-επαγγελματικής εκπαίδευσης-ψυχαγωγίας, αδυναμία σχεδιασμένης και στοχευμένης αντιμετώπισης ειδικών κατηγοριών κρατουμένων (π.χ. ελάχιστα και χωρίς κατάλληλες υποδομές προγράμματα απεξάρτησης μέσα στις φυλακές),τεράστια έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και υποδομών και υπηρεσιών υγείας, ανυπαρξία ουσιαστικών μέτρων για την κοινωνική ένταξη των αποφυλακιζόμενων.(Δεν τους εξασφαλίζεται ούτε καν δικαίωμα δωρεάν ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης για κάποιο διάστημα).

Υπάρχουν πολλές μικρές αλλά και σοβαρότερες πρακτικού τύπου παρατηρήσεις για την καθημερινή άθλια πραγματικότητα των φυλακών, που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε αυτό το κείμενο, αλλά όπως ίσως θα έγινε κατανοητό, δεν ήταν αυτός ο κύριος σκοπός του. Ο κύριος σκοπός του ήταν να τονιστεί το γενικότερο πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο θα πρέπει να αποτιμώνται τα όποια μέτρα για τον «σωφρονισμό», τις φυλακές και τους ποινικούς παραβάτες. Η σημερινή πολύπλευρη κρίση της κοινωνίας μας, εντείνει την ανάγκη για μια διαφορετική και βαθύτερη θεώρηση της αντιεγκληματικής πολιτικής συνολικά, αλλά και του σωφρονιστικού συστήματος ειδικότερα.

12.ΕΠΙΛΟΓΟΣ

«…Από την πιο πάνω επισκόπηση των σύγχρονων τάσεων στο χώρο των ποινικών κυρώσεων διαγράφεται μια σαφής κατεύθυνση για εγκατάλειψη εκδικητικών, ανωφελών, δαπανηρών ή προσβλητικών για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια ποινών και για υιοθέτηση, αντίθετα, κυρώσεων που βοηθούν αποφασιστικά στην κοινωνική επανένταξη του εγκληματία. Ποινές όπως η θανατική και ο εγκλεισμός του δράστη σε ψυχοφθόρα σωφρονιστικά καταστήματα παραχωρούν έτσι βαθμιαία τη θέση τους σε άλλες μορφές κυρώσεων, όπως η άσκηση κοινωφελούς δραστηριότητας σε χώρους έξω από τη φυλακή και η ποινή σε χρήμα. Τούτο αφορά, πάντως, στην μικρής και μέσης βαρύτητας εγκληματικότητα, ενώ για τις βαριές περιπτώσεις εγκλημάτων θα χρειαστεί, για κάποιο καιρό ακόμη, η χρησιμοποίηση του θεσμού της φυλακίσεως, προσαρμοσμένου όμως στα ανθρωπιστικά ιδεώδη της εποχής μας…»

Νέστωρ Κουράκης

ΠΗΓΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Αντιγόνη σοφοκλέους (σχολικό βιβλίο Β΄ λυκείου) σελίδα 891-928

Αντιγόνη Σοφοκλέους (σχολικό βιβλίο Ά λυκείου) σελίδα 54 στίχοι 194-210

Ξενοφώντος ελληνικά (σχολικό βιβλίο Ά λυκείου)παράγραφος 31

Wikipedia, el.wikipwdia.org , κώνειο-θάνατος Σωκράτη

Wikipedia, el.wikipedia.org , μέθοδοι εκτέλεσης θανατικής ποινής

Thanatikipoini.blogspot.gr θανατική ποινή (χρονολογία έκδοσης 24-05-09)

Live-pedia.gr ,exostrakismos.gr

Wikipedia, el.wikipedia.org ,οστρακισμός (χρονολογία έκδοσης 20-09-12

Eagainst.com, μέρος Ά : ορισμός και ιστορική αναδρομή (χρονολογία έκδοσης 15-07-2011)

www.Sofronistikoi.com

www.retromaniax.gr

http://el.wikipedia.org/arxaiarwmi

www.gaiamatterdotnet.files.wordpress.com

http://www.skai.gr/news/greece/article/214799/tehni-kai-meraki-stis-fulakes-anilikon-tou-aulona-/#ixzz2Px9PNYAn

http://www.zougla.gr/greece/article/sta-adita-tou-avlona

Ποινική Καταστολή, Νέστωρ Κουράκης